

T.C
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

**SEVGİ SOYSAL'IN ROMANLARINDA KADIN
SORUNLARI**

Şenay Meral Zeytin

Zonguldak 2018

T.C
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

SEVGİ SOYSAL'IN ROMANLARINDA KADIN
SORUNLARI

Hazırlayan
Şenay Meral Zeytin

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Betül Mutlu

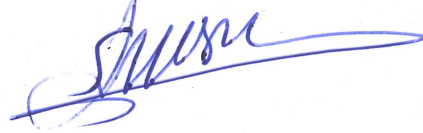
Zonguldak 2018

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda enstitü yazım kılavuzuna uygun davranıldığımı taahhüt ederim.

19/11/2018

Şenay MERAL ZEYTİN

T.C
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 155282110002 numaralı Şenay Meral Zeytin'in hazırladığı “**Sevgi Soysal’ın Romanlarında Kadın Sorunları**” konulu ~~DOKTORA~~/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmenliği uyarınca 24/10/2018 Çarşamba günü saat 14.00’te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda, tezinin onayına ~~OYBİRLİĞİYLE/OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

Başkan _____

Doç. Dr. Gülsemin HAZER

Üye _____

Doç. Dr. Betül MUTLU (Danışman)

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Osman ARICAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

19/11 / 2018

Doç. Dr. Ertuğrul YILDIRIM

Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : ZBEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın Sorunları
Tez Yazarı : Şenay Meral Zeytin
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Betül Mutlu
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2018
Sayfa Adedi : 133

Türk Edebiyatı'nın önemli yazarlarından olan Sevgi Soysal, kısa yaşantısına birçok eser ve çeviri sığdırmıştır. Eserlerinde kullandığı teknikler, ele aldığı konular ve cesur ifadeleri dikkat çeker. Romanlarında kadın olmanın getirdiği sorunları ve bu sorunların kaynaklarını göstermeye çalışan Sevgi Soysal'ın; özellikle kadın kahramanların yaşantıları üzerinden kadınlara yönelik sorunları edebî metne taşınmaktadır. Yazar, bu yönüyle edebî bir eser oluşturmanın yanında sosyolojik açıdan önemi büyük tespitlerde de bulunur.

Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın; Tante Rosa, Yürümek, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Şafak, Hoş Geldin Ölüm romanlarında ele alınan kadın sorunları tespit edilmiştir. Sevgi Soysal'ın bu romanlarda kadının içinde bulunduğu toplumla ilişkisini, cinsel kimliğini, evliliğini, psikolojisini, sağlık sorunlarını, çocuklarıyla ve annelikle ilişkisini, birey olma serüvenini ve bütün bunların sonucu olarak ortaya çıkan tüm duygu ve düşüncelerini her açıdan anlattığı tespit edilmiştir.

Bir kadın olarak Sevgi Soysal, yazdığı romanlarla ataerkil düzenin içerisinde bile haklarının farkında olan, özgürlüklerinin kıymetini bilen, birey olabilmeyi başarmış kadınların toplumda yer edinmesini sağlamak için çabalamış önemli bir yazardır. Bu çalışmada Sevgi Soysal'ın romanlarından hareketle kadın sorunları tespit edilerek bu sorunlara dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sevgi Soysal, roman, kadın sorunları, edebiyat

ABSTRACT

Institution : ZBEÜ Institute of Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature.
Title of the Thesis : Women's Problems in Sevgi Soysal's Novels.
Writer of the Thesis : Şenay Meral Zeytin
Thesis Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Betül Mutlu
Type of the Thesis, Year : Master's Thesis, 2018
Number of Pages : 133

Sevgi Soysal, one of the most important writers in Turkish literature, allowed many literary works and translations in her short life. The techniques used in her literary works, themes that she focused on and her bold statements attracted attention of her readers. What is most attractive in Sevgi Soysal's literary works is that she tried to show the problems of being a woman and the reasons of these problems by writing especially about the lives of female protagonists to reveal the problems that women are facing. From this aspect, along with creating a literary work, she also made many observations which are very important sociologically.

The novels written by Sevgi Soysal, Tante Rosa, Yürümek, Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Şafak and Hoş Geldin Ölüm, are reviewed in this study and women's problems and their reasons are found according to Sevgi Soysal's perspective. In her novels, it has been seen that Sevgi Soysal tried to tell the relationship between women and society, their sexual identities, marriages, psychologies, health problems, relationship between their kids and between motherhood, their journey for becoming a person and all the feelings and ideas occurring as a result of all these issues.

As a woman, Sevgi Soysal is an important writer who is aware of her own rights even in a patriarchal structure, appreciating her freedom and placing women who succeeded to be a person into the society. With the help of Sevgi Soysal's novels, this study aimed to reveal and attract attention to women's problems.

Key Words: Sevgi Soysal, novel, problems of women, literature.

ÖN SÖZ

Cumhuriyet Dönemi Türk romanında kadın sorunlarını ele alan yazarların başında Sevgi Soysal gelir. Kısacık yaşamına birbirinden değerli eserler sığdırmış olan Sevgi Soysal, romanlarıyla Türk edebiyatına farklı bir pencere açmıştır. Bu pencere; kadına olması gerektiği yeri hissettiren, özgürlüğün rengini alan, insanların iç dünyasını yansıtan sihirli bir penceredir. Türk edebiyatındaki bu sihirli pencereden bakıldığında, kadın sorunlarının nasıl görüldüğünü ortaya çıkarma merakı, Sevgi Soysal'ın romanlarında kadın sorunlarının incelenmesini gerekli kılmıştır.

Öncelikle öğrencisi olmaktan mutluluk duyduğum, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca kendisinden çok şey öğrendiğim değerli hocam Doç. Dr. Betül Mutlu'ya, Sevgi Soysal'ın romanlarında kadın sorunlarına çalışmamda bana cesaret verdiği için ve çalışmanın her aşamasında vermiş olduğu sonsuz destek için teşekkürlerimi sunuyorum.

Akademik çalışmalarımın her anında ve bu çalışmanın gelişmesine verdiği destekte emeklerini çok değerli bulduğum, değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Osman Arıcan'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca çalışma boyunca nerede olursa olsun yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Mesut İzci ve Tuğba Kasap'a, Yıldız Teknik Üniversitesinde kütüphane çalışmalarında desteğini hiç eksiltmeyen kütüphane sorumlusu Gülsüm Katırcı'ya, bir telefon kadar uzağımda olan değerli arkadaşım Dr. Dilek Yıldırım Bilgen'e ve çalışma boyunca yanımda olan arkadaşım Esra Öztürk'e teşekkür ederim. Bütün samimiyetiyle hayatımda yer etmiş canım kuzenim Yeter Meral Dünder'a, hayatım boyunca bütün kalpleriyle beni destekleyen ve her zaman yanımda olan canım anneme, ablama ve kardeşime; her anımda yanımda olan, çalışmamın her aşamasında desteğini yüreğimde hissettiğim eşim Ahmet Zeytin'e çok teşekkür ederim. Tezimi, her zaman sevgi ve minnetle hatırlayacağım ve kalbimin en temiz yerinde yaşatacağım canım babam Hasan Meral'e ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER TABLOSU	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1. TÜRK ROMANINDA KADIN SORUNLARI	4
1.1. Tanzimat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları	4
1.2. Servet-i Fünûn Romanlarında Kadın Sorunları.....	11
1.3. Fecr-i Âtî Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları	15
1.4. Millî Edebiyat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları	16
1.5. Cumhuriyet Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları	18
2. SEVGİ SOYSAL'IN HAYATI, ESERLERİ, SANAT ANLAYIŞI	21
2.1. Hayatı	21
2.2. Eserleri	28
2.3. Sanat Anlayışı	28
2.3.1 Roman.....	32
2.3.2 Edebiyat ve Kadın	34
3. SEVGİ SOYSAL'IN ROMANLARINDA KADIN SORUNLARI	39
3.1. Tante Rosa Romanının İncelenmesi.....	40
3.1.1. Tanıtım ve Özet	40
3.1.2. Kadın Roman Kişileri.....	42
3.1.3. Kadın Sorunları	44
3.1.3.1. Bireysel Sorunlar	46
3.1.3.1.1. Birey Olarak Kabul Görme	46
3.1.3.1.2. Çalışma Hayatı	47
3.1.3.2. Toplumsal Sorunlar.....	48
3.1.3.2.1. Evlilik ve Cinsellik.....	48
3.2. Yürümek Romanının İncelenmesi.....	49
3.2.1. Tanıtım ve Özet	49
3.2.2. Kadın Roman Kişileri.....	54

3.2.3. Kadın Sorunları	58
3.2.3.1. Bireysel Sorunlar	59
3.2.3.1.1. Eğitim ve Psikoloji	59
3.2.3.1.2. Cinsellik	61
3.2.3.1.3. Fizyolojik Özellikler Bakımından Sorunlar	62
3.2.3.2. Toplumsal Sorunlar.....	63
3.2.3.2.1. Kadın-Erkek Eşitsizliği	63
3.2.3.2.2 Sosyal Çevrenin Yarattığı Sorunlar	64
3.2.3.2.3. Evlilik	65
3.2.3.2.4. Annelik	67
3.3. Yenişehir’de Bir Öğle Vakti Romanının İncelenmesi	68
3.3.1. Tanıtım ve Özet	68
3.3.2. Kadın Roman Kişileri.....	73
3.3.3. Kadın Sorunları	78
3.3.3.1. Bireysel Sorunlar	79
3.3.3.1.1. Evlilik	79
3.3.3.1.2. Baskı.....	80
3.3.3.1.3. Maddiyat	82
3.3.3.1.4. Takıntı	83
3.3.3.2. Toplumsal Sorunlar.....	83
3.3.3.2.1. Cinsellik	83
3.3.3.2.2. Ensest ve Tecavüz	86
3.3.3.2.3. Namus ve Töre Cinayetleri	87
3.3.3.2.4. Kadın-Erkek Eşitsizliği	88
3.3.3.2.5. Eğitimli ve Emekçi Kadınların Sorunları.....	89
3.4. Şafak Romanının İncelenmesi.....	90
3.4.1. Tanıtım ve Özet	90
3.4.2. Kadın Roman Kişileri.....	92
3.4.3. Kadın Sorunları	97
3.4.3.1. Bireysel Sorunlar	97
3.4.3.1.1. Evlilik ve Annelik	97
3.4.3.2. Toplumsal Sorunlar.....	100
3.4.3.2.1. Devrimci Kadın Sorunları	100
3.4.3.2.2. Şiddet ve Cinsellik	101

3.4.3.2.3. Sosyal Çevrenin Yarattığı Sorunlar	103
3.5. Hoş Geldin Ölüm Romanının İncelenmesi	105
3.5.1. Tanıtım ve Özet	105
3.5.2. Kadın Roman Kişileri.....	106
3.5.3. Kadın Sorunları	108
3.5.3.1. Bireysel Sorunlar	108
3.5.3.1.1 Sorumluluk.....	108
3.5.3.1.2. Güven ve Suçluluk Duygusu.....	108
3.5.3.2. Toplumsal Sorunlar.....	109
3.5.3.2.1. Kadın-Erkek Eşitsizliği	109
3.5.3.2.2. Eğitim	109
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA	120
EKLER.....	129
Ek 1: Tezde İncelenen Romanlardaki Kadın Kişiler Tablosu	129
ÖZ GEÇMİŞ.....	133

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Tante Rosa'daki Kadın Roman Kişileri Tablosu	129
Tablo 2: Yürümek'teki Kadın Roman Kişileri Tablosu	129
Tablo 3: Yenişehir'de Bir Öğle Vakti' ndeki Kadın Roman Kişileri Tablosu	130
Tablo 4: Şafak'taki Kadın Roman Kişileri Tablosu	131
Tablo 5: Hoş Geldin Ölüm'deki Kadın Roman Kişileri Tablosu	132

KISALTMALAR

BBC : Britanya Yayın Kuruluşu (British Broadcasting Corporation)

DTCF : Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK : Türk Dil Kurumu

TRT : Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

GİRİŞ

Kadın sorunları; sosyolojinin, tarihin, edebiyatın içerisinde sıklıkla ele alınmış toplumsal sorunlardır. Bu toplumsal sorunlara sosyolojide, edebiyatta, tarihte içinde bulunulan döneme göre farklı şekillerde değinilmiştir.

Günümüzde kadın konusu; kadının toplumdaki yeri, kadının aile içerisindeki rolü, kadının eğitimi, kadının iradesi dışında yapmak zorunda bırakıldığı evlilikler, kadının iş hayatındaki yeri, kadının cinsiyetinden dolayı yaşadığı sorunlar etrafında tartışılmaktadır. Bu konuların bugün de tartışılıyor olmasının sebebini, kadın ve aile ile ilgili sorunların geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ediyor olması oluşturmaktadır. Ataerkil zihniyetin egemen olduğu toplumda, geleneksel değerlerin modern toplumsal yapıda da önemli ölçüde varlığını sürdürmesinden dolayı kadın için iyi bir eş, iyi bir anne olmak önem taşımakta ve böylece kadın için çifte sömürü veya çifte egemenlik koşulları yaratılmaktadır. Böylelikle kadın üzerinde baba ve koca egemenliğinin yanı sıra, ataerkil toplum değerleri de egemenlik ve baskı aracı olabilmektedir (Aktaş, 2013:54).

"Günümüzde kadın sorunları çeşitli ülkelerde farklı boyutlarda seyir göstermekle birlikte Türkiye'deki tartışmaların ana dinamiğini eşitsizlik, kadına yönelik taciz ve şiddet oluşturmaktadır. Bütün bunlara kadınların siyasi hayata etkin bir şekilde katılamamaları meselesi de eklenebilir. Geçmişte olduğu gibi bu gün de kadın özgürlüğünün sınırları erkekler tarafından çizilmeye çalışılmaktadır. Her ne kadar yasalar bireyler arasında eşitliği sağlasa da, haklarda eşit olmanın toplumsal şartlarda da eşitliği sağladığı söylenemez. Gelenekler, töre, eğitimsizlik vb. etkenlerin kuşattığı kadın meselesi, esasında bir az gelişmişlik ve demokrasi meselesidir. Ekonomik zenginliğin adil paylaşıldığı, bölgesel farklılıkların minimum olduğu, insan haklarına önem verilen, eğitim ve kültürün üst düzey değe gördüğü bir toplumda bütün bu sorunların en aza indirgeneceği de muhakkaktır. Kadına yönelik şiddet yaygın bir toplumsal sorundur. Evrensel olarak bütün dünyada her yerde, her yaş ve cinsiyete karşı uygulanan bir insan hakkı ihlalidir. Aile içinde şiddet daha çok eşe yönelik ve erkeğin kadına uyguladığı şiddet biçiminde olmaktadır. Kadına yönelik şiddetin kaynağında cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır. Ancak sorunun mahrem olarak algılanması nedeniyle konuyla ilgili yapılan çalışmalar hala sınırlı sayıdadır. Kadına yönelik şiddetin toplumun tüm kesimleri tarafından daha iyi irdelenmesi, anlaşılması ve çözüm için yapılması gerekenlerin ortaya konulabilmesi için çalışmaların yapılması önemlidir." (Küçükırsoy, 2016:74).

Kadın sorunlarına dikkat çekmek ve bu sorunların azalmasını sağlamak amacıyla edebiyatın, tarihin ve sosyolojinin ortak bir paydada buluştuğu söylenebilir. Edebiyatta, kadın sorunlarına edebî eserler yoluyla değinilirken; tarihte, geçmişten bu zamana değin kadınların sahip olduğu haklar, yaşadıkları

sorunlar tarihi belgelerle ve eserlerle ortaya serilmektedir. Sosyolojide ise kadının toplumsal bir canlı oluşundan ve toplumdan kaynaklanan sorunlar işlenmektedir.

Kadın sorunlarına edebiyatın yansıttığı noktadan bakan *Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın Sorunları* adlı bu çalışmada sırasıyla *Tante Rosa*, *YürümeK*, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, *Şafak* ve yarım kalmış romanı *Hoş Geldin Ölüm* incelenmiştir. Bu romanlardaki kadın roman kişilerinin, yaşadığı sorunlar üzerinden kadın sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, giriş ve sonuç bölümü haricinde üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde Türk romanında kadın sorunları; sırasıyla Tanzimat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları, Servet-i Fünûn Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları, Fecr-i Âtî Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları, Millî Edebiyat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları ve Cumhuriyet Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları başlıkları altında, dönem özelliklerini yansıtan romanlar örneklendirilerek anlatılmıştır.

İkinci bölümde Sevgi Soysal'ın hayatı, eserleri ve sanat anlayışı ele alınmıştır. Sevgi Soysal'ın hayatı ve eserleri ele alınırken; "Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebî Eserleri" konulu, Sefa Yüce'nin doktora tezi, Erdal Doğan tarafından kaleme alınmış olan "Sevgi Soysal Yaşasaydı Âşık Olurdum" kitabı ve son olarak da Priska Furrer'in incelemesi "Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa" yararlanılan kaynaklar olmuştur. Sanat anlayışı; sanat, roman, edebiyat ve kadın alt başlıklarıyla ele alınmıştır. Sevgi Soysal'ın yazma serüveni, edebiyata ve kadına bakış açısı tanıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın asıl ve en uzun bölümü, "Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın Sorunları" bölümüdür. Bu bölümde Sevgi Soysal'ın; *Tante Rosa*, *YürümeK*, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, *Şafak*, *Hoş Geldin Ölüm* romanları üç başlık altında incelenmiştir. İlk aşamada ele alınan romanın tanıtımı yapılmış daha sonra özetine yer verilmiştir. Ardından "Kadın Roman Kişileri" başlığı altında romanlarda yer alan kadınlar tanıtılmıştır. Son aşamada da romanlarda yer alan kadın sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde ise Sevgi Soysal'ın beş romanında ele aldığı kadın sorunlarına ilişkin sonuçlar sıralanmıştır.

Bu alışmada, Sevgi Soysal'ın romanlarından yola çıkılarak kadın kişiler tanıtlmış, değerlendirilmiş; bu değerlendirmeye Soysal'ın romanlarında yer alan kadın sorunları tespit edilerek bütüncül bir değerlendirmeye ulaşmak nihaî hedef olarak belirlenmiştir. Bu amaçla çalışmada betimsel model kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini ise Sevgi Soysal'ın romanlarında kadın sorunlarını yaşayan karakterler oluşturmuştur. Romanların üzerinde edebiyat tarihi, edebiyat kuramları ve sosyoloji alanında yapılan okumalara istinaden esere dönük edebî eleştiri ve sosyolojik eleştiri yönteminin ilkelerinden faydalanılmıştır. Sevgi Soysal'ın romanlarındaki kadın karakterler farklı değişkenlerden yola çıkılarak, kadın sorunlarının varlığı göz önünde bulundurularak incelenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak Türk edebiyatının önde gelen kadın yazarlarından Sevgi Soysal'ın romanlarındaki kadın sorunlarının tespitiyle edebî eserlerden yararlanılarak kadın sorunlarına dikkat çekmeye çalışılmıştır.

1. TÜRK ROMANINDA KADIN SORUNLARI

Toplumun devamını sağlayan, toplumdan etkilenen ve toplumu etkileyen 'kadın' toplumsal yapının temel parçasıdır. Kadınlar, bu toplumsal yapının içerisinde kimi zaman tutunma sorunu yaşasalar da gelişen ve değişen medeniyet ortamında bu sorunu günden güne aşmayı başarmışlardır. Okuryazar oranının artmasıyla kadının kimlik arayışı da hızlanmıştır.

Toplumsal değişime ve gelişime göre özne ya da nesne olabilen kadın, edebiyatın da içerisinde her yönüyle var olmuştur. Kadının edebiyat hayatında var oluşu; özellikle erkek yazarlar tarafından makaleler ve edebi eserler yolu ile kaleme alınması ve kadının toplumsal hayattaki yeri hakkındaki tartışmalar Osmanlı Devleti'nde Batılılaşma hareketi ile bağlantılı olarak başlamıştır. Batılılaşma hareketlerinin başladığı dönem olan Tanzimat Dönemi yazarlarının en çok üzerinde durduğu konuları Şerif Mardin şöyle açıklar:

"Türk kültürünü konu alan tarihçilerin belirttiği gibi, bu yazarlar en çok iki sorunun üzerinde durdular; kadının toplumdaki yeri ve üst sınıf erkeklerin Batılılaşması. Oysa şüphesiz bu iki alan, Osmanlı kültürüne göre en 'yüce', gizil değer yapısına göre ise en duyarlı olanlarıdır ve bundan dolayı 19. yüzyıl yazarlarımızca –bilinçli veya bilinçsiz- tercih edilmiştir." (Mardin, 1991:33).

Çalışmanın bu kısmında Türk romanında kadın ve kadın sorunları, "Tanzimat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları", "Servet-i Fünûn Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları", "Fecr-i Âtî Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları", "Millî Edebiyat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları" ve "Cumhuriyet Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları" başlıkları altında ele alınmıştır. Bu başlıklar altında sıralanan dönemler, kadın ve kadın sorunlarını yansıtan örnek eserler ve yazarlar üzerinden anlatılmıştır.

1.1. Tanzimat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları

Tanzimat Dönemi çeşitli yeniliklerin başladığı dönemdir ve bu dönemle birlikte gelen değişim ve modernleşme kadınları doğrudan etkilemiştir. Tanzimat Fermanı içerisinde kadınlara yönelik haklar doğrudan yer almış olmasa da yenilik ve değişiklikler kadınların da hayatına yansımıştır. Tanzimat Dönemine kadar

yapılan nüfus sayımlarında sadece erkekler sayılırken Tanzimat ile birlikte ilk kez kadınlar da 1844 nüfus sayımı ile bu hakkı elde etmiştir. (Güneş, 2014:227). Bu nüfus sayımı ile kadınlar ilk kez devlet gözünde ‘nüfusun bir parçası’ kabul edilmiştir. O döneme kadar nüfusta bir rakam olarak dahi gösterilmeyen kadınlar resmi ağızlardan ilk kez var olduklarını duymuşlardır. Ayrıca bu dönemde, çıkarılan Arazi Kanunu ile 1858 yılında kız çocukları ilk kez veraset hakkını elde ederek babalarından kalan miras üzerinde erkek kardeşleriyle birlikte hak sahibi olmuşlardır. Bu hak da yine eşit oranlarda değildir. (Karataş, 2009:1656).

Bu gibi olumlu adımların yanında kadınlar için eğitim ve öğretim adına da yapılmış yenilikler de mevcuttur. Tanzimat’tan önce eğitim kurumları Sıbyan ve Enderun mektepleriyle medreselerden oluşuyordu. Türk kadını da bu kurumlardan sadece Sıbyan mekteplerinden yararlanıyordu.1839’da ilk kız Mekteb-i Rüştîye’si kuruldu. Tanzimat Dönemi, kadınlara resmî eğitimin de kapısını açmıştır. Bu açılan kapı, yine sınırları olan bir kapıdır. Çünkü Tanzimat Dönemi ile yükseköğretime yönelik okullar da açılmış olup kadınlar bu eğitimlerin dışında tutulmuştur. Böylelikle kadınların eğitimleri ilköğretimle sınırlı tutulmuştur. Bernard Caporal; Osmanlı döneminde kızların, daha on bir ya da on iki yaşından itibaren yüzü açık olarak namahreme görünemeyeceği için öğrenimini tamamlamadan bu okulları terk etmek zorunda kaldığını söyler. (Caporal, 1982:105). Mithat Paşa tarafından 1865’te yetim kız çocuklarının eğitimini amaçlayan ilk meslek mektebi Rusçuk’ta açılmış ve kız öğrenciler burada dikiş ve dokuma öğrenmiştir. Yine Mithat Paşa’nın etkisiyle kız sanayi mektebi de açılmıştır. Türk kadınının eğitim tarihindeki en önemli olaylardan biri de Darülmualimat’ın açılmasıdır. Bu okulun açılmasıyla kadınların eğitim imkânı genişlemiş ve kadınlara yeni bir çalışma ortamı hazırlanmıştır. Tanzimat Dönemi’nde Batı etkisiyle cariyeliğin kaldırılması söz konusu olmuşsa da uygulamaya geçirilememiştir. Cariyelik kurumu devam etmiştir.

Tanzimat Döneminde yabancılarla evlilik ve giyim kuşam konusunda tamamen İslamî esaslar, eski kurallar devam ettirilmiştir. Fakat özellikle saray ve konaklarda kadın giysilerinde Batı etkisi kendini göstermeye başlamıştır.

Tanzimat ile birlikte, kadının toplumdaki yeri, tartışmaların olduğu kadar romanların da konusunu oluşturur. Dönemin özellikle; kadın konusundaki

görüşlerini yansıtan romanlar, kadın hareketlerinin de gelişimine katkıda bulunmuştur. Romanlarda kadın konusunun ele alınışı, dönemin kadına bakışını yansıtmaya açısından önemlidir.

"Tanzimat'tan sonra kadının toplum hayatında etkili olması ve eğitilmesi konusu daha ziyade ev ve çocuğun yetiştirilmesi açısından ele alınmıştır. Yine de kızların eğitimine önem verildiği, ilk kadın gazete ve dergilerinin çıktığı dönem, bu dönemdir." (Enginün, 2015:316-317).

Türk Edebiyatı tarihinde önemli bir yer işgal eden Tanzimat Dönemi'nde, edebî türlerin pek çoğunun olduğu gibi romanın da ilk kez yazıldığı görülmektedir. Tanzimat Dönemi roman yazarları; genellikle kadınların ihanete uğramaları, görücü usulü ile zorla evlendirilmeleri, mutluluğu bulamamış olan evlilikleri, örf ve âdetleri zorlayan aşkları, kadınla erkek arasındaki eşitsizlikleri, cariyelik ve köleliği, iffetli ve iffetsiz kadınları, kadınların eğitim durumunu ve toplumdaki yerlerini eserlerinde işlemişlerdir. Orhan Okay'a göre de bu konuların asıl amacı kadının aile içindeki trajik durumunu ortaya sermek olmuştur.

"Asıl dikkate şayan olan, hemen bütün Tanzimat romanında bu konuların, aile içinde daima kadının trajik durumunu ifade etmesidir. Evlilik sırasında ve aile içinde eşit haklara sahip olması, eğitimi, meslek sahibi olması gereği, düşüştü nihayet yüzyılın sonuna doğru feminizm akımına kadar uzanan konularda romancı çok defa kadının yanındadır." (Okay, 2015:85).

Tanzimat Dönemi romanlarında genç kadınların roman okumaları, yabancı dil öğrenmeleri ve piyano çalmaları da romanlara yansıyan değişimler içerisinde yer almaktadır. Bu dönemde yazarlar, kadınları sevgi yönünden de serbest bırakmışlardır. Fakat nikâh konusuna çok fazla önem veren Tanzimat Dönemi roman yazarları; bu konunun kadın ve erkeğin saygınlığı için olması gereken olduğunu savunmuşlardır. Bunun yanında sevmediği erkekle evlendirilmiş olan kadınların boşanmalarını da hoş görmezler. Çünkü aile kurumunun devamı Osmanlı kültüründe çok önem taşır.

Ahmet Mithat Efendi, Tanzimat Dönemi'nin önemli yazarlarından olup eserlerinde kadınların sosyal hayata karışması, kız çocuklarının okutulması, görücü usulüyle evlilik, esaret, cariyelik, mürebbiyenin aile içine girişi gibi konuları sıklıkla ele almıştır.

"Tanzimat Dönemi romanlarında kadınların hak ve hürriyetleri konusuna sıklıkla yer verilir. Ahmet Mithat Efendi başta olmak üzere birçok yazar, kadına haklarını öğretmeye çalışır."

Ahmet Mithat, bazı romanlarında doğu ve batı medeniyetlerinin kadına bu konudaki bakışlarını karşılaştırmalı verir." (Karabulut, 2013:51).

Tanzimat romanlarının çoğunda, Osmanlı kadınının hiçbir hukukunun olmadığı ve Avrupa ve Amerika'da Osmanlı kadınının, erkeğinin bir eşi değil de onun cariyesi olduğuna inanıldığı dile getirilir. Batıların Türk kadınına bakışını Ahmet Mithat Efendi, şöyle izah eder: "*Zannolunur ki bu vücut kendi hânesinin sâhibesi, zevcinin zevcesi ve evladının vâlidesi değil belki yalnız hâne sâhibi olan erkeğin huzûzatında hizmetkâr bir eğlencesidir. Ne büyük hata!" (Okay, 1991:161).*

Ahmet Mithat Efendi'ye göre Osmanlı kadını Avrupa'daki kadınlardan daha çok hak ve hukuk sahibidir. Fakat kadının sosyal hayatın içerisinde yer alma sıkıntısı vardır. "*Ahmet Mithat'a göre, sosyal hayata katılımın bir de bedeli vardır, o da kadının hayâ duygusundan uzaklaşmasıdır." (Karabulut, 2013:52).*

Tanzimat romanlarında kadınlar, Avrupalı kadınlara göre daha saf ve masum olarak görülür. Avrupalı kadınlarda hürriyetin verdiği serbestlik çoğunlukla kadını yanlış yönlere çeker. Ahmet Mithat Efendi de Osmanlı terbiyesi almış kadınları ve Doğulu kadınları üstün vasıflarla donatarak eserlerinde işler. A. Mithat Efendi "*Hayret*" adlı romanında Hint Mihriban ile evlenmek isteyen Amerikalı Sarpson, Hint kadınlarının namus ve ahlak yönünden Avrupalı rahipleri bile geride bıraktığını söyler:

"İffet hususunda Hintliler bizim Avrupalılara asla makis değildirlere. Bizim Avrupa'da ömürlerini Hazret-i Meryem'e vakfeden kadınlar bile ümm-i İsa'nın huzuruna yüzleri kızarmaksızın çıkamazlar. Hintlilerdeyse mabutlardan her hangi birisine vakf-ı vücûd eden kızlar, ömürlerinin sonuna kadar verdikleri ikrarı ihlâl etmezler." (Ahmet Mithat Efendi, 2000:93).

Ahmet Mithat Efendi'nin, Avrupalı kadınların, Türk kadınına göre çok serbest tavırlı olduklarını belirten bir diğer eseri de *Acâyib-i Âlem'dir*. Bu eserde Doğu-Batı medeniyetlerinde kadına bakış yer alır. Kadınlar ve özellikle Osmanlı hanımları üzerine Suphi ile Hicabi Beyler'in konuştuğu şu bölümde Osmanlı kadınlarını çok iyi tarif edip övdükleri görülür.

"Türk kadınları güya tezyîn-i hüsn için öyle düzgünlere falanlara asla rağbet etmediklerine ve onların böyle birtakım muâlecât ile harap edilmeyen hüsnüleri hakikaten tuvalette ifrat ihtiyacından vareste olacak kadar bir kemal idüğünü ve rastık ve hınna ve sürme gibi şeylerin ise tene mazarratı değil bilâkis menfaati olduğunu dahi bahse katarak hele âdâb-ı beytiyyeleri pek

yolunda bulunduğunu ve bir Osmanlı hanımı bütün ömrünü yalnız kocasına hasretmekle kendisini iftihara müstahak gördüğünü ve öyle kadınlar birer sevda çiçeği ve erkekler dahi aşk kelebeği olmak memâlik-i Osmâniyye'de vaki olmadıkları hep anlattılar." (Ahmet Mithat Efendi, 2000:90).

Ahmet Mithat'ın ilk romanlarından olan *Felâtn Bey ile Rakım Efendi*(1875), yazarın kadın kimliğine yaklaşımını açıkça ortaya koyan bir diğer eseridir. Bu eserde Ahmet Mithat, Batılı kadın üzerinden "iffeti" vurgular.

"Romanda Polini ve Canan ile simgelenen kadınlık birbirinin tamamen zıddıdır. Polini serbest yaşayan, pervasız, işveli, insanları kendi çıkarları için kullanmaktan çekinmeyen bir aktristtir. Canan ise, efendisine hizmetten başka bir şey düşünmeyen, nazik, namuslu bir cariye'dir. Romanda Polini'nin pervasızlığı bir Fransız aşiftesi olmasıyla açıklanmaktadır. Canan ise cariye olduğu için, romanda Osmanlı kadını kimliği ile öne çıkarılmaz. Canan'ın ağırbaşlılığı en olmayacak yerlere kadar uzanmaktadır. Ahmet Mithat, en ufak bir cinsel imânın Canan'ı Polini'ye eşitleyeceğini ortaya koymak istercesine, Canan'ın cinsel kimliğini bir utanç duvarının ardına kurar." (Günay Erkol, 2011:153-154).

Kadına "iffet" bağlamında yaklaşma Ahmet Mithat'ta olduğu gibi Namık Kemal'in *İntibah* romanında da karşımıza çıkar. Romanın adı "uyanış" anlamına gelmektedir ve aynı zamanda Ali Bey'in, "cinsel uyanış" ına da gönderme yapmaktadır. (Parla, 2014:82). *Felâtn Bey ile Rakım Efendi*'de olduğu gibi, bu romanda da iffetsiz ve iffetli iki kadın tipi görülmektedir: İffetsiz kadını, Ali Bey'in âşık olduğu, ancak sonradan bir fahişe olduğunu öğrendiği Mehpeyker'de görmekteyiz. İffetli kadın olarak ise Ali Bey'in annesi tarafından oğlunu Mehpeyker'in elinden kurtarmak için son çare olarak satın alınan cariye, Dilaşub'u görmekteyiz. Namık Kemal'de, Ahmet Mithat Efendi'den farklı olarak; iffetsiz kadın tipini de Osmanlı kadını içinden çizmesiyle görmekteyiz. Ahmet Mithat'ın aksine Batılı kadın üzerinden iffetsizliği vurgulamamıştır.

"Bu iki romanda, Tanzimat romanlarının büyük çoğunluğu için genelleştirilebilecek iki kadın imgesi bulunmaktadır. Biri, cinsel kimliğini bir cariye iken bile saklamaya çalışan, dürüst, itaatkâr ve iffetli kadın ve diğeri, kendisini cinsel kimliği ile belirginleştiren hoppa, şeytanî, buyurgan ve iffetsiz kadın. Tanzimat romanlarında, ana eksenini bu iki kadın imgesinin belirlediği kadın üzerine bir söylemden söz etmek yerinde olacaktır. Bu metinler, bir yandan kadınları çokeşlilik, kölelik kurumu gibi unsurlarla baskılayan bir geleneğin kurbanları olarak çizerek bir değişim özleminin sözcülüğünü yapmakta, diğer yandan da kadını cinsel kimliği bağlamında ismanî zevklerin kaynağı olan bir fitne unsuru olarak değerlendirerek, kökü çok eski çağlara dek uzanan bir kadın algısını dillendirmektedir." (Günay Erkol, 2011).

Namık Kemal, *İntibah*'ta iyi kadın ve kötü kadın tipini sergilemiştir. İyi kadın tipini temsil eden Dilaşub, iffetli ve adeta ideal kadın tipini sergilemektedir. Mahpeyker ise fizikî açıdan güzel fakat bütünüyle ahlâk yoksunu bir kadın olarak gösterilir. Namık Kemal, bu romanda asıl güzelliğin içerde olduğunu ve dış güzelliğin önemsiz olduğunu vurgulamıştır. (Finn, 1984:88).

Tanzimat Dönemi'nde genel olarak toplumun, yönetici ve yazarlarının eğitime olan bakış açıları erkek egemendir. Kız çocuklarının eğitim almalarına karşı, erkek çocuklarıyla eşit bir tutum sergilenmez. Bu dönemde, roman türünde eser verenlerin çoğunlukla erkek yazar oldukları dikkat çekmektedir. Bu durum da kadın yazarların arka planda kalmasına sebep olmuştur. Böyle bir dönemde, ilk Türk kadın romancı olarak dikkat çeken Fatma Aliye Hanım ise kadın hakları ve kadın kimlikleri üzerine yazdığı eserleriyle Türk Edebiyatında önemli bir yer edinmiştir. (Özdemir ve Eroğlu, 2016:70-84). Tanzimat Dönemi romanlarında Fatma Aliye Hanım, hem ilk kadın yazar olması bakımından hem de Tanzimat Dönemi romanlarında görülen genel özelliklerin dışına çıkmış olması bakımından ele alınacaktır.

Tanzimat Dönemi'nin eli kalem tutan kadını Fatma Aliye Hanım; döneminin erkek yazarlarının eserlerinde çizmiş olduğu ideal kadın tiplerine, erkeklerin kendilerine lâyük kadınlar yetişmesi için kadının eğitim almasını desteklemesine, erkek yazarların kadını eğitmek suretiyle kolayca sosyal meseleleri halledeceklerini sanmalarına eserleriyle cevap olmuştur. Cevdet Paşa'nın kızı olan Fatma Aliye Hanım, devrinin önde gelen erkeklerini babasından dolayı yakından tanımış, gözlemlemiş ve iyi bir eğitim almıştır.

Fatma Aliye Hanım'ın Fransızcadan yaptığı roman çevirilerinin yanı sıra, kadın ve din konularında yazıları ve telif romanları da bulunmaktadır. *Hanımlara Mahsus Gazete*'yi çıkaran Fatma Aliye Hanım, bu gazetede kadınlar hakkında pek çok yazı da yazar. *Muhazerad* (1892), *Udî* (1899), *Refet* (1898) ve *Enin* (1910) Fatma Aliye Hanım'ın romanlarıdır. En meşhur romanı ise *Muhazerad*'tir.

Muhazerad romanı kadın duygularını ele alıp işlemesi açısından çok önemli bir romandır. Fatma Aliye Hanım, iyi eğitim görmüş bir kadın olarak son derece anlayışsız bir adamla evlendirilerek bedbaht olur. Fatma Aliye Hanım, bu duygularını *Muhazerad* romanında Fazıla karakteri ile göstermektedir.

"Bu romanı, devrinin bütün iyimser erkek yazarlarının eserlerine cevap saymak yerindedir. Eserin kahramanı Fazıla iyi yetişmiş bir genç kızdır ama evlendirildiği adam; beraberce okuyup yazmanın, konuşmanın tadına varamayan, günlük eğlenceler peşinde koşan biridir. Fazıla gelin gittiği konakta kendisini yapayalnız bulur. Tek çare olarak intihar etmeyi düşünür fakat evden bu niyetle çıktıktan sonra, onun da günah olduğunu hatırlar. Bileğindeki değerli bir bilezikten başka yanında hiçbir şey yoktur. Fazıla oradan ayrılır, kendisini bir esir olarak satar ve Mısır'da bir ailenin yanında kalfa olarak çalışmaya başlar. Bu roman kendi hayatına hâkim olmak isteyen kadının, henüz sosyal şartlar hazır olmadığı için yine mevcut şartlardan yaralanarak yeni hayatını

kurmasıdır. Muhtemel ki kendi hayatında bedbaht olan Fatma Aliye Hanım'ın çevresinden uzaklaşarak yeni bir hayat kurma özlemini de dile getirmektedir. Acemice yazılmış olmasına rağmen, bu eserde kendi hayatına bizzat kendi iradesiyle şekil veren bir kadın tipiyle karşılaşırız." (Enginün, 2001:271).

İnci Enginün'ün de söylemiş olduğu gibi *Muhazerat* romanı, devrinin bütün iyimser erkek yazarlarına bir cevap niteliğindedir. Şöyle ki; Tanzimat Dönemi erkek roman yazarlarının görücü usulü ile evlilik ve kadınların eğitim almalarına yönelik düşüncelerini bir kadın olarak değerlendirir. Erkek yazarların, evlilik öncesinde kadın ve erkeğin görüşmesini hoş görmemeleri üzerine Fatma Aliye Hanım; evlilik için eşlerin birbirini önceden tanımalarının çok önemli olduğunu ancak buna dönemin koşullarından dolayı en uygun ortamın cariyelik kurumu olduğunu söyler. Fatma Aliye Hanım'ın *Muhazerat* romanındaki kadın karakterinin, çok okuyan bir kadın olması da diğer bir cevaptır. Tanzimat Dönemi erkek yazarlarının, kadınların roman okumalarını okuduklarından etkilenmeleri sebebiyle tehlikeli bile gördüklerini dile getirmeleri üzerine Fatma Aliye Hanım roman okuyan kadını Fazıla ve Fevkiye ile destekler. Fatma Aliye Hanım, her okuyucunun kendi kişisel birikimleriyle doğruyu ve yanlış ayırabilme yeteneğine göre romanlardan farklı anlamlar çıkarabileceğine inanmaktadır. Ona göre gençlerin doğruyu yanlış ayırabilmek için roman okuması gerekmekte ve okunan her kitabın, onu okuyan kişinin birikimi doğrultusunda anlaşılacağını bilmesi gerekmektedir. (Canbaz, 2005:68) Ayrıca Fatma Aliye Hanım, Türk kadınlarının ilerlemesinin Türk erkeklerinin ilerlemesiyle mümkün olduğunu söylemektedir. Bunun için de erkeğin zihninde yer alan kadın modelinin değişmesini gerekli görmüştür.

"Aliye aslında kadınların örtünmesi ve yabancı erkeklerle görüşmeme meselesini erkeğin kadını algılayışındaki yanlış zihniyetiyle bağlantılandırır. Hatta kendisi de yabancı erkeklerle hiç görüşmediğini söyler. Aslında Fatma Aliye tesettürü ve dış dünyadan tecrit edilmiş bir hayatı benimsemiş gibi görünse de bu hayatı alttan alta eleştirdiği dikkatleri çekmektedir. Çünkü kadınların tecrit edilmiş kendilerine ait mekânlarda yaşamalarının nedeni; erkeklerin iradelerine hâkim olamamalarından kaynaklanmaktadır. Fatma Aliye çok eşlilik konusunda olduğu gibi tesettürle bağlantılı olarak kadının harem olarak algılanmasına karşı bir tutum sergiler. O bir yandan döneminde oldukça modern bir anlayışla peçeye karşılık başörtüsünü önerirken bir yandan da İslamî toplum yapısının kadınlar için öngördüğü tecridi mekân anlayışından rahatsızdır. Aslında Fatma Aliye'nin gelenekçi ve İslamcı anlayışın yanı sıra modern bir anlayışa da sahip olması yaşadığı dönemin gelenekçi ve modernleşmeye çalışılan genel yapısıyla alakalıdır. Bu sebeple de onun romanlarında kadınlar geleneksel kurallara boyun eğmiş görünürlerken aslında alttan alta nesnel bir varlık olarak algılanmalarına isyan ederek kendi ayakları üzerinde durmaya çalışan güçlü kadınlardır." (Karaca, 2011:93-110).

Görüldüğü gibi Tanzimat Dönemi romanında kadın kimliği, dönemin sosyal yaşantısıyla ilişkili olarak işlenmiştir. Çoğunlukla; aşk, evlilik, esaret, cariyelik

kurumu, kadın hakları, kadınların eğitim ve öğretim durumları gibi konular ele alınmıştır. Müslüman kadın kahramanlar, Tanzimat romanlarında genellikle sosyal hayatın içerisinde değilken gayrimüslim kadınların sosyal hayatla daha sıkı ilişkide olduğu görülür. Romanlarda bu durumdan yola çıkan yazarlar; Müslüman kadınların, gayrimüslim kadınlara göre daha yüksek değerlere sahip olduğunu vurgulamıştır. Sosyal hayattan uzak olan bu Müslüman kadınlar; terbiyeli, tahsilli, kültürlü, görgülü, evine bağlı, namusuna düşkün, fedakâr ve sadık olarak verilmiştir. Ayrıca fiziki bakımdan da son derece güzel olarak nitelendirilmiştir. Tanzimat romanlarındaki kadın kahramanlar vasıtasıyla yazarlar, devirlerine yönelik mesajlar verme kaygısındadırlar. Yazarlar tarafından en çok vurgulanmaya çalışılan nokta kadının sosyal hayattaki yerinin neresi ve nasıl olması gerektiğini ortaya koymaktır.

1.2. Servet-i Fünûn Romanlarında Kadın Sorunları

Roman türü; Servet-i Fünûn Dönemi'nde, Tanzimat Dönemi'ndekine göre daha büyük gelişmeler göstermiştir. Servet-i Fünûn romanı, Tanzimat romanında olduğu gibi kadını ailenin bir parçası olarak birey olma özelliğinden uzak işlemez. Tam aksine birey olarak kadına önem verme, kadının özel yaşamını, duygularını, düşüncelerini öğrenme ve yansıtmaya çabası ilk olarak Servet-i Fünûn romanında karşımıza çıkar. Servet-i Fünûncuların, bir kadın duyarlılığına sahip oldukları ve kadının, Servet-i Fünûncuların düşünce ve duygularını anlatmada kullandıkları bir sembol olduğu söylenir. Bu söylemin oluşma sebebi ise Servet-i Fünûncuların sanat anlayışı ve dünya görüşüdür. Servet-i Fünûn romanında kadınlar, daha zengin kişilikler olarak karşımıza çıkar. Yazar tarafından da Tanzimat romanındaki gibi suçlanmak yerine, içinde buldukları durumun sosyal ve psikolojik nedenleri verilmeye çalışılır. (Kırtıl, 2012:59-62).

Servet-i Fünûn romanında, kadının hiçbir şeye boyun eğmeyip sesini duyurmaya çalıştığı görülmekle beraber ve sanatla ilgilenen, çeşitli müzik aletlerini çalan kadınlara rastlıyoruz. Eğitimin unutulmadığı bu dönemde, özellikle kadınların eğitimi konusuna dikkat edilmiştir.

Marazilik, Servet-i Fünûn romancılarının en belirgin özelliğidir. Bu marazilik, santimentalizm alanında da kendisini göstermiştir. İçinde buldukları

dönemin baskıcı yönetimi ve Osmanlı aydınının ütopyaları bu marazi santimentalizm üzerinde etkili olmuştur. Servet-i Fünûn romancıları, kadınlar ve çocuklarla ortak bir yaşam kurmayı hayal ederler. Bu hayaller de yıkıldıkça romanlarındaki kadınlara karşı tutumları marazileşir. Romanlardaki kadın karakterler, bazen yazarın kontrolünden dahi çıkar. Bu durum, dönemin içinde bulunduğu baskıcı tutumun bireyi ve toplumu değiştirdiğinin ipuçlarını verir.

Tanzimat Dönemi romanındaki köle ve cariye kadın, Servet-i Fünûn romanında kadın özgürlüğünü köleliğin dışına taşıyan simgelere bırakmıştır. Batılılaşmanın işaretleri olarak beliren piyano çalma, Fransızca konuşma gibi simgeler de Servet-i Fünûn romanında, kaçamak mektuplaşmalar ve dans gibi kadın-erkek ilişkisini mahremiyet noktasından yakalayan simgelere bırakmıştır. Tanzimat romanında, giyimi ve konuşması ile Batılılaştığından eleştirilen kişiler; Servet-i Fünûn romanında da Batılılaşmayı ve toplumsal cinsiyet konusunu tartışabilir kişiler ön plana çıkmıştır. (Günay Erkol, 2011:149).

Servet-i Fünûn romanının en önemli temsilcilerinden olan Halid Ziya Uşaklıgil'in romanlarında da kadına bakış, bahsettiğimiz özellikleri örneklendirmektedir. Kadın-erkek eşitliği için kadının eğitilmesinin önemini romanlarında ele alan yazar, romanlarındaki kız çocuklarını genellikle eğitilmiş ve kültürlü karakterler olarak verir. Kadınlar; okuma-yazma bilen, devrin şartlarına göre kültürlü, eğitilmiş karakterler olarak karşımıza çıkar. Kadınlar, günümüzdeki gibi iş hayatı ve para kazanmak için değil kocası ile kültür bakımından eşit olup ezilmemek için eğitim alırlar. (Zümray, 2011:90).

"Batılılaşmanın da etkisi ile Halid Ziya'nın dönemin yazarları gibi kadının eğitilmesinin önemli bir hak olduğunu vurguladığı sekiz romanında kadınların şu hakları ön plana çıkarılmıştır: Kitap okuma, ders alma, okula gitme, yabancı dil bilme, müzik aleti çalma. Kadınlar erkeklerle eşit olmamak için bahsettiğimiz bu haklardan mahrum bırakılmıştır. Ama Halid Ziya'nın romanlarında kadınlar bahsettiğimiz hususlardan en az biri ile yakından ilgilenmekteydiler." (Zümray, 2011:10).

Aşk-ı Memnu romanında Bihter ve Peyker'e baktığımızda da kültürlü, müzik aleti çalabilen, yabancı dile aşina kadınlarla karşılaşırız. Bihter, çeşitli müzik aletleri çalabilir; udu evde kocasıyla vakit geçirmek, düğünde ise eğlenmek için çalar. Eğitimin ise kocası ile eşit olmak için gerekli olduğuna inanır. Peyker de piyano çalmaktadır. Biraz yabancı dil bilen Bihter'in annesi; Firdevs Hanım da kültürlü, okuma- yazma bilen ve müzik aleti çalabilen bir kadındır.

Aşk-ı Memnu romanı ile kadın, tam anlamıyla romana girmiştir. Kadınların hakları konusunda birçok konuşmanın geçtiği romanda, evlilik konusunda da kadınlar kaderlerine razı değildirler. Düşüncelerini ifade etmekten çekinmeyen kadınlar, haklarını herkese karşı savunurlar. *Aşk-ı Memnu* romanında; Firdevs Hanım'ın evliliğinde, kadın olarak söz hakkına kocasından fazla sahip olduğunu romandaki ifadelerinden görüyoruz. Firdevs Hanım, hayatını çocuk büyütmele geçiremeyeceğini her zaman kocasının yüzüne vurur ve sürekli kocasını aşağılar:

"*Firdevs Hanım tamamıyla serbest idi, hatta denebilir ki bu kadın izdivaç münasebetlerinde vazifeleri değiştirmiş, kocalık sıfatını kendisine alıkoymuş idi. Bir hafta içinde zevcini Melih Bey takımından yapmış idi.*"

(...)

"*Ömrüm sana çocuk yetiştirmekle mi geçecek; cümlesi en beklenmeyen zamanlarda kocasının yüzüne vurulacak bir kamçı idi.*" (Uşaklıgil, 2009:26-27).

Aşk-ı Memnu romanı, *Servet-i Fünûn* romanlarındaki kadın sorunlarını her yönü ile örnekleyen önemli bir eserdir. Kadınların eğitimi ve kültürü yanında evlilik kurumundaki yerini ve duruşunu da yukarıda gördüğümüz gibi örnekleyen eserde; boşanma konusu Halid Ziya'nın diğer romanlarına kıyasla ele alınmamıştır. Fakat sadakatsizlik romanın temel konusunu oluşturur. Yazar; kadınlara yönelik cinsel istismar konusuna da Adnan Bey'in, karısının istememesine rağmen cinsel arzularına yenik düşerek zorla karısıyla beraber olması şeklinde değinmiştir. Bu zorlamadan sonra pişman olan Adnan Bey'e karşı karısı, sessiz kalmıştır fakat aradığı sevgiyi başka bir adamda bulduğunu anlamıştır. *Sefile, Mai ve Siyah* romanlarında da cinsel istismara değinmiş olan yazarın; bu romanlarında da taciz ve tecavüze uğrayan kızların çaresiz bir şekilde kaderlerine boyun eğdikleri görülmüştür. (Zümray, 2011:92).

Halid Ziya'dan hemen sonra dönemin ikinci önemli romancısı ise Mehmet Rauf'tur. En önemli eseri ise 1900 yılında *Servet-i Fünûn Dergisi'nde* tefrika edilen romanı, *Eylül*'dür. Bu romanda karakterlerin daha çok iç dünyaları ve psikolojik çözümlenmeler yer almıştır. Romanın merkezi karakteri durumundaki Suad, seven ve sevilen bir eş olmasına rağmen kocası Süreyya ile ortak zevklere sahip değildir. Sanata ve musikiye ilgi duyan, görgülü ve kültürlü bir kadın kimliğine sahip olan Suad; eşine karşı da çok özverilidir. Evlerinde hizmetçileri olmasına rağmen yemeklerle ilgilenir ve ev işlerine nezaret eder. Kocas

Süreyya'nın, kendisine karşı olan ilgisizliği bile onun eşine olan ilgisini, aile kurumuna olan saygısını azaltmamıştır. Bu özellikleri ile Suad, tam bir Türk kadını temsil etmektedir. (Özbalcı, 1994:171-201).

Romanda dikkat çeken kadın karakterlerden bir diğeri de Hacer'dir. Hacer, Süreyya'nın kardeşidir ve Necip ile evlidir. Fakat eşini sevmeyen bir kadındır. Ahlaki yönden Suad, Hacer'den daha üstün gösterilse de güzellik yönünden Hacer üstün tutulmuştur. Tanzimat Dönemi romanlarında gördüğümüz; iffetli kadın ve onun karşısındaki iffetsiz kadın örneklerini bu romanda, Suad ve Hacer ile görmekteyiz. Yalnız bu romandaki en farklı nokta; iffetli kadın Suad'ın eşini, iffetsiz kadın Hacer'in eşi Necip ile duygusal manada aldatmasıdır. Necip de Suad gibi müzik ve piyano sevgisiyle doludur. Bu ortak nokta, onları birbirlerine yaklaştırır. İkisi de eşlerinden bekledikleri ilgi ve sevgiyi bulamadıkları için sığınacak yer aramıştır. Romanda kadın kimliği üzerine, karakterler içerisinde şu sözler dikkati çekmektedir:

"Süreyya'nın 'Necip de benim kadar bilir ki evlilikte kadınlar solda sıfırdır.' sözüne ve Suad'ın 'Zavallı kadınlar!' serzenişine karşın Necip, '-bilakis zavallı erkekler, Suad hanım; bir kadının ne olduğunu anlayanlar için asıl zavallı olan erkeklerdir. Kadın olmayınca bir erkek hayatının ne akım, ne yağmursuz, tesellisiz bir siyah çöl olduğunu bilseniz...' diyecektir." (Zariç, 2017:544).

Romanın en önemli kadın karakteri olan Suad, çocuğunu kaybetmiş olması ve eşi Süreyya'nın ilgisizliği sebebiyle yalnız ve mutsuzdur. Bu yalnız ve mutsuz kadın, kendisini kocasına karşı ve evliliğine karşı sorumlu hisseder ve sonsuz bir sevgi ile bağlı kalmaya çabalar. Necip'in ilgisinin ve ortak zevklerinin olması Suad'ı etkiler ve Necip'e yakınlaştırır.

"Suat da hemcinsleri gibi nihayetinde bedbaht olmaya mahkûmdur. Bu kurmaca dünyada iki türlü mutsuz kadın varlığı kabul edilmektedir. Mutsuz olup eşine ihanet edenler, bir de yuvasında huzurlu gözükken fakat sevgiye, ilgiye, aşka hasret kadınlar. Beş yıldır evli olan Suat, çocuğunu kaybetmiştir. Bir daha evlat sahibi de olamayacaktır. Suat'ın kocasına ihaneti, bayağı veya düşkün bir kadının kocasına ihanetinden okuyucu üzerinde daha fazla etkili olacaktır. Bu açıdan bakıldığında Aşk-ı Memnu'nun Bihter'inin tercihleri sonuçta Suat'ın yaşadıklarından daha az etkileyici olacaktır." (Zariç, 2017:548).

Eylül; gerek biçim, gerekse içerik yönünden çağına göre ileri özellikleri olan bir eserdir. Mehmet Rauf, bu eserde aşk ve evlilik konusunda yeni şeyler söylemektedir. Necip ile Suad'ın yasak aşkını hoş görerek hatta yücelterek evliliğin ahlaki ve kurumsal yanına karşılık kişisel ve duygusal yanını vurgulamaktadır. Evli kişilerden birisinin gerçekten mutluluk vermemesi ve

evliliğin sorumluluklarını yerine getirmemesi durumunda, öbür kişinin (bu kişi kadın da olsa) bir başkasına âşık olmasını haklı görmektedir. (Belge, 1970:14). Bu bakış açısı romanı dönem eserleri içerisinde farklı kılmaktadır. Romanın son bölümünde, konaktaki yangının içerisinde kalan Suad'ı kurtarmak için ateşe atlayan kocası Süreyya değil sevdiği kişi Necip olur.

Bu dönemin romanlarında kadın sorunları biraz daha farklılaşma göstermiştir. Kadının birey olarak değer kazanması da olumlu yöndeki bir gelişmedir. Bu dönem yazarlarının, romanlarda kadını daha duyarlı işledikleri söylenebilir.

1.3. Fecr-i Âtî Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları

Tanzimat ve Servet- Fünûn romanlarını izleyen, az da olsa roman türünde eserlerin verildiği diğer bir dönem de Fecr-i Âtî Dönemi'dir. Bu dönemin romanlarında da kadın karakterlerin işlenişi, Servet-i Fünûn Dönemi'nden çok farklı olamamıştır.

Fecr-i Âti topluluğuna katılıp sonrasında ayrılarak Millî Edebiyat Hareketi'ne katılan Yakup Kadri ve Refik Halid gibi büyük nesirciler dışında, yalnız Fecr-i Âti'ye bağlı kalmış nesircilerden ön plana konabilecek kimse yoktur. Zamanla bunların da dil ve üslûbunda, Milli Edebiyat Hareketi'nin dolaylı etkisi görülür. Fecr-i Âti'de, Cemil Süleyman ve İzzet Melih olmak üzere iki romancı ile karşılaşırız. (Akyüz, 1995:161).

Cemil Süleyman Alyanakoğlu (1886-1940), "kadın" bakışını öne çıkaran bir yazar olmuştur. Romanlarında (*İnhizâm, Siyah Gözler, Kadın Ruhu*) İslamiyet'in ve yerleşik kültürün etkisi görüldüğünden, daha çok kadın ve erkek cinslerinin birbirlerini tamamlaması ilkesi üzerinde durmuştur. Yazar/ anlatıcı, erkeği aşacak boyutlarda değil erkeği tamamlayacak boyutta bir "kadın" arzulayıp yaratmıştır.

"Kendi kendine ve kendi halinde, her şeyiyle şahsi bir duruşta olan yazar, aslında, kişiliğindeki bölünmüşlüğü ortadan kaldıracığını sezdiği 'öteki' yarısını, bir başka deyişle içselleştirdiği 'kadın'ı, yazarken yazdıklarında keşfetme ve onunla birleşerek kendisini 'denge'ye ulaştırarak bütünlüğe ulaşma çabasıdır." (Berksoy, 2003:147).

Cemil Süleyman Alyanakoğlu; incinmiş, yaralı, mağrur, intikam peşindeki kadını anlatırken hem kadının bu durumda olmaması gerektiğini hem de onu bu duruma sokanın erkek olduğunu ifade eder. (Berksoy, 2003:190-191).

Fecr-i Âti'nin ele alacağımız diğer yazarı, İzzet Melih Devrim'dir. İzzet Melih Devrim'in, *Tezâd* ve *Sermed* isimli iki romanını görmekteyiz. Bu iki romanda da yazarın, kadını milliyet ve aşk ekseninde konu edindiğini görmekteyiz. İzzet Melih'in, kadını ele alışı Cemil Süleyman Alyanakoğlu'nunki kadar derin ve feminist değildir. İzzet Melih, çoğunlukla aşk içerisinde kadının duygu durumunu işlemiş ve evlilikte milliyet farkının, mazinin göz ardı edilemeyeceğini vurgulamıştır. (Balcı, 1994:33).

Bu dönemin az sayıdaki romanlarında da kadın sorunlarının, geliştirilerek ele alındığını ve kadına bakış açısının genişlediğini söyleyebiliriz. Kadının yaralı ve incinmiş oluşunun arkasında erkeğin aranması da bu dönem romanında kadın sorunlarına dair önemli bir bakış olmuştur.

1.4. Millî Edebiyat Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları

İncelemiş olduğumuz dönemlerde romanlardaki kadın karakterleri; kölelik, cariyelik, aşk, evlilik, aile içindeki rolleri, eğitimleri gibi yönleriyle gördük. Bahsettiğimiz bu dönemlerde kadın, modernleşmenin nesnesi konumundayken Millî Edebiyat Dönemi romanlarında ise daha çok Millî Mücadele içerisinde yer alan, haksızlıklarla mücadele eden ve ülkenin gelişimine katkı sağlayan bir kadına evrilmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu zor durumlar romanlara yansımış, kadın karakterler de çoğunlukla bu durumların olumlu ya da olumsuz tarafında yer alması ile romanlara konu olmuşlardır. Millî Mücadele Dönemi'nde kadınlar; siyasi, hukuki ve sosyal açıdan daha fazla hakka sahip olmuş ve toplum içerisinde daha önemli bir yerde görülmeye başlanmıştır. Bu durum neticesinde yazılan romanlarda, kadın karakterler toplumsal açıdan daha önemli ve sesini duyurabilen kişiler olarak görülmüştür.

Millî Mücadele Dönemi romanlarında kadını, en çarpıcı şekilde işleyen yazarlarımızdan biri Halide Edip Adıvar'dır. Halide Edip Adıvar'ın romanlarında kadınlar; mücadele eden, üreten ve emek veren, erkek egemenliğini kabul etmeyen, çalışan, eğitilmiş ve aydın kişilerdir.

"Halide Edip'in *Ateşten Gömlek* romanında, romanın başkişisi olan Ayşe'nin İstanbul'a gelişinden bir gün sonra Sultanahmet'te bir miting düzenlenir. Ayşe ve beraberindeki Peyami ve Cemal de bu mitinge katılır. Binlerce insan, vatan millet sevgisi, özgürlük arzusu gibi ortak hisler içindedir. Miting, toplumun herhangi bir kesimine ait değildir. Vatan toprakları işgaldedir ve bu bütün Türk milletini ilgilendirmektedir. Bu nedenle mitingde her yaştan, toplumun her kesiminden kadın, işgale duyduğu tepkiyle, mukaddes bildiği bütün değerlerin tehlike altında olduğu korkusuyla mitinge katılır. Genci yaşlısı, cahili kültürlüsü, zengini fakiri hep bir aradadır." (Altınkaynak, 2004:15).

Görüldüğü gibi *Ateşten Gömlek* romanında, kadınlar da erkeklerin yanında mitinglere katılıp ülkenin işgalini engellemek için çalışmıştır. Halide Edip'in, Millî Mücadele Dönemi'ni işlediği diğer bir romanı da *Vurun Kahpeye*'dir. Bu eserde de kadın karakter; öğretmenlik yapmak üzere gittiği kasabada Millî Mücadele için kasaba halkını bilinçlendirmekte ve aydın, ileri görüşlü bir kadını temsil etmektedir. Fakat bu ileri görüşlü ve aydın kadınla yazar; erkeklerin de ileri görüşlü ve aydın olmadığı bir toplumda kadının bu vasıfları taşımasının bir işe yaramadığını göstermektedir. Roman başkişisi Aliye, aydın kimliği ve çalışkan kişiliği ile cehalet ile de savaşıyor. Kasabadaki eğitimsiz ve cahil erkeklere karşı zorlu bir mücadele verir ve bu durum, Aliye'nin ölmesine neden olur. Cehalet ile savaş veren bu kadın karakter, bu uğurda ölümü dahi göze almıştır. Millî Mücadele Dönemi kadınları da mücadeleciler ve gözükaradılar. Fakat en büyük engel olarak karşısında; kadını anlamayan, eğitimsiz ve cahil erkek tipleri durmuştur. (Çeri, 1992:32-55).

Halide Edip'in, kendisinden önceki dönem romanlarına benzer olarak kadınları ele aldığı konular; evlilik ve annelik konularıdır. Yazar; bu konularda, Millî Mücadele Dönemi'nin ortamında olduğu halde öncesindeki edebi oluşumlarda bahsettiğimiz gibi kadının; eşine, çocuğu için katlanması, boşanmaya karşı durması düşüncelerini sürdürmüştür.

"Halide Edib ilk eşi Salih Zeki'den boşanarak özel hayatında boşanmayı tecrübe etmiş bir kadın olmasına rağmen –belki tam da bu sebeple- boşanmaya karşı bir yazardır. Bunun için de yarattığı kadınlara boşanmayı düşündürmez. Onun kadınları, bütün olumsuzluklarına rağmen evliliğe katlanmayı seçerler. İlk romanlardan Raik'in Annesi'nde (1909) Refika'nın çok eşliliğe eğilimli kocasına çocuğu yüzünden katlandığı hatta onu affettiği okunur. Seviyye Talip'te Macide, önce Avrupa'da geçirdiği uzun yıllarda sonra da hava değişimi için İstanbul'dan uzaklaştığı sırada sabırla kocasının dönüşünü bekler. İhanetine tanık olduğu halde ondan boşanmayı aklına getirmez. Fakat Halide Edib'in Cumhuriyet'e kadar yarattığı roman kadınları içerisinde en radikal kararı, Seviyye Talip verir. Seviyye, evli olmasına rağmen 'ruh arkadaşı' olduğuna inandığı müzik hocası Cemal'le yaşama kararı alarak evinden ayrılır. Seviyye'nin kararı, çoğu bu karardan kaynaklanan söylentiler, roman boyunca tartışılır. Buna rağmen kimilerinin eleştirdiği Seviyye, kendisinden çekinilen ama cesareti dolayısıyla merak edilen 'sıra dışı' kadındır. Handan da bütün ıstırabına ve aşığılanmasına rağmen Hüsnü Paşa, kendini tamamlayacak kişiyle evlenme şansını kullanamayan kadının kendini cezalandırma biçimidir." (Argunşah, 2016:29-30).

Millî Edebiyat Dönemi'nin kadın yazarı Halide Edip Adıvar, kadını bu dönemde verdiği eserlerin merkezine almıştır. Bu eserlere ve kadını ele alış biçimine yukarıda değinilmiştir. Değinilenlerin dışında kalan *Yeni Turan* isimli romanında ayrıca; eğitilmiş kadının toplumsal hayatta hak ettiği yeri edinemediğini düşünerek bu eğitilmiş kadına, toplumda bir yer edindirmeye çalışır.

Halide Edip Adıvar, dönemi içerisinde hâkim olan durumlara karşılık vatan müdafaasına, kadın erkek demeden topyekûn bir mücadeleyi telkin eden eserler vermiştir. Millî Mücadele içerisinde bizzat var olmuş olan Halide Edip, bizzat kendisine ait olan bu tecrübeleri edebiyatımıza ve kültürümüze yeni bir kadın tipini kazandırmak için kullanmıştır.

Bu dönem eserlerinde, kadın sorunlarındaki değişim önemlidir. Romanların edilgen konumundaki kadın kişileri artık etkin bir varlığa dönüşmüştür. Kadının sesinin duyulmaya başlandığı bu dönem, aydınlanmanın ilk adımlarının habercisi olmuştur. Millî bir şuur kazanmanın en önemli noktası olan birliği sağlamak için kadın ve erkeğin aynı sahneye adım atması gerekliliği tartışılmaz bir gerçektir. Bu dönemde kadın roman kişileri de ülkenin içinde bulunduğu duruma, olumlu ya da olumsuz desteklerini vermiş aktif kişiler olmuştur.

1.5. Cumhuriyet Dönemi Romanlarında Kadın Sorunları

Cumhuriyet Dönemi'ne geldiğimizde; 1920'lerden itibaren Türkiye'de kadınlarla ilgili en önemli gelişme, kadınların giderek artan bir şekilde toplum yaşamına katılmış olmasıdır. Bu durum da Cumhuriyet Dönemi eserlerine, birbirinden farklı yönleri ile yansımıştır. Yazarların en çok üzerinde durduğu konulardan biri kadın imgesi olmuştur. Kadının toplumsal düzen içerisinde yer edinmesi, aydın ve çağdaş olmak için verdiği mücadele, kadın ve erkek ilişkileri, kadının cinsel yönden uğradığı baskılar bu dönem eserlerinde işlenmiştir. Öncesindeki, evine sadık ve namuslu kadın modeli Cumhuriyet Dönemi'nde, milletine sadık ve yine namuslu kadına dönüşür. Kadın hakları, Mustafa Kemal'in hak ve özgürlüklere verdiği önemle filizlenmiş ve daha fazla alana yayılmıştır. Bu durum da Cumhuriyet Dönemi kadını, bu haklara karşı sorumlu kılmıştır. Fakat kadına tanınan bu haklar, onun toplum tarafından cinsel bir tehlike olarak görülmesine engel olamamıştır. Modernleşme sürecinde, çağdaş kadına yüklenen

sorumluluklardan dolayı bu dönem romanlarında, çok yönlü bir kadın anlatımı mevcuttur. Bu yapıtlarda kadın; ailesine bağlı ve fedakâr olduğu kadar da vatanseverdir. Eğitimli kadının çocuk yetiştirme konusunda da başarılı olacağı ve anneliğin daha bilinçli yapılacağı da bu romanlarda gördüğümüz kadına yönelik beklentilerdir. Cumhuriyetin ilk yılları, kadının kendini her ortamda tam olarak bulabilmesi için izlenen yolun son dönemeci olmuştur.

"Cumhuriyetin ilk elli yılında kadın bir silüettir. Bir birey olmaktan ziyade bir anne, bir eştir. Bu dönem eserlerinde kadının net özelliklerini göremeyiz. Daha sonraki yıllarda dünyada ve Türkiye'deki değişimler sonucu kadın köylü, işçi, aydın, burjuva özellikleri ile karşımıza çıkar. Artık romanlarda da somutlaşmaya başlamıştır. Kadını tüm yönleriyle ele alan yazarlar toplumcu yönüyle ön plana çıkan yazarlardır. Fakir Baykurt, Yaşar Kemal gibi yazarların romanlarında kadın düzene karşı, doğaya karşı mücadele eden bir anne tipi olarak karşımıza çıkar. Bu kadınlar ailesi için fedakârlık yapan, güçlü tiplerdir. Bununla birlikte yine de kadın psikolojik, sosyolojik, bireysel olarak ayrıntılı ele alınmaz." (Bayram, 2011).

Kadın kimliğinin kendini bulmaya başladığı zamanlar, Cumhuriyet Dönemi'nin ikinci kuşağının edebiyat sahnesine çıkmasıyla başlar. Özellikle bu dönemde daha çok kadın yazarlarca sorgulanan kadınların özgürlük anlayışı, erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurma istekleri, kadına yüklenen milliyetçi kadın kimliği, erkeklerle eşit haklara sahip olmak isterken bastırılmaya çalışılan kadının cinsel kimliği gibi konular romanlarda işlenmeye başlanır. Bu durum neticesinde edebiyatımızda "kadın" kavramına yaklaşım, 1950'lerde kırılmaya başlanmıştır. Kadın yazarların bu bakış açıları da edebiyatımıza ivme kazandırmıştır. Bu ivmeyi kazandıran kadın yazarlarımızdan bazıları; Fûruzan, Leyla Erbil, Adalet Ağaoğlu ve çalışmada detaylı olarak ele alınacak olan Sevgi Soysal'dır.

Cumhuriyet Dönemi edebiyatında kadına en çok yer veren yazarlarımızdan biri Sabahattin Ali olmuştur. Toplum şartlarına yenik düşen bu kadınlara da yazarın, büyük bir acıma duyduğu hissedilir. Eserlerinde anlattığı bu kadınlar, kaderlerini oluşturan çevre şartlarına yenik düşerler. (Enginün, 2015:314-315).

Anadolu kadınlarını eserlerinde acılarıyla betimleyen, kadınların erkeklerden gördüğü şiddeti ve aile içinde yapmakla görevli oldukları ağır işleri ve anneliğin fedakârlık gerektiren yanlarını en iyi gösteren yazarlardan biri Yaşar Kemal olmuştur. Onun eserlerinde kadın, daha çok anadır. Köy içinde hâkim olan ağalık sisteminin altında ezilen kadınlar ve çocuklar Yaşar Kemal'in anlatımında vücut bulur.

Kadının edebiyatımızda işlenişine yeni bir soluk getiren kadın yazarlarımızdan da söz etmek gereklidir. Öncelikle İnci Enginün'ün de söylediği gibi "kadın yazar" diye bir ayrımı doğru bulmadığımızı söylemek isterim. (Enginün, 2015:316) Çalışmanın konusunu oluşturan yazar, Sevgi Soysal da bu bağlamda detaylı olarak ele alınacaktır. Sevgi Soysal dışında da ele alınmaya değer birçok yazar bulunmaktadır fakat birkaç örnek isimle yetinmeye çalışılacaktır. Bu bağlamda edebiyatımızda kadını başarılı bir şekilde işleyen, yaşayan yazarımız Adalet Ağaoğlu'nu ele almak gereklidir. Adalet Ağaoğlu, kadının eğitimi eserlerinde sıklıkla konu edinmiştir. Çünkü toplumsal yapı içerisinde kadınları; evlilik, aile, aldatma ve boşanma kavramları etrafında ele alırken eğitilmiş ve eğitimsiz kadınların bu kavramları değerlendirmelerinin farklı olacağını işler. (Gören, 2008:177).

Son olarak ele alacağımız yazar Leylâ Erbil, toplumsal ve siyasal sorunları ele alışı ve kendine özgü anlatım biçimiyle çağdaş Türk edebiyatında yerini almış önemli yazarlardandır. Eserlerinde ele aldığı sorunların ortak noktasını "kadın" oluşturur. Toplumunun tabuları ile çevrelenen kadının yaşam biçimini, hemen her romanında sorgulayan Erbil, uygarlığı vurgulayan bir dönemde kadın algısının aynı kalıplar içerisinde nasıl değerlendirildiğini göstermeye çalışır. Yazar, özellikle Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki ikinci kuşak diye anılan, yani 1950 sonrası Türkiye'deki kadınları konu alan romanlar yazmıştır. Toplumda kadın sorunlarını aydınlığa çıkarmak için döneminde etkili olan sosyalizm görüşü de yazarın yararlandığı kaynaktır. Özellikle 1970 sonrası feminist hareketin yaygınlaşması ile Erbil'in, kadının toplumsal konumunu kimi feminist görüşler ışığında ele aldığı görülür. (Büker, 2008:126).

Görüldüğü gibi Türk edebiyatında roman türünde kadına; Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar dönemin içinde bulunduğu siyasal, sosyal ve toplumsal koşullar ışığında farklı roller biçilmiştir. Romanlarda kadın; hakları ve görevleri erkekler tarafından belirlenen, bireysel kimliğinin farkında olmayan bir konumdan; sorgulayan, düşünen, emek veren, üreten, yazan bir konuma doğru evrilmiştir. Bu gelişme kuşkusuz ki eğitim ve öğretim ile doğru orantılıdır.

2. SEVGİ SOYSAL'IN HAYATI, ESERLERİ, SANAT ANLAYIŞI

2.1. Hayatı

Sevgi Soysal, baba tarafından Selanik kökenlidir. Dedesi, İzzeddin Efendi; babaannesi, Muzaffer Hanım'dır. Balkan Savaşları'nın olumsuz durumlarından etkilenen dedesi İzzeddin Efendi ve ailesi Anadolu'ya göç etme kararı alır. Evin reisi İzzeddin Efendi'nin ölümü üzerine Muzaffer Hanım, Selanik'teki Kurfalli Çiftliği'ni satar ve bu satıştan kazandığı altınları erkek çocuklarının yeleklerinde İstanbul'a kadar getirir. Bu altınları, kendisinin ve beş çocuğunun geleceği olarak görür.¹

İzzeddin Efendi'den sonra ailenin yeni reisi ve evin en büyük çocuğu İsmet, büyük bir dikkatle korunan altınlarla ticarete atılır. İsmet, bir Yahudi ile ortaklık kurup gemi işine girer. Yunanistan ve Türkiye arasında nakliyatçılık yapar. Başlangıçta işler iyi gider fakat bir süre sonra gemi bir kaza geçirir ve yanar. Bu ortaklık bozulur. İsmet, bu başarısız iş hayatından sonra Almanya'ya gider ve orada bağırsak ticareti yapmaya başlar. Türkiye'den getirdiği bağırsakları, Almanya'da satarak iyi para kazanır ve işi ilerletir. Hatta bir Alman uçak firmasının temsilciliğini alarak ülkesine döner. İsmet, önemli bir iş adamı konumunda Ankara'ya ticarî görüşmeler yapmak için yerleşir. Ankara'da yaptığı ticarî görüşmelerden sonra orduya on iki Alman uçağı satar. Bu arada Atatürk'ün yaveri Salih Bozok'la tanışır ve kısa bir süre sonra onun kızıyla evlenir. Zamanla, İsmet'in ticarî işleri bozulur ve İsmet iflas eder. Bunda dünya ekonomisindeki buhranın büyük payı vardır. Muzaffer Hanım da oğlunun iflas etmesiyle zor durumda kalır. Fakat bu durumdan en çok da Sevgi Soysal'ın babası Ali Mithat Bey, olumsuz yönde etkilenir. Çünkü Mithat Bey, o sıralarda Almanya'da öğrencidir ve Mithat Bey'in okul masrafları da ağabeyi tarafından karşılanmaktadır.

¹ Sevgi Soysal'ın hayatını ele alan bu bölümde şu kaynaklardan yararlanılmıştır: Doğan, Erdal (2003); *Sevgi Soysal: Yaşasaydı Aşık Olurdum*, Everest Yayınları, İstanbul. Furrer, Priska (2004); *Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa*, 1.baskı, Papirüs Yayınları, İstanbul. Yüce, Sefa (2007); *Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebi Eserleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sevgi Soysal'ın babası Ali Mithat Yenen, 1908-1987 yılları arasında yaşar. İlköğrenimini doğduğu kentte, Selanik'te yapar. Ortaöğrenimini ise İstanbul Erkek Lisesinde tamamlar. Aile, üniversite eğitimi için Ali Mithat Bey'i Almanya'ya gönderir. Mithat Bey, kısıtlı bir bütçeyle Stuttgart Teknik Üniversitesi Mimari ve Şehircilik Bölümü'nde okur. Bir baloda tanıştığı Anneliese Rupp (1909-1993) ile tutkulu bir aşk yaşayan Mithat Bey, Rupp'la 1930 yılında Almanya'da evlenir. Anneliese, evlilikle birlikte Alman vatandaşlığını ve yıllarca taşıdığı adını geride bırakır. Artık adı Aliye'dir ve Müslüman olmuştur. Aliye Hanım; sanata ve edebiyata düşkün, piyano çalan, dansla ilgilenen, güzel bir kadındır.

Evliliğin ardından genç çifti bekleyen geçim sıkıntısını, Anneliese'in annesi; Rosa'nın yardımları hafifletmiştir. Rosa, evlerini onlarla paylaşır. Onun da maddi durumu çok iyi değildir. O yıllarda Almanya ekonomik sorunlarla boğuşmaktadır ve Birinci Dünya Savaşı'nın yaraları hâlâ sarılamamıştır. Rosa'nın da tek geçim kaynağı; annesi Petronella'ya ait olan kent merkezindeki kitapçı dükkânıdır.

Aliye ve Mithat'ın ilk çocuğu Kaya, 1930 yılında Almanya'da dünyaya gelir. Üç yıl sonra da Gönül (Prof. Dr. Gönül Öney, emekli sanat tarihi öğretim üyesidir.) dünyaya gelir. Genç çift, Almanya'dan ayrıldıkları 1935 tarihine kadar Kaya, Gönül ve Rosa'nın annesi Petronella ile birlikte Stuttgart'ta, Rosa'nın evinde yaşarlar.

Mithat Bey, 1935 yılında Stuttgart Teknik Üniversitesi Mimarî ve Şehircilik Bölümü'nden mezun olur. II. Dünya Savaşı'nın yaklaştığı bu yıllarda Hitler, Almanya'da iktidara gelir. Orta Avrupa'da, iyiden iyiye savaş ortamı hissedilmeye başlar ve bu nedenle de birçok aydın yurt dışına çıkmanın çarelerini arar. Yenen ailesi de 1935 yılında Almanya'dan Türkiye'ye göç eder. Mithat Bey, yanında eşi Aliye Hanım, oğlu Kaya ve iki yaşındaki kızı Gönül'le soluğu annesinin İstanbul Elmadağ'daki evinde alır. Fakat evin sahibi namazında niyazında ataerkil zihniyetteki Muzaffer Hanım, onları pek iyi karşılamaz. Özellikle Aliye Hanım'ı evinde istemez. Gelinini görmemek için kendisini odaya bile kilitleyen Muzaffer Hanım, en çok erkek torunu Kaya ile ilgilenir.

Öğrenciliğini tamamlamış, genç baba Mithat Bey' i bekleyen yeni görev ise askerlik olur. İstanbul Bakırköy'de, yedek subay olarak askerliğini tamamlar. Bu süre içerisinde Aliye Hanım ve çocuklar da Bakırköy'e taşınırlar. 1936 yılının 30 Eylül'ünde, Yenen ailesinin ikinci kızı Sevgi Soysal dünyaya gelir.

Askerliğini bitiren Mithat Bey'in tayini, Ankara'ya çıkar. Sevgi Soysal'ın çocukluğu Ankara'da; Selanik Caddesi ile Yenışehir Semti'nde geçer ve bu yerler onun hayatına çok farklı pencereler açmasını sağlar. Ankara, yazarlık hayatında eserlerinde yer olarak beslendiği önemli bir şehirdir.

Babası Mithat Bey'in alaycı kişiliği, Sevgi Soysal'ı hayata karşı alaycı bir tutum sergilemeye yöneltir. Sevgi Soysal'a, boyunun uzaması ile ortaya çıkan kemerli burnunun dikkat çekmesinden dolayı "sipsi" diyen Mithat Bey, onun kişiliğini derinden etkiler. Sevgi Soysal, ablası Gönül'e göre daha düzensiz ve plansız olduğundan evin örnek gösterilen kızı, gerek derslerinde gerek evde çizdiği başarılı grafik nedeniyle Gönül olmuştur. Aile içerisindeki ilişkiler, Sevgi Soysal'ın psikolojisini etkileyecek ve ileride yazacağı eserlere de bu durumlar yansıtacaktır.

Sevgi Soysal ve ablası Gönül, anneleri Aliye Hanım'ın ilgisiyle dans ve piyano dersleri alarak sosyal etkinliklere katılır. Sevgi Soysal, güzel dans eden ve iyi de piyano çalabilen bir genç kızdır ama o da daha çok babası gibi spora meraklıdır. Tenise, kayağa ve izcilik faaliyetlerine ilgilidir. Fakat istikrarlı ve disipline uyan biri olmadığı için ara ara zorluklar yaşar ve disiplinli bir kadın olan annesi tarafından cezalandırılır. Annesi, Sevgi Soysal'ı bir kez Selanik Caddesi'ndeki evin kilerine kapatarak cezalandırır:

"Selanik Caddesi'ndeki evde yaşananlar, onun sonraki yıllara taşıyacağı ve hayata gülümseyerek bakacağı birçok anekdotla doludur. Evin alt katında kapkaranlık bir kiler vardır. Aliye Hanım, İkinci Dünya Savaşı yıllarında bu kilere, ne olur ne olmaz düşüncesiyle erzak yığar. Bazen de yaramazlık yapan çocuklarını o kilere kapatarak cezalandırır. Evin bu karanlık köşesinin müdavimi Sevgi'dir.

Her çocuk gibi o da yalnızca cezalandırıldığını bilir. Ama cezasının biçimini kavrayamaz. Bunun için yılların geçmesi ve genç bir kadın olarak sık sık cezaevlerine hapsedilmesi gerekecektir. Onun merak ettiğiyse, geçmişte annesinin kendisini neden kapattığıdır. Çok net bir yanıt verir Aliye Hanım: 'Bunu senin terbiyen için, seni sevdiğim için yaptım'.

Sevgi'nin terbiyeye dair alacağı dersler ve cezalar bu caddede başlar ve bu caddede biter; ondan sonrası büyük bir içtensizliktir. Bu anlamda çocukluk hiç unutulmamalıdır. O, uzun sarı saçları her zaman örgülü, yaşlılarına göre biraz daha ufak tefek bir 'Yenışehir bebesi'dir." (Doğan, 2003:13-14).

Sevgi Soysal, çocukluk dönemini II. Dünya Savaşı'nın zor zamanlarında geçirdi. O dönemde, annesinin Alman olmasından dolayı arkadaşlarının "gâvur Almanlar" gibi sözlerine üzüldüğü için ablası ile birlikte annesi Aliye Hanım'a, Türkçe öğrenmesi yönünde baskıda bulundu. Anneleri Almanca konuştuğunda cevap vermediler, kendileri ise hep Türkçe konuştu. Hatta ablasıyla beraber kafa kafaya verip annelerini gâvurluktan kurtarmanın yollarını ararlar:

"Gönül ile Sevgi, 'Nasıl yapsak da annemizi şu gâvurluktan kurtarsak,' düşüncesiyle komşu kıza danıştıklarında, pek hınzır bir yanıt alırlar.

'Sevap işlemeniz lazım, çok sevap işlerseniz annenize belki yararı olur.'

'Nasıl olacak bu iş?'

'Hiçbir çürük meyve, domates falan atılmayacak, bunlar yenecek...'

Gönül ve Sevgi, kendilerine kolay gelen bu fikirle manava bir iki tur yaparlar. Ne kadar çürük meyve, çürük domates varsa alırlar ve onları, suratlarını buruştura buruştura yerler. Anneleri için sevap işlerken midelerinden çarpılırlar." (Doğan, 2003:18).

Mimar Kemal İlkokulunu bitirdikten sonra ablası gibi Sevgi Soysal da Ankara Kız Lisesine gider. Disiplinli bir okul olmasına rağmen kolay alışır fakat derslerde çok parlak bir öğrenci olmaz. Çünkü ablası gibi ders kitaplarının başına oturup saatlerini verecek kadar çalışacak bir tip değildir. Alaycı bir yapısı olduğu için Ankara Kız Lisesinin tüm sınırlarını zorlamış ve çoğu zaman bir öğrencinin yapmaması gereken şeyleri yapmıştır. Sevgi Soysal için trampet çalmak bile herhangi bir dersin sıkıcı ve anlamsız bulduğu ödevini yapmaktan daha keyiflidir. Usta bir trampetçi olur ve okulunda yapılan gösterilerde yer alır. Müzikten hoşlandığı için arkadaşı Jülide Gülizar'la, Ruhi Su'nun türkü kurslarına katılır.

Soysal, 1952 yılında Ankara Kız Lisesini bitirdikten sonra DTCF öğrencisi olur ve arkeoloji eğitimi alır. Liseye göre üniversitede daha başarılı bir öğrenci olur.

"Üniversite eğitimi süresince hocasıyla herhangi bir problem yaşamayan, hatta lisedekinin aksine bu kez beğenilen öğrenciler arasındadır Sevgi. Deyim yerindeyse, âdeta istenilen bir öğrenci tipi olmuştur. Oysa zamanla onun için üniversite, 'Bir an önce diplomamı alayım da, çekip gideyim buradan,' dediği yere dönüşür. Üniversitenin tam hantallığı ile üzerine çöktüğünü fark eder. O, bu hantal yapıyı değiştiremez ama ilgisini sanata ve edebiyata yönlendirir. Mümkün olduğunca asıl yaşamak istediklerine koşar." (Doğan, 2003:52).

Tiyatro bilimcisi olan ilk eşi Özdemir Nutku ile tanışmaları da DTCF'de olur. İlk danslarını yaptıklarında Özdemir, aynı fakültenin İngiliz Filolojisi bölümünde ikinci sınıf öğrencisidir. Arkadaş çevresi de genç edebiyatçılardan

oluşuyordu. Şiir yazar, yazdığı şiirleri edebiyat dergilerinde yayınlatan ve kendisini dönemin genç şairlerinden sayan bir öğrenciydi. Sevgi Soysal da onun bu edebiyatçı çevresinin içinde Güner Sümer, Bekir Çiftçi, Orhan Duru, Ferit Edgü, Demir Özlü, Ahmet Oktay ve Erdal Öz gibi isimleri tanır ve arkadaş olur.

Özdemir Nutku ve Sevgi Soysal bir süre sonra evlilik kararı alır. Fakat genç sevgililerin bu kararı, aileleri tarafından hoş karşılanmaz. Çünkü ikisinin de yaşı nedeniyle, aileler bu kararı erken alınmış bir karar olarak değerlendiriyordu. Sevgi Soysal'ın gözünde evlilik, özgürleşmek için atılacak bir adım gibiydi. Sevgilisiyle buluştuktan sonra akşam eve geldiğinde kimseye hesap vermek istemiyordu. Kendi evinde ve kendi düzeninde yaşamak istiyordu.

Eğitiminin başında ve henüz on dokuz yaşında olan Sevgi Soysal ve son sınıf öğrencisi, yirmi dört yaşındaki Özdemir Nutku'nun evlilik istekleri aileleri tarafından reddedilince çare ararlar. Sevgi Soysal, ailesini ikna edebilmek için bir iki kutu aspirin içerek intihar eder. Ateş, ter ve mide bulantısının ardından hastaneye kaldırılan Sevgi Soysal, ailesini çok korkutur. İnatçı iki aşığa daha fazla direnemeyen aileler, nişan yaparak biraz zaman kazanmayı düşünür. Aileler, istemeye istemeye nişanı yaparlar. Bu vesile ile aile içerisine daha rahat girip çıkan Özdemir Nutku da bu aile içerisinde bir yer edinir ve sevilen bir damat olur.

Genç çift, ilk evlerini fakülteye yakın bir yerde tutar fakat bir süre sonra Özdemir Nutku'ya, Almanya bursu çıkınca Sevgi Soysal da üniversiteyi yarıda bırakıp Almanya'ya gider. Almanya'da yurttan kalan genç çift, Özdemir Nutku'nun bursu ve çeşitli geçici işlerden elde ettikleri para ile geçinir. Bir süre sonra hamile olduğunu öğrenen Sevgi Soysal, Türkiye'ye dönmek zorunda kalır. Sevgi Soysal, ilk çocuğu Korkut'u doğurduğunda eşi, Almanya'dadır. İkiye katlanan masraflardan dolayı Sevgi Soysal'a, annesi yardımcı olur. Eşi gelinceye kadar annesinin evinde kalır. Bir yıl sonra eşi Özdemir Nutku, Almanya'daki eğitimini tamamlayıp döner ve Ankara Üniversitesi Tiyatro Enstitüsü'nde asistan olarak çalışmaya başlar. Bu sıralarda Sevgi Soysal da Alman Büyükelçiliği'nde sekreter olarak çalışmakta ve tiyatro oyunlarında küçük roller almaktadır. Fakat Özdemir Nutku'nun edebiyat çevresi, Sevgi Soysal'ı da yavaş yavaş içine almıştır. Sevgi Soysal'ın ilk düz yazısı, 20 Kasım'da çıkan *Değişim* isimli dergide yayımlandı.

"1962'ye kadar on iki sayı yayımlanan *Değişim* dergisinde daha çok 'varoluşçuluk' üzerine yazılar yer alır. O tarihlerin en sıcak konusudur bu. Sevgi de ilk yazılarında bu kavramın etkisindedir. Yine o dönem bu kavramdan etkilenenlerden biri de Erdal Öz'dür. Sevgi'nin, dergi çevresinde belki de en iyi anlaştığı isimdir Erdal Öz. Bu ikili arasındaki dostluk, yazdıklarını yayımlatmadan önce birbirlerine okutacak boyuttadır. Sevgi, yeni 'bir şey' yazdığına soluğu Türk Dil Kurumu'nda çalışan Erdal Öz'ün yanında alır. Erdal Öz, bu yazıları 'biraz gerçeküstü boyutları olan birtakım duygusal izlenimler' olarak değerlendirir." (Doğan, 2003:66).

Zafer Madalyası adlı tiyatro oyununda birlikte rol aldığı Başar Sabuncu ile Sevgi Soysal çok iyi iletişim kurmuş, bu iletişim onları daha çok yakınlaştırmıştır. O dönemki bu yakınlaşma, aşka dönüşmüştür. Özdemir Nutku'dan boşanan Sevgi Soysal, TRT'de işe başladıktan bir süre sonra Başar Sabuncu ile evlenmiştir.

Başar Sabuncu ile Sevgi Soysal'ın evlilikleri, beş yıl sürmüştür. Bu beş yılın ilk zamanlarında düzenli bir hayatları olmuş, Sevgi Soysal'ın TRT'de çalışmasından dolayı oğlu Korkut ile daha çok Başar Sabuncu ilgilenmiştir. Başar Sabuncu'nun askere gidişi ile aile düzenleri değişmiş, Sevgi Soysal ve Korkut, Başar Sabuncu'nun yokluğundan çok etkilenmiştir. Sevgi Soysal, eşinin yokluğunda kendisini saran yalnızlıktan kurtulmaya çalışsa da başaramamış ve yeni bir aşkın içine düşmüştür.

"Derken bir gün... TRT'de aynı odayı paylaştığı arkadaşı Elâ'ya, 'Ben Siyasal Bilgiler Fakültesine gidiyorum. Bir haber için...' dedi. Fakültenin öğretim üyelerinden anayasa profesörü Mümtaz Soysal'la önceden alınmış bir randevusu vardı. Heyecanlıydı. Çünkü 1961 Anayasası'nu hazırlayan komisyonun üyelerindendi Soysal." (Doğan, 2003:121).

Mümtaz Soysal'la görüşen Sevgi Soysal, çok etkilenmiştir. Kendisini daha iyi tanımak için sorduğu sorulara ve aldığı her cevap onu Mümtaz Soysal'a daha çok yaklaştırmıştır. Fakat bu yakınlığı Başar Sabuncu ile olan evliliği engellemekteydi ve Sevgi Soysal'ın kocasından ayrılması gerekiyordu.

"Sevgi ve Başar Sabuncu çifti evliliklerinin beşinci yılında, ilişkilerine dair daha doğru karar verebilmek, düşünebilmek ve gidişatın nasıl olacağını görmek üzere boşandılar." (Doğan, 2003:126).

Sevgi Soysal ve Mümtaz Soysal 1971 yılına büyük bir aşkla girmiş olsa da Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasal çalkantılar yeni bir döneme girildiğinin sinyalini veriyordu. Sevgi Soysal ve Mümtaz Soysal, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde dekan ve anayasa profesörü olan Mümtaz Soysal'ın cezaevinde bulunduğu 13 Temmuz 1971'de, cezaevinde evlenir. Mümtaz Soysal'la evlendikten sonra Sevgi Soysal da takibe alınır. Sevgi Soysal, 1971 yılında kimliksiz dolaşmak ve sıkıyönetime karşı gelmekle

suçlanarak tutuklanır. TRT'deki işinden de çıkarılmıştır.1971 yılında bir ajansta çalışmaya başlayan Sevgi Soysal, bir arkadaşıyla sohbet ederken anlattıklarının orduya hakaret içerdiği gerekçesiyle tutuklanır ve Adana'ya sürgüne gönderilir. Sekiz ay Yıldırım Bölge'de kalır. Sürgüne gönderildiği Adana'da ise iki buçuk ay kalır.

İkinci çocuğu Defne'yi 1971 yılında dünyaya getiren Sevgi Soysal, 1975 yılında da üçüncü çocuğu Funda'yı dünyaya getirdi. Kanseri belirtilerinin görülmesi üzerine, 1975'in sonbaharında memesinden ameliyat oldu.

"Sevgi için geç kalınmış bir şaka gibiydi kanser. Hastanede kalacağı 'bir gün' ün hazırlıklarını düşünmüş ama kanseri hiç aklına getirmemişti. Dalayısıyla 'yaşamak, ölmek gibi büyük kavramların ardına' da takılmamıştı. Bir insan kendini kansere nasıl hazırlayabilirdi? Bildiği bir şey değildi bu! Yalnızca hakkında konuşulanları duyuyordu. Ameliyatlıların yattığı odada 'kanseri' sözcüğü ağızdan ağza ve de kendine yakışır bir hızla yayılıyordu.

Onunsa görmek ve sesini duymak istediği tek insan vardı: Kocas. Biraz sonra aynı hastabakıcı çocuk, Sevgi'nin ısrarı karşısında, hasta yakınlarının girmesi yasak olan odaya, Mümtaz'ı doktor önlüğüyle sokacaktı. 'Bol bahşiş verir,' düşüncesiyle..." (Doğan, 2003:236).

Hastaneden taburcu olmasının ardından, Sevgi Soysal'ın iyileştiği yönünde düşünceler artmış olsa da Soysal; 25 Ağustos 1976 günü doktorundan, kanserden kurtulamadığını öğrenir. Türkiye'deki bütün olanakları kullanmalarının ardından, o yıllarda kanser tedavisinde önemli kentlerden biri olan Londra'da tedaviyi sürdürme kararı alırlar. Eylül ayının ortalarında Londra'ya giderler. O, Londra'da tedavi olurken çocuklarıyla Ankara'da, annesi Aliye Hanım ilgilenir.

Kasım 1976'nın ilk günlerinde Sevgi Soysal'ın durumu giderek ağırlaşır. Gündelik ihtiyaçlarını bile karşılayamayan Sevgi Soysal'ın yanında, bir tek kocası vardır. Hastalığın bir hafta içinde şiddetini arttırmasının ardından Mümtaz Soysal, Ankara'dan Sevgi Soysal'ın kız kardeşlerini çağırır. Artık, evde bakımı yapılamayacak kadar durumu ağırlaşan Sevgi Soysal'ı hastaneye kaldırırlar. Morfinden başka ilacı kalmayan Sevgi Soysal için kocası da ümidini yitirince; ani bir kararla Türkiye'ye, çocuklarının yanına dönerler. Sevgi Soysal, sedyeyle indirildiği uçaktan durumu çok ağır olduğu için hastaneye götürülür ve 22 Kasım 1976 günü hayata veda eder.

2.2. Eserleri

Romanları

Tante Rosa (1968)

Yürümek (1970)

Yenişehir’de Bir Öğle Vakti (1973)

Şafak (1975)

Hoş Geldin Ölüm (1980)

Öyküleri

Tutkulu Perçem (1962)

Barış Adlı Çocuk (1976)

Anılar, Makaleler ve Tiyatro Eserleri

Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu (Hapishane Anıları, 1976)

Bakmak (Gazete Yazıları, 1977)

Venüslü Kadınların Serüvenleri (İlk olarak 2017’de basılmış bir tiyatrodur.)

Türkiye’nin Kalbi, Kabul Günleri (Gazete Yazıları, 2014)

Radyo Konuşmaları (BBC için hazırlanmış radyo konuşmaları, 2005)

2.3. Sanat Anlayışı

Sanat yaşamına annesinin yazdığı şiirlerden etkilenip sekiz yaşında şiir yazarak başlayan Sevgi Soysal, daha sonraki yıllarda öykü ve romana yönelmiştir. Gençlik yıllarının ilk dönemlerinde yazar olmayı aklından dahi geçirmemiştir. Fakat hayatının her noktasında sanatın çeşitli kollarına yer vermiştir. Müzik, dans, plastik sanatlar, spor ve arkeoloji bilgisi Sevgi Soysal’ın sanatsal yönünün zenginliğini çok iyi sergilemektedir.

Sevgi Soysal, ilk eşi Özdemir Nutku'nun içinde bulunduğu sanatçı çevrenin etkisiyle, kendisini sanatın içinde bulmuştur. Düzyazı denemelerine başlayan yazar, *Değişim* dergisinde ilk olarak Rainer Marie Rilke'nin yazdığı bir mektubun çevirisiyle yer almıştır. Daha sonra *Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz* adlı ilk düzyazısı bu dergide yer almıştır. O dönemin en sıcak konusu olan varoluşçuluk kavramı, Sevgi Soysal'ın ilk yazılarında görülmektedir.

Sevgi Soysal'ın, çeviri yoluyla adım attığı edebiyat hayatında *Değişim* dergisindeki yazıları önemli bir etki yaratmış ve bu derginin yanı sıra *Dost*, *Ataç*, *Yeditepe* gibi dergilerde de yazıları yer almıştır. Bu çalışmaları sırasında da Max Frisch'in Andorra ve Franz Kafka'nın Mezar Bekçisi oyunlarını da Türkçeye çevirmiştir. Bu çalışmaların sonrasında ilk kitabı *Tutkulu Perçem*'i matbaada kendi olanaklarıyla kısıtlı bir sayıda bastırmıştır. Bu kitaba ilk eleştiriye ise babası Mithat Yenen; "İshal olmuş gibi yazıyor." diyerek yapmıştır. İlk kitabında sıkıntıdan bolca bahseden Sevgi Soysal, erkeklerle uyuşamadığını da öykülerinin yer aldığı bu kitapta açıkça söylemektedir. Erkeklerin; ister sanatçı ister aydın olsun kendisini anlamadığını düşündüğünü, ilk kitabı *Tutkulu Perçem*'in kitapla aynı adı taşıyan ilk öyküsünde; "*Erkeklerle, erkeklere, en çok onlara, bu kendilerini, sonra yine kendilerini sevenlere kızgınlığım.*" (Soysal, 2016:15) cümlesiyle özetlemektedir. Selim İleri, sanatsal yönüyle *Tutkulu Perçem*'i şu şekilde değerlendirmiştir:

"Daha *Tutkulu Perçem*'de Sevgi Soysal, yazınsal anlayışını belirlemiş, seçimini yapmış, yolunu çizmiş gibidir. Dünyaya, yaşama, sınıfsal ilişkilere açık bir yazar tanırız. Benlik sorunlarıyla uğraşmayı istememektedir bu yazar; *Tutkulu Perçem* benlikten kaynaklansa bile.

Tutkulu Perçem, gerçekte, bir dil ustalığını, çağrışım zenginliklerini, 'saçma'ya varan bir bakış açısını içerir. Kişi, benliğini sorguya çekmektedir. Benlik, kişiyi yenip öne çıkmak istedikçe dilin gücüyle çağrışımların yaratacağı gülmece, onu alt eder; benlik, hiçlikle eşdeğerdedir böylelikle." (İleri, 1977:6).

Varoluşçuluğun etkisinin hissedildiği, imgelerin, izlenimlerin yoğun, öykü tekniğinin zayıf ve yazarının yaşantısına paralel giden bir kitap olan *Tutkulu Perçem*'in ardından; Sevgi Soysal'ın bir yazar olarak asıl çıkışını yapmasını sağlayan *Tante Rosa* yayımlanmıştır. Bu kitapla beraber; ilk kitabında yer alan öyküleme, anlatma, öz-içerik-biçim uyumu gibi yazınsal sorunlar aşılmıştır. Eser kimi kaynaklarda öykü olarak değerlendirilmiş olsa da biz çalışmamızda daha önceden de belirttiğimiz gibi roman başlığı altında ele aldık. Bu eser, Sevgi

Soysal'ın aile hayatını; daha çok teyzesi, anneanesi ve kendisi üzerinden hayatlarındaki benzerlikleri tek bir kadına *Tante Rosa*'ya ulaştırmasıyla oluşmuştur. Alışılmış eserlerden farklı bir sanatsal yapıya sahip olan bu eser; olaylar, kişiler, atmosfer yönüyle Türk toplumuna yabancı gelmiştir. Burjuvaziye alışmamış kavramlarla ele almış olan Soysal; özellikle *Tante Rosa*'daki öykülerden "*Mezarlıkta Üretici Oluyor*"da iktisadi kavramları çok farklı açıdan ele almıştır. Bu eserde yazar; duygusallıktan kaçınarak akla önem vermiştir. Yer yer şiirsel bir anlatımın görüldüğü eserde, çoğunlukla ironiye yer verilmiştir. Dil yönünden kopuklukların bulunduğu bu eserden sonraki eserlerde, bu kopukluk gittikçe azalmıştır.

Sevgi Soysal, anlatımında önceki yazarlara benzeme niyetinde değildir. Daha çok bireyin iç dünyasına dönen yazar; anlatımda daha soyut ifadeleri ve iç monolog tarzını kullanmıştır. Farklı bir edebî dil oluşturma gayesinde olan yazarın, alışılmış cümle kurgusunun dışına çıktığını görmekteyiz. Bazı sözcüklerin arasına tire koyduğu görülürken bazı sözcüklere de büyük harfle başlar. Dil oyunlarına başvurur. Öykülerinde, şiire yaklaşan bir anlatımı tercih eden yazarın; bağlaçlara pek yer vermediği görülürken daha çok devrik cümleler kurduğu da görülmektedir.

Yazarın romanlarında da öykülerine yakın bir sanat anlayışı içinde olduğu söylenebilir. İlk romanı *Yürümek* yeni sinema tekniğine göre yazılmıştır. Romanın anlatımında geriye dönüş ve ileriye sıçramalar görülürken eksilteli cümlelere de yer verilmiştir. Yazar, bu eserinde benliğin derinliklerine inerken kişisel yakınmalara da yer verir. Gülten Akın, *Sevgi'yle* başlıklı yazısında *Yürümek* romanı ile ilgili şunları dile getirmiştir:

"*Yürümek bir patlamaydı. Onun için de 1970'ler Türkiye'si için de. Niçin patlamaydı? Öyküden romana atlamaydı. Konusu cinselliği. O güne dek ucundan kıyısından pek çok romanda izleri vardı cinselliğin. Bir edim ya da üstüne konuşma olarak. Türk romanında sanırım ilk kez bu denli gözü peklikle işlendi bu konu. Gözü peklik bilimsel bir tavırla besleniyordu. İçtenlikli ve dürüsttü yazar. Çeşitli çevrelerin, kişilerin cinsellik anlayışını, tavırlarını sergiliyordu. Her bölüm doğadan bir oluşla, görünümle ötekine bağlanıyordu.*" (Akın, 1977:13).

Sevgi Soysal, eserlerini kaleme alırken onların üzerinden tekrar tekrar geçmez, düzeltmeler yapmaz. Üslup mükemmelliği kaygısı taşımaz. Daha çok anlatmak istediği şeyleri yazma anında içinden geldiği gibi yazıya dökmüştür.

"Yazdığım hiçbir hikâyeyi sonradan düzeltmedim. Elbette yazarlıkta geçerli bir yol değil bu. Ama art arda, hatta sonradan hatırladığım bir yığın ayrıntıyı atlayarak, ön hazırlık yapmadan yazdım Tante Rosa' ları." (Doğan, 2003:101).

Batı edebiyatını, özellikle de Çağdaş Alman edebiyatını annesinin Alman olmasının da etkisiyle yakından takip etmiş olan Sevgi Soysal; hiçbir zaman gelenekçi bir sanat anlayışını benimsememiştir. Yeni anlatım tekniklerini de deneyen yazar, eserlerinde çoğu zaman örtük bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

"Soysal, felsefeye de ilgi duyar. Kısa bir süre "varoluşçuluk" felsefesinin etkisi altında kalsa da bu anlayıştan vazgeçer. Kendini yenilemeyi bilir. Onun için "bireyci" olmak değil "birey" olmak önemlidir. Ona göre "birey" bağımlı olan değil, özgür ve bağımsız olandır. Kendi adına karar alabilen, yeri ve zamanı gelince bu kararları uygulayabilmendir. Soysal, eserlerinde kent yaşamı içinde bireyin dünyasını irdeler." (Yüce, 2007:411).

Ankara, Sevgi Soysal için çok önemli bir şehir olmuştur. Eserlerinde çokça yer verdiği şehir olan Ankara'nın değişimine yakından tanık olmuştur. Ayrıca Soysal, bazı eserlerinde politik söylemlerde de bulunmuştur. Örnek olarak *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanını verebiliriz.

Bilimsel sosyalizme inanan Soysal'ın sanat anlayışını şekillendiren bir diğer olay da 12 Mart döneminde tutuklanmasıdır. Tutukluluk süresi boyunca cezaevinde yaşanan gerçekliklerin gözlemcisi olur ve eserlerinde bu gerçekliklere yer verir. *Barış Adlı Çocuk* eserindeki bazı hikâyelerin kaynağı da cezaevindeki kadınlardan dinledikleri ve hapisanede yaşadıklarıdır. Roman ve hikâyelerinde en çok üstünde durduğu, savunduğu düşünceler ise kadınların özgürlüğü ve bilimsel sosyalizm olmuştur.

"Sevgi Soysal'ın öykülerinde ve romanlarında değişik, yeni kadın tipleri görülmektedir. Hapislik yıllarındaki kadınlar koğuşunda birlikte yaşadığı genç kızları ve kadınları kendine özgü bir düzen içinde tiplştirmiştir. Çoğu aydın genç kızlardan oluşan bu kadın tiplerinde erkek egemenliğine karşı çıkan kişiliklerle karşılaşırız. Yaşama, kadın sorunlarına eleştirel bir gözle bakmış ve bunu yapıtlarında ortaya koymuştur." (Uyguner, 2002:15).

Yukarıda bahsettiklerimizden de anlaşılacağı gibi Sevgi Soysal'ın, çok iyi derecede bir gözlem kabiliyeti vardır. Bu kabiliyet ile gözlemlendiği olayları eserlerinde işlemiştir. Özgürlükçü ve cesur yanı, eserlerine çok iyi bir şekilde yansımıştır. Sanat anlayışının en göze çarpan yanını da bu özgürlükçü ve cesur yanı ile özgün bir üslup kullanarak ortaya koyduğu kadınların özgürlüğü, bireyin iç dünyası ve bilimsel sosyalizm konuları oluşturur.

2.3.1. Roman

Sevgi Soysal'ın edebî açıdan en verimli dönemi 1960 yılından ölümüne kadar devam eden süredir. Bu dönem içerisinde sırasıyla; *Yürümek*, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, *Şafak* ve *Hoş Geldin Ölüm* adlı romanları kaleme almıştır. Edebiyat eleştirilerinde genel olarak öykü sınıfına dâhil edilmiş olsa da gerçekte öyküler toplamı ile kısa roman arasında bir karışım olan *Tante Rosa*'yı da çalışmamızda roman olarak ele alacağımızı belirtmiştik. Bu romanların her biri; Sevgi Soysal'ın hayatından izler taşıması ve toplumu, toplumun içindeki bireyi, birey olarak kadını anlatması bakımından Türk edebiyatı için önem taşır.

İlk romanı olan *Yürümek*; 1970 yılında yayımlanmıştır ve aynı yıl TRT'den, TRT Roman Başarı Ödülü kazanmıştır. Romanın ilk baskısı, Sevgi Sabuncu adıyla 1970 yılında Doğan Yayınevi tarafından yapılmıştır. 12 Mart 1971 askeri darbesi sonucunda eşekle cinsi münasebet sahnesinin müstehcen bulunmasından dolayı yargılanıp TBMM'de tartışılmıştır. Yasaklanıp toplatılan romanın basılmasına ancak 1974'te izin verilmiş ve aynı yıl ikinci baskısı yapılmıştır. Romanın kahramanlarının Elâ ve Mehmet olması; Sevgi Soysal'ın TRT'den çalışma arkadaşı, Reşat Nuri Güntekin'in kızı Elâ Güntekin'in aklına, Sevgi Soysal'ın Elâ karakterinin kendisi olduğunu getirmiştir. Üstelik o tarihlerde Elâ Güntekin'in, sonradan evleneceği tiyatrocusu sevgilisinin de adı Mehmet'tir.

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanını, 12 Mart döneminde tutuklu olduğu Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda yazan Sevgi Soysal, romanda Ankara'yı anlatır. Romanın ilk dokuz baskısı 1973-1974-1975-1977-1979-1981-1988-1996-2001 yıllarında Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. 1974 yılında "Orhan Kemal Roman Ödülü"ne layık görülen roman, 1970'lerin başlangıcında Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal gerçekleri ele almıştır. Yazar, bu eseri farklı bir şekilde yazdığını şöyle dile getirmiştir:

"Kendimi bir bilgisayar gibi programladım. Sabahları 5.30'da kalkıyorum. Yarım saat jimnastik. Sonra heladaki musluğa taktığım lastik boruyla soğuk duş. Giyinip kahvaltudan önce biraz okuyorum. Herkesin uyuduğu bu sabah saatlerini seviyorum. Sabahları kendi kendime uyguladığım özel 'faşizm' özgürlük duygusu veriyor bana. Gün boyunca bir yığın ufak kural koyuyorum kendime. Her gün sekiz sayfa yazmak gibi. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanını, işte böyle, her gün sekiz sayfa kuralıyla yazdım. Her gün sekiz sayfa, ne eksik ne fazla. Öyle ki sekiz sayfa yazıp yazmamak konusu, o günlerde romanın kendisinden çok daha önemliydi." (Soysal, 2016:191).

Yazar bu eserinde, günlük hayatın devam ettiği başkentte kavak ağacını bir simge olarak seçer. Bu simge; toplumun sonunu, çürümüş iradeyi, kimliğini yitiren Ankara'yı temsil etmektedir.

Şafak romanı, Sevgi Soysal'ın tamamını yazmış olduğu son romandır. İlk baskısı, 1975 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. Yazarın, Adana'ya sürgün olarak gönderildiği ve 12 Mart dönemindeki gözlem ve tecrübelerinden meydana gelen bir romandır. Bu nedenle *Şafak*, "12 Mart Romanı" olarak kabul edilmiştir. Sevgi Soysal, *Şafak* romanı için editörü Attilâ İlhan'la çalışmıştır. Düzenlemeleri yapan Attilâ İlhan'la aralarında geçen şu konuşma Sevgi Soysal'ın kendine yönelik nasıl bir eleştirmen olduğunu ortaya seriyor:

"Londra'dan ilk mektubunda şöyle müthiş bir cümle var: '...profesyonel bir yazar olamadan, profesyonel bir hasta oldum.' Gerçek her yazar gibi yazarlığından adamakıllı kuşkulandı. Şafak'ın müsveddeleri, paragraf aralarıyla bölüm araları belirtilmeksizin daktilo edilmişti, düzelticiler karıştırabilir diye dizgi provalarını bir notla kendisine gönderdim, ertesi gün çıkageldi: Hiçbir zaman bir 'yazar' olamayacağını bir kere daha anladığını söylüyordu, bir yazarın müsveddesinde her şey önceden belirlenmiş, yerli yerinde olmalıymış, bir yazar ki daha paragraf ile bölüm aralarını ayırt etmeden daktilo ediyor..." (İlhan, 1977:2-3).

Romanda asıl üstünde durulan konu; egemen güçler ile devrimci gençler arasında yaşanan çatışmalar ve kadının cinsel bir nesne olarak algılanması üzerinedir. Bu romanda da yazar başkişi olan Oya'yı, daha çok kendi yaşantısından ve kendinden yola çıkarak yaratmıştır.

Hoş Geldin Ölüm, Sevgi Soysal'ın tamamlayamadan hayata veda ettiği son romanıdır. Romanın ilk baskısı, 1980 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. Romanın sadece kırk dokuz sayfası yazılmış olduğu için birçok bilgi belirsizdir. Bu romana da Ankara'yı anlatarak başlayan yazar, konuyu; suçluluk duygusu, toplumsal düzen ve kadınlık etrafında toplamıştır.

Son olarak *Tante Rosa*'yı ele alacak olursak romanın on dört bölümden oluştuğunu, bu bölümlerin de birbirinden bağımsız görünse de merkezinde bir kadının; *Tante Rosa*'nın olduğunu söyleyebiliriz. 1968 yılında Sevgi Sabuncu adıyla Dost Yayınları tarafından ilk baskısı yapılmıştır. Yazar, Alman asıllı Rosa Teyze'yi anlatır. Katolik ve farklı bir dünyanın insanı olan Rosa'yla yazar, değişik hayat anlayışının farklı bakış açılarını yansıtmıştır.

"Tante Rosa, burjuva yaşamının kavramlaştırılmış bir genel görünümü niteliğindedir. Olaylar, kişiler, atmosfer oldukça yabancıdır Türk toplumuna. Bu yüzden yapıt eleştirilmiş, günümüzde bile yeterince değerlendirilememiştir." (İleri, 1977:7).

Selim İleri'nin de ele aldığı gibi *Tante Rosa*; Türk toplumu tarafından farklı bir kültürü yansıttığından dolayı biraz yadırganmıştır. Bu eleştirileri Sevgi Soysal; çok ağır, yersiz bulmuş ve şöyle değerlendirmiştir:

" 'Bu yargıyı beklemiyordum.(...) Suçum belki de onu Ayşe Teyze'ye çevirmemiş olmak,' diyerek hem kendini savunur hem de eleştiri biçimini alaya alır." (Doğan, 2003:101).

Otobiyografik nitelikler taşıyan bu eserin başkişisi Tante Rosa'da; Sevgi Soysal'ın kendisi, anneannesi ve teyzesi de vardır. Bu eser, kadınlık sorunu etrafında dönmektedir. Bu romandaki kadın sorunlarına yönelik değerlendirmeye çalışmamızın son bölümünde yer vereceğimizden dolayı detaya girilmemiştir.

2.3.2. Edebiyat ve Kadın

Sevgi Soysal, eserlerini kendinden ve sosyolojik gözlemlerinden hareketle oluşturmuş bir yazardır. Eserlerinde kadın sorunlarını bütün yönleriyle ele alan yazar, kadını; toplumsal yaşamın içindeki yerini bilen, sorumluluk sahibi, özgürlükçü, düşünen ve sorgulayan bir birey olarak ele alır. Hemen hemen her eserinde kadına dair bir şey bulmak mümkündür.

"*Sevgi Soysal'ın 1960 ile 1976 yılları arasında yayınlanan yapıtları, sol mücadelenin içinde büyük bir sessizliğe gömüldüğü için, birinci dalga olarak adlandırılan Osmanlı kadın edebiyatından sonra ancak 1980 sonrasında canlanabilen feminist hareketin iki dönem arasındaki suskunluk devresinin tek örnekleridir.*" (Timuroğlu Bozkurt, 2013:145).

12 Mart Romanı yazarı olarak bilinen Sevgi Soysal, gazeteci kimliği ve en önemlisi kadın kimliğiyle; kadına yönelik şiddeti, kadın hakları ihlallerini, namus cinayetlerini ele almıştır. Yazarın gazete yazılarının derlendiği *Bakmak* kitabı için Yıldırım Türker'in kaleme aldığı giriş yazısı "*Sadece Baymaya Karşı*"da, Sevgi Soysal'ın yazılarında kadını her alanda şiddete maruz bırakan üç unsuru göstermektedir: Militarizm, cinsiyet ayrımcılığı ve milliyetçilik. Yıldırım Türker bu üç unsuru şöyle ifade eder:

"*Aklın tutulma noktalarından, ruhun körleşme uğraklarından söz ederken bu toprakların en vahşice kışkırtılan damarını tutuveriyor. Militarizmin, kan kardeşi milliyetçilikle birlikte hayatımızı rehin almaya yeminli dilini işaret ediyor bize. (...) Militarizmin, milliyetçiliğin, yüceltilip azdırılmış erkeklik ideolojisinin törenle sunaklara yatırdığı çocukların, gençlerin ve kadınların kurtuluşunda görüyor hayatın kazanmasını.*" (Türker, 2016:11-12).

Sevgi Soysal, Türkiye’de kadın haklarının korunmasında en büyük desteği veren Cumhuriyet rejiminin hukukî yönlerinin karşısında duran, siyasete egemen olmuş ataerkil zihniyetin uygulamalarda yarattığı bozuklukları eleştirmiştir. Yeni Ortam gazetesinde yazdığı "*Hakları Var Ne Güzel!*" yazısında kadınların haklarının ne olduğunu pek fazla bilmediğini ve devletin de bu hakları uygulamada sorumlu davranmadığını şu şekilde vurgulamıştı;

"Şimdi artık kafesler, haremeler yok, otuz sekiz yıldır kadın hakları var çünkü. Çocukluğumda da vardı; biz memur çocukları, Yenişehir’de tıraşlı kafalı, ayağı nalınlı evlatlık kızlarla iç içe büyürken. Odacılar, bu küçük kızları köylerden evlerimize getirirler, babalarımız da devlet kapısında bu gibi hakların uygulaması için çalışırlardı. Biz okula giderdik. Sokağımızın evlatlıkları gitmezdi; ilkokul mecburiyeti vardı; onlar o eski Ankara apartmanlarının iç kapatıcı, karanlık mutfaklarında, musluğa boyları yetmediği için özel olarak yaptırılmış tahta taburenin üstünde bulaşık yıkarlardı. Biz ‘Orda bir köy var uzakta o köy bizim köyümüzdür’ şiirini ezberlerken onlar kardeşlerimizin kakalı bezlerini yıkar, arada analarımızdan nankörlük tokatları yerlerdi. Devrimler sorulduğunda su gibi sayar, kadın haklarını da unutmazdık; evlerimizdeki bu küçük kadın köleler hiç aklımıza gelmezdi. (...) Şimdi birinin yanına varıp şöyle sorsam: ‘Otuz sekizinci yılını kutladığımız kadın hakları hakkında bir şeyler söyler misiniz? ‘Bundan sonra gelecek soru da şöyle olabilir: ‘Serbest zaman faaliyetleri olarak ne yapıyorsunuz? ‘Böyle gülünç sorular bir yana, hakları var ya. Diyarbakır köylerinden birinde, on bir yaşında evlendirilip rahmi parçalanan kızın da hakları var. Geçenlerde, çok satan günlük gazetenin cinayet sütunlarından sevgilisiyle kaçtığı için babası ve ağabeyi tarafından dağda kurşuna dizildiğini okuduğumuz köylü kızının hakları olduğu gibi." (Soysal, 2014:53-55).

Sevgi Soysal eserlerinde; kadının özgürleşmesinin, bir birey olarak toplumda yer edinmesinin önündeki engel olan ataerkil yapının tamamıyla değişmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu ataerkil yapıyı destekleyen kural ve yapıları da tamamen yok etmeyi hedefleyen yazar, toplumda kadına yüklenen namus olgusunun kadının namus cinayetlerinde kurban edilmesine de sebep olduğu düşüncesindedir. Sevgi Soysal, eserlerinde bu konuya da dikkat çeker. *Yenişehir’de Bir Öğle Vakti* romanında; Günsel’in öğretmen olarak çalıştığı bir köyde Döndü isimli güzel bir kızın, kocasının kardeşiyle birlikte samanlıkta basılmasından sonra "murdar oldu" diye abisi ve babası tarafından öldürülmek istenmesi anlatılır. Bu olaya, köyde devleti temsil eden kurum olan muhtarlığın, ilk etapta kışkırtıcı rol oynadığı görülürken köy öğretmeni tarafından suça sebep olduğundan dolayı ikaz edilince engel olduğu görülür. Fakat yine de kadın, ceza almaktan kurtulamaz ve köy meydanında taşlanır. Cezanın faturasını bir tek kadın öder. Kadın, namusunu korumakla yükümlü görülürken erkek, işlediği suçtan dolayı hiçbir ceza almaz.

Yine Sevgi Soysal’ın gazete yazılarının derlendiği eser *Bakmak’* ta "*Şefkatli Toplumun Canavar Anası*" başlığıyla yazdığı yazıda kadınların, çaresiz

birakılarak işlediği suçlardan dolayı toplum tarafından sert bir dille eleştirilmesini ve ötekileştirilmesini konu edinir. Baba dostu ve onun oğlu tarafından cinsel şiddete uğrayan on yedi yaşındaki Habibe, öldürülmekten korktuğu için bu durumu kimseye söyleyemez. Fakat bu cinsel şiddet sonucu hamile kalan Habibe başkasıyla evlendirilir ve beş ay geçince çocuğu doğurur. Bunun üzerine kocası, kocasının ailesi, babası, ağabeyleri Habibe'ye yüklenir. Namuslarının kirlendiğini ve Habibe'yi yaşatmayacaklarını söylerler. Bunun üzerine sinir krizi geçiren Habibe; başına gelen bütün kötülüklerin sebebi saydığı bebeğini boğarak öldürür. Bunun üzerine Sevgi Soysal'ın şu sözleri, bu durumu yaşayan kadınların içinde bulunduğu hâli özetlemektedir:

"Yani Habibe ve daha niceleri, bebelerini öldürmekten başka bir çareleri yokmuş noktasındalar. Varlık ve yokluk kıstası oluyor, bebelerinin hayatı. Asıl canavarlık burda. Analık da bebek hayatları da pamuk ipliğine bağlıdır bu durumda. (...) Siz, bin kez bunu yapan kadınları 'canavar ana' diye teşhir de etseniz, yine bir kadın bunu yapmak zorunda kalabilir. Ama amaç kadınların böylesi bir çaresizlikle bebeklerini öldürmeleri değil de bu durumdaki kadınları teşhir etmekse başka. Bunda, doğrusu üstümüze yok." (Soysal, 2016:148).

Sevgi Soysal'a göre kadına yönelik fiziksel, cinsel şiddetin önlenmesinin yolu bireylerin tek tek eğitilmesinden geçmektedir. Bazı kadınların erkeği güçle eş görüp gücü de şiddetin bir unsuru saymasından kaynaklı; şiddeti erkeklik gibi görmesini eleştirir. *"İrkeğe sogri sormak dogri diyeldir... Benim Abdullah bir sogri için beş tokat patlatir, öyle erkek adamdır ki..." (Soysal, 1975:141).*

Sevgi Soysal, cezaevindeki gözlemlerinden yola çıkarak kadınların insan sağlığına uygun olmayan koşullarda mahkûm edilmesine, kolluk kuvvetlerinin, memurların görevlerini kötüye kullanarak hedonist bir tavır sergilemesine de yazılarında yer vermiştir. *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*'nda hapisanenin banyo yapmaya uygun olmadığını, tuvaletin musluğuna taktığı boruyla soğuk duş aldığını dile getirir.

"Suna, salaş ve tahta bir kulübeye benzeyen hamamın kilidini açıyor, bizi içeri tıktıktan sonra, arkamızdan sürgülüyor hamamın kapısını. Tomsonlu erleri da kapıya gözcü diyor. Hamamın deliklerinden dışarıyı gözlüyoruz. 'Yahu, siz dışarıyı gözlüyorsunuz, dışarıdan da burası rahatlıkla gözlenir,' diyorum. Yıkanmadan önce, muhtemel gözleme deliklerini, erlerin oraya buraya saçılmış peştamallarıyla tikiyoruz. Hamamın iç kısmına geçip kurna kapışıyoruz. Üç dört kişiye bir kurna düşüyor. Hamamdaki sıcak su kısıtlı. Uzun saçlı olanlar yanıyor. Saçlarını ikinci sabunlayışlarında kesiliveriyor su." (Soysal, 2016:101-102).

"Kendimi bir bilgisayar gibi programladım. Sabahları 5.30'da kalkıyorum. Yarım saat jimnastik. Sonra, heladaki musluğa taktığım lastik boruyla soğuk duş." (Soysal, 2016:191).

Sevgi Soysal, kadının toplumca bir sövgü nesnesine dönüştürüldüğünü kaleme almıştır. Soysal; kadınlar için her türlü aşağılayıcı, sövgü ifadelerini kullananlarda bacılarına, analarına sövüldüğünde de kadın adına cinayet işleyenlerin olmasını bir paradoks olarak görür.

"Öyle ya, biz analara çok önem veren bir toplumuz. Bunu anlamak da son derece kolaydır. Herhangi bir mahalle arasında top oynayan, itişip kakışan veletlere kulak verin yeter. Her an birbirlerinin anasına söverler. ' Ulan ananı...tırme şimdi.'Anasını... tiğimin...'Ulan şimdi ananı...'Bu alandaki malzemeyi sıralamaya kalksam yazı biter de tefrika olur. Hatta oynayan iki kardeş, kardeşliklerini unuta unuta birbirlerinin anasına söverler. Çocuklarımız analarını durmadan anarken, büyüklerimiz geri kalır mı? Karakollarımızdan asker ocaklarımıza, emniyet bodrumlarından Kontrgerilla köşklerine dek yurdumuzun dört bucağında analara dolu dolu ve sunturlu sunturlu sövülmektedir. Daha ne olsun? Çok erkek erkekleri kahvede pişpirik oynarken tarlada kadınca işler yapan, bu arada hem de doğuran, çocuk düşüren, kanamadan ölen ve böylece bellenen analarımız da caba. Doğrusu ya çok bellenir bizim analarımız. Hem bizim anamız, hem analarımız bizzat bellenir durur." (Soysal, 2016:76-77).

Sevgi Soysal; toplumun, kadını eve kapatıp sosyal hayatın uzağında tutmasını da eleştirmiştir. Ayrıca ailelerde görülen boşanmaların sebebi olarak da kadının hayatın getirdiği zorluklar ve sorumluluklar karşısında yıpranması ve evlilik öncesindeki kadar bakımlı olmamasının erkekler tarafından beğenilmemeye yol açması olarak görür. Soysal; bu kadınlara hem acır hem de yıpranmış olmalarında kendilerini suçlayan erkeklere de katılır. Soysal'ın eserlerinde; zengin kadınlar tarafından emekleri sömürülmüş, boşanmış fakat nafaka alamamış, devlet tarafından korunamamış kimsesiz kadınların da yeri büyüktür. Toplum içerisinde çok yaygın bir kullanımda olan "ev kadını" ifadesini de Sevgi Soysal; kadını eve kapatma, sosyal hayattan soyutlama, ekonomik özgürlüğünü kısıtlama olarak görür.

"Karşısına TRT'yle ilgili bir suçtan dolayı çıkarıldığım yargıç sordu: 'Mesleğiniz?' Karşılık vermeme beklemeden de yazdırdı. 'Yaz, ev kadını yaz.'Ben hemen itiraz edecek oldum. Yargıç sözümü ağızıma tıkadı. 'Nesin ya?' Bir an düşündüm. 'TRT'ci' desem öyle bir meslek yok. 'Gazeteci' desem, bunca yıl çalışmaya bir basın kartı bile alamamışız; 'yazar' diyeceğim, ama göze alamıyorum. Ya bu hâkim de 'Yürümek' davasındaki hâkim gibi, kötü kötü bakıp ' Yazıyormuş, ne yazdığını biliyoruz, yazıyormuş...' diye azarlarsa. Yine de çare yok, ama 'Yazarım,' diyeceğim, hâkim yine konuşurmadı. 'Ev kadını değilmiş, nesin ya? TRT'den atılmışsın işte.'İşte o zaman ben de dilimi tutamadım: ' Siz yargıçlıktan atılırsanız, ev erkeği mi sayılacaksınız?'Tabii, hâkim beni duruşmadan attı. O sıralarda hep mahkûm olduğundan ben de önemsemedim. Hem bana faydası oldu. Mahkeme adabı konusunda bilgim arttı. Artık, hâkim karşısına çıktığımda, yalnız ellerimi asker gibi iki yana yapıştırmakla kalmıyorum, 'Mesleğiniz?' sorusuna hep 'ev kadını' diye karşılıyorum. Sözüm ev kadınlarına değil. Ev kadınlığını da küçümsemiyorum. Bunca işte çalıştım, en zor ve nankör işin ev kadınlığı olduğunu bilirim. Benim üstünde durduğum, kadını bir ev çerçevesi içine kapatmak isteyen, böylece kadının coğrafyasını daraltacağını uman anlayış. Ortalıkta rahat cirit atabilmek için hiç olmazsa nüfusun yarısını eve kapatma aklievvelliği. Bu 'ev kadını' tamlamasında, kadını eve kapatmak gibi bir art niyet var. İsterse ev değil, bir koğuşa kapatılmış olsunlar, kadınlara 'ev kadını' gözüyle bakılır. (...) Hadi eve kapatılmaya gelmediniz, hiç olmazsa kapatıldığınız koğuştaki dursanız. Kadın dediğin evini ve koğuşunu bilmeli." (Soysal, 2016:88-90).

Sonuç olarak Soysal'ın edebiyat anlayışı içerisinde kadının her yönüyle var olduğunu söyleyebiliriz. Yazar, kadına yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik, duygusal Şiddetin temelini ataerkil toplum yapısında, sistemde ve duyarsızlaŐan toplumsal yapıda arar. Kadın haklarını ihlal eden eylemlere, eserlerinde toplumcu gerçekçi bir anlayışla yer vermiştir. Hayatın emekçisi olan kadınların; sistemin, kocalarının, erkek akrabalarının, babalarının her türlü Şiddetine maruz bırakılmasının önlenmesi için çeşitli çözüm önerilerine eserlerinde yer vermiştir.

3. SEVGİ SOYSAL'IN ROMANLARINDA KADIN SORUNLARI

Sevgi Soysal, romanlarında kadın haklarına, kadının bağımsızlığına, kadına yönelik toplumdaki eşitsizliğe, kadınların toplumdaki konumuna ve değerine oldukça fazla yer vermiş bir yazardır. Onun, romanlarında işlediği bu konular feminist yazarların da çok sık ele aldığı konular arasında yer almaktadır. Fakat yapılan araştırmalarda, Sevgi Soysal'ın feminist yazarlar içerisinde değerlendirildiğine dair kesin bir kanıt yoktur. Bazı araştırmacılar; Sevgi Soysal'ın ele aldığı konuların, feminist yazarların işlediği konulardan olması sebebiyle Sevgi Soysal'ın da bu gruba dâhil edilebileceğini savunmaktadır. Diğer taraftan bu düşünce içerisinde olmayıp feminist yazarlar içinde, Sevgi Soysal'ı ele almayan araştırmacılar da mevcuttur. Bu durumun sebebi olarak da "feminist yazar" ibaresi için henüz kesin ve tam bir açıklama olmaması gösterilebilir.

Çalışmamızda faydalandığımız, Sevgi Soysal ve eserleri üzerine yapılmış önemli çalışmalardan biri olan Alman araştırmacı Priska Furrer'in doktora çalışmasında Furrer, araştırmalarının neticesinde, Sevgi Soysal'ın tam anlamıyla bir feminist yazar olmadığını söylemektedir.

"Ancak batılı okuyucunun doksanlı yıllardaki bakış noktasından, yani feminist 'kadın edebiyat' ının 15 yıllık etkisini göz önüne bulundurarak baktığımızda, Sevgi Soysal'ı feminist yazar olarak tanımlamak güçtür. Diğer yandan, onda ortaya çıkartılan bazı davranışları dikkate aldığımızda, eğer o daha uzun zaman yaşasaydı, feminist bakış noktasına belirli bir yaklaşımı belki de geliştirebilirdi diyebiliriz." (Furrer, 2004:140).

Bir diğer araştırmada ise Sevgi Soysal'ın feminist bir yazar olarak kabul edildiği şöyle dile getirilmiştir:

"Sevgi Soysal'ın yapıtlarını incelerken en çok ele alınan konulardan biri, Soysal'ın feminist olup olmadığı, kadın sorununa nasıl yaklaştığıdır. Birçok eleştirmen, akademisyen yazarın farklı yapıtlarını inceleyerek Soysal'ın feminist bir yazar olduğu noktasında birleşirler." (Tutumlu, 2015:82).

Sevgi Soysal, romanlarında daha çok şehirli ve kasabalı kadına ve onun yaşadıklarına yer vermiştir. Soysal'ın romanlarında; okumuş ve sosyal hayatta daha çok yer bulmuş, toplum içinde bir yer edinmiş ve çalışma hayatında aktif rol üstlenmiş bir kadın profiline rastlanmaktadır. Erkek egemen toplumun ve törelerin oluşturduğu kurallara rağmen özgürleşmeyi ve birey olmayı isteyen kadının toplumsal mücadelesi, romanlardaki kadın sorunlarının ortak noktasıdır.

Kadın roman kişileri incelendiğinde; yüz on yedi kadın karakterin içerisinde, kırk bir kişinin isimsiz olduğu görülmektedir. Bu kırk bir kadının, kendi ismiyle toplumda yer edinmemiş ve çeşitli sıfatlarla nitelenmiş olmasıyla Sevgi Soysal, birey olamamış kadını temsil etmektedir. Adı olmayan kadının sosyal ortamda ve toplumda da yeri yoktur. Eğitimsiz ve mesleksiz kadının, ekonomik bağımsızlığını kazanamamasından dolayı; erkeğin bakımına muhtaç bırakılması ve bu durumun suistimal edilmesi sonucunda kadınlar, erkekler tarafından ezilmekte, aşağılanmakta, sömürülmekte ve toplumsal yapı içerisinde silinmektedir. Bu isimsiz kadın roman kişileri de toplumsal yapı içerisinde silinmiş kadının, Sevgi Soysal romanlarına yansımalarıdır.

Sevgi Soysal'ın romanlarında kadın sorunlarının ele alınacağı bu bölümde, öncelikle romanların tanıtımına ve özetlerine ardından kadın roman kişilerine ve son olarak da ele alınan kadın sorunlarına sırasıyla yer verilecektir.

3.1. Tante Rosa Romanının İncelenmesi

3.1.1. Tanıtım ve Özet

Sevgi Soysal'ın *Tante Rosa* isimli eseri, öykü olarak değerlendirilmiş olsa da kadın sorunlarını yansıtmaları açısından önemli oluşu ve kısa roman özelliği göstermesi sebebiyle çalışmada, bu eserin roman başlığı altında değerlendirilmesi uygun bulunmuştur.

Tante Rosa, Sevgi Soysal'ın ikinci eseri ve ilk romandır. Bu romanın ilk baskısı, 1968'de Dost Yayınları tarafından Sevgi Sabuncu adıyla yapılmıştır. Daha sonra Bilgi Yayınları'ndan da baskıları yapılmıştır. Çalışmada değerlendirilen kitap ise İletişim Yayınları arasından çıkan on dokuzuncu baskıdır. *Tante Rosa*, Sevgi Soysal'ın annesi Aliye Yenen'in çevirisi ve Selçuk Demirel'in çizimleriyle Almanya'da yayımlanmıştır. Bu roman, Işıl Özgentürk'ün senaryosunu yazıp yönettiği "*Seni Seviyorum Rosa*" (1992) adlı filme de konu olmuştur.

Tante Rosa kitabının, yazar için taşıdığı özel önemi kızı Funda Soysal şöyle ifade eder:

"Ama Tante Rosa, Sevgi Soysal ile ilk kez buluşacak okura, onu tanıtmak için en doğru kitap olabilir. Sevgi Soysal'ın anneanne ve teyzesinden başlayıp kendisinde biten bir kadınlık çizgisi diye nitelendirdiği, Tante Rosa'nın yaşamından kesitler veren bu on dört kısa hikâyede, yazarın kimi yerde hak verircesine anlayışlı davranıp, kimi yerde acımasızca dalga geçtiği Rosa'yla kurduğu yoğun ilişki, Tante Rosa kadar Sevgi Soysal'ı da tanıtır okuyucuya. Bu ilişkiden, kadınlık denen bir ortak payda çıkar ortaya; kabullenmek için değil, farkında olmak için. Böylece okuyucu, genelde 1970'li yıllardan, 12 Mart döneminin simge yazarı olarak tanınan Sevgi Soysal'ı, başına 12 Mart işleri açılmadan önceki, kadınlıkla uğraşan yazar haliyle tanıma fırsatını bulur. Bunun ise zamanı hiç gelmez. O yüzden, ilk olarak Tante Rosa..." (Soysal, 2016:11-12).

Bu eser; Tante Rosa adlı baş kadın kahraman çevresinde gelişen, on dört bağlantılı öyküden oluşan kısa bir romandır. Bu on dört bölüm, büyük bir ustalıklı bir bütünlük oluşturur. On bir yaşından ölümüne kadarki yaşamını izlediğimiz Tante Rosa, *Sizlerle Başbaşa* dergisinin sunduğu tozpembe dünya içinde, beyaz atlı prensini bekleyen bir genç kız olarak yetişir. Bir yandan da Katolik bir rahibeler okulunda vücuduna, kendine, her türlü tutkuya karşı uzaklaşmasını buyuran baskılı sistem karşısında bocalama yaşar. Kendisini prenses olarak gören Rosa, rahibeler okulunun kurallarına uymaz ve okuldan atılır. Cinselliği ilk kez yaşadığı Hans'la toplum baskısı yüzünden evlenip üç çocuk doğurur. Ama bir gün düzene uymasını sağlayan teslimiyeti, boyun eğmişliği üzerinden atar. Hiçbir şeyi düşünmeden üç çocuğu ile kocasını geride bırakarak kasvetli kasaba hayatından çıkıp hareketli kent hayatına geçiş yapar. Bunun sonucunda da aforoz edildiğini yine *Sizlerle Başbaşa* dergisinden öğrenir. Savaş döneminin yoklukları ile belirlenecek hayatında gazete bayiliğinden mezar bakıcılığına, pansiyonculuktan bir genelevde kasiyerlik ve hela temizleyiciliğine pek çok işte düşse kalka ilerleyen Tante Rosa iki koca ve pek çok âşıktan geçer. Bir evlilik ilanı üzerine gittiği İngiltere'den de türlü yanlış anlaşılmalara sonuca kovulur. Bedeni ve ruhuyla var olamadığını, kısıtlandığını hissettiğinde gitmeyi bilir ama herhangi bir iç hesaplaşmadan geçmediği ve sürekli *Sizlerle Başbaşa* dergisinin gösterdiği tozpembe düşler peşinde koştuğu için bir türlü başarılı olamaz. Genelevde sarhoş bir adamı baştan çıkarmaya çalıştığından "orospu" denilerek kapı dışarı edilir. Hayatının son günlerinde şişe toplayarak geçimini sağlaması gerektiğinde bile eskiciden aldığı gösterişli gece kıyafetlerinden taviz vermez. Trende giderken ölünce, eşi Mathes'e ve çocuklarına ulaşmak bürokrasinin çarklarında bitmek bilmeyen yazışma ve naaş trafiğine yol açar. Ceset yakıldığında da yazar; Tante Rosa karakterinin fantastik yapısına uygun bir sonla sonuca varır:

"Yağmurlu bir gün, bütün cenaze törenleri yağmurlu günlerde olur, Rosa, ilgililerin huzurunda yakıldı ve külleri bir vazo içinde, birinci derece ilgili Mathes'e verildi. Mathes eve

geldi. Külleri içten bir üzüntüyle büfenin üstüne koydu. Sonra demişler ki, sözde bir gün, Mathes'e Rosa'dan kalan tek miras olan siyam kedilerinden biri vazoyu devirmiş, diğer kedi bunu fırsat bilerek küllerin üstüne çişini etmiş ve birisi de büfenin üstündeki, Rosa'dan artakalan tek şey olan, çiş-kül karışımıyla "Tante Rosa the end" yazmış, bir kalp yapmış, çocuklar gibi ortasından bir ok geçirmiş, üç damla akıtmış altından." (Soysal, 2016:103).

3.1.2. Kadın Roman Kişileri

Tante Rosa

Romanın başkişisi olan Tante Rosa, on bir yaşından ölümüne kadar yaşadıklarıyla ele alınmıştır. Romandaki diğer karakterlerin hepsi Tante Rosa etrafında şekillenmiştir. Tante Rosa'nın yaşadıkları, on dört başlık altında bir bütün oluşturuyor. Tante Rosa, *Sizlerle Başbaşa* dergisinin prenslerin, kralların hayatlarını anlatan makaleleriyle, romantik aşkları ve namusu kirlenmiş kızları anlatan romanlarıyla ilk gençliğini şekillendirmiş bir kadındır. Hayalleri ve içinde yaşadıkları çatışan Rosa, toplumsal düzene adeta bir tepkidir. İniş ve çıkışlarla dolu yaşantısında dayatılanları yaşarken içinden gelen sese duyarsız kalmayarak kendine bir yol bulmuştur. Evlilik dışı bir ilişkiden hamile kalınca "zavallı bir orospu çocuğu" dünyaya getirmekten çekinerek evlenir. Fakat çocuklarını ve eşini geride bırakıp içinden geçenlerin peşine takılır. Kasaba hayatından şehir hayatına geçen Rosa, yaşamak için her türlü işe girer. Başarısızlıklar peşini bırakmaz çünkü hayallerinden hiç vazgeçmez. Tante Rosa, toplumun dayattığı şeyleri yaşamak için kendini zorlamamıştır, toplumdan dışlanma ve alaya alınma riskini de göze alıp toplumsal çerçeveyi kırmıştır. Enerjisi ve gücü çok olmasına rağmen çocukça hayallerin peşinde olduğu için başarısızlık içinde kalmıştır. Ölümünden sonra bile şansızlıklar beşini bırakmaz.

Tante Rosa'nın annesi

Rosa'nın annesi de *Sizlerle Başbaşa* dergisini okuyan bir kadındır. Hakkında çok fazla bilginin olmadığını görüyoruz. Rosa'nın at cambazı olma isteğini babasına annesi söyler. Kocasını ölünce de başka bir adamla evlenir.

Tante Rosa'nın anneannesi

Anneanneyi, Rosa'nın hatırladığı kadarıyla tanımaktayız. Yahudilerin ucuz alıp pahalı sattıklarını söyleyen anneanne; her şeyi ucuz alıp "papaz" fiyatına sattıkları için her şeyin çok pahalı olduğunu da söyler.

Sizlerle Başbaşa dergisine ilan veren adamın annesi

Kılığı düzgün olmayan, asık yüzlü ve kırmızı parmaklı bir kadındır. Rosa'da hizmetçi izlenimi bırakan bu kadın, Rosa'nın anlatmaya çalıştıklarını anlamaz. Rosa'nın isteklerini söylenerek yapar. Rosa'nın yatağının üzerine çıkardığı naylon ve saydam çamaşırlara şaşkın şaşkın bakar. Rosa saydam çamaşırları giyince bağırarak odada dolanan kadın, iskemlede oturup ağlar. Rosa'nın isteklerinin hiçbirini yapmaz ve oğlu geldiğinde ona doğru koşar ve bağıra bağıra konuşur.

Schwester Maria

Schwester Maria, Tante Rosa'nın rahibeler okulunda karşısına çıkan ve Rosa'ya göre hiç prenses olmayan soğuk, mavi gözleri korkutucu bir kadındır. Su içen Rosa'ya kızar ve ona arzularına engel olamayan, günahkâr bir kız olduğunu söyler. İçini öldürmesi gerektiğini söyleyen Schwester Maria'ya Rosa; bir prenses olduğunu, bu nedenle de içini öldüremeyeceğini söyleyince mahzene kapatılır. Düşüp bacağını yaralayan Rosa'ya; Tanrı'nın onu cezalandırdığını, vücudunu unutması gerektiğini ve içini Tanrı'ya adamayı, arzularını yok saymayı bilmediği için tanrının, yaralarını iyileştirmediğini söyler. Paskalya Yortusu'nda melek rolünde çıkacak kızların saçlarını şekerli suyla ıslatıp ince ince ören Maria, Rosa'nın saçının kıvrıcık olup olmadığını öğrenmek için erkenden saçlarını çözmelerinden dolayı onu melek rolünde değil yoksul rolünde sahneye çıkararak cezalandırır.

Üçüncü sınıf lokantada Rosa'ya iş veren kadın

Üçüncü sınıf bir lokantada vestiyer arandığı için Tante Rosa ile görüşen kadındır. Tante Rosa, vestiyer sorumlusu olacakken tuvalet sorumlusu da olmuştur. İş veren kadın, yazın gelenlerin paltosuz olmalarından dolayı az iş olmasından tuvaletten sorumlu olmasına sevinmesi gerektiğini söyler.

Ev- kulüpte Rosa'yı kapıda karşılayan işveren kadın

Saçlarının rengi atmış, tombul, enine boyuna bir kadın olarak görünür Rosa'nın gözüne. Herkesi her an korkutabilecek gibi bir kadındır. Kasiyer ilanı için geldiğini söyleyen Rosa'ya kaba bir şekilde; müşteri çekecek, sermaye alabilecek biri olmadığını söyler.

Kızlar

Rosa'nın kasiyer olarak çalıştığı yerdeki sermaye kızlardır. Rosa'nın kendilerine özenen yaşlı bir zavallı olduğunu düşünüp erkek müşterilere Rosa'yı gösterip gülüşüyorlardı. Mavi gözlü bir adamla Rosa'yı, odada yakaladıklarında tartaklayarak dışarı çıkarıp ona "namussuz", "ahlaksız", ve "orospu" derler.

Oksijenli madam

Tartaklayarak, Rosa'yı odadan dışarı atan kızlardan biridir.

Rosa'nın kızı

Annesinden kendisini telefon ederek çağırmasını ister. Çünkü annesi, açık kart üstüne "Stuttgart'ın en birinci orospusuna" yazarak çağırmıştır. Kızı da bu gibi rezil sözler yazarak çağırırsa onu mahkemeye vereceğini açıklar. Kaz kızartmasının tadına baktıktan sonra kızartmanın tuzsuz olduğunu söyleyen kızına Rosa, pazar olduğu için tuz alamadıklarını söylediği zaman da kızı; tuzun komşulardan istenebileceğini ifade eder. Ancak annesinin kendisine gönderdiği kartın aynısından komşulara da gönderdiği için, komşuların annesine kapılarını açmadıklarını öğrenir ve kapıyı çarparak gider.

Frau Liebewein

Rosa'nın kapısını çalarak şişe istediği kadındır. Neckar Strasse 32'de oturan kadına Rosa; kocasının iyileşip iyileşmediğini sorar. Kadın; kocasının belinin ağrıdığını söyler.

Frau Fuchs

Tante Rosa'nın şişe istediği kadınlardan biri olan Frau Fuchs'un oğlu arpacık çıkarmıştır. Kadın, Neckar Strasse 34'te oturmaktadır.

3.1.3. Kadın Sorunları

Sevgi Soysal, bu eserinde ele avuca gelmez kadın karakteri Tante Rosa ile kadın sorunlarına dikkat çeker. Toplum dışılığın ilk sinyalleri de bu dönemde ortaya çıkmaya başlar.

Ramazan Gülendam'ın Tante Rosa hakkındaki değerlendirmesi şöyledir:

"Sevgi Soysal'ın genç kız ve kadınlarda var olan cinsellikle ilgili algı yanlışlığının yol açtığı sorunlara değinen bir başka romanı da teyzesinin, kendisinin ve anneannesinin sorunlarından hareketle tüm dünya kadınlarının sorunlarını ele almayı hedeflediği otobiyografik nitelikli diyebileceğimiz Tante Rosa'dır. Soysal, bu romanında, toplumla anlaşamayan, topluma yabancılaşmış, yalnız ve bunalımlı bir kadın olan Tante Rosa'yı anlatır. Bu hayalperest kadın, sıradışı biri olarak sunulur romanda ve toplumun kurallarına uymayan bir yapısı vardır. Bu nedenle, toplum tarafından anlaşılmaz ve kabullenilmez." (Gülendam, 2015:404).

Tante Rosa, kadının cesur ve hayalperest yönünün yansımasıdır. Kapıldığı hayallerin gerçeklerden uzak olması Rosa'yı, toplumun dışına itmiştir. Priska Furrer, bu düşünceyi şöyle destekler:

"Tante Rosa bir kadının komik ama aynı zamanda üzücü öyküsüdür. O, toplumun dar, sıkıcı çevresinde yaşamaya kendini zorlamadı, bu çerçeveyi kırdı, toplumdaki dışlanma ve alaya alınma riskini göze aldı, çok enerjisi ve gücü vardı ama çocuksu –gerçek dışı hayallere yöneldiği için başarılı olamadı." (Furrer, 2004:47).

Tante Rosa'daki kadın sorunlarını, Sevgi Soysal'ın diğer romanlarındaki kadın sorunlarından ayıran bir yön bulunmaktadır. Tante Rosa'daki kadın sorunlarını yazar, doğrudan Tante Rosa'nın karakteri ile ilişkilendirmektedir. Genelleme yapılabilir bir kadın sorunu olarak değil de daha çok özeline, bireyin kendisinden kaynaklı sorunlar görülmektedir. Bu konuyla ilgili Mümtaz İdil şunları söylemektedir:

"Anlatım tekniği açısından çok başarılı olmasına karşın, Tante Rosa'nın toplumsal sorunlara ciddi olarak eğilme kaygısı olduğu söylenemez. Buna biraz da öykünün Tante Rosa'yı anlatmak amacıyla kaleme alınması ya da bir başka deyişle, Tante Rosa'nın kişiliğinde "kadın" sorununun işlenmesi neden olmuş denebilir. Kuşkusuz "kadın" sorunu da tek başına bir toplumsallık içermektedir, ancak Soysal'ın ele alış biçimi bunu yansıtmaktan hayli uzaktır." (İdil, 1990:50).

Tante Rosa'nın kadın sorunlarına dair, Karin Karakaşlı'nın ifadesi de şöyledir:

"Tante Rosa zaten başlı başına her kadının içinde şarkısını söyleyip durur. Oysa kadınlar genelde kendilerine şarkı söylenmesine alışık. 'Tante Rosa, Tante Rosa, I love you' diye bir kadın kendi kendine şarkı söyleyebildiğinde zaten kadınlıkla ilgili hiçbir sorunu kalmamış demektir." (Karakaşlı, 2013:227).

Tante Rosa, içinde bulunduğu toplumun sesine karşılık yüreğinin sesini dinlemiştir. Tante Rosa'nın bugün de yurdumuzun herhangi bir yerinde yaşayan bir kadını temsil ettiği söylenebilir. Bu romandaki kadın sorunları; birey olarak kabul görme, çalışma hayatı, evlilik ve cinsellik başlıklarında ele alınmıştır.

3.1.3.1. Bireysel Sorunlar

3.1.3.1.1. Birey Olarak Kabul Görme

Tante Rosa, dergiden okuduklarına öykünerek yaşamaya çalıştığı için çevresindekiler tarafından dışlanan bir kadın olmuştur. *Sizlerle Başbaşa* dergisindeki ideal kadın tipine göre hayatını şekillendirmeye çalışırken beyaz atlı prens beklentili bu düzenin, bir hayal olduğunu düşse kalka deneyimler. Rahibeler Okulunda; *"Ben içimi öldüremem, çünkü içim prensedir. Prenses prensindir ve prensin olan bir şeyi öldürmeye sizin bile yetkiniz yoktur."* (Soysal, 2016:22) diyen Rosa, üç çocuk doğuracak ve her şeyiyle kasabanın düzenine teslim olacaktır. Fakat bu teslim olma uzun sürmeyecektir. Aslında bu roman, kadınların bütün içsel gerçeklerini temsilen açık etmektedir. Çünkü toplumun kadın hayatını soktuğu çizgi, yine kadının kendisi tarafından değiştirilmiştir. Çocukluğundan itibaren hayal kırıklığı ve zorluklar içinde yaşayan bir kadındır Tante Rosa. Yaşamın akışı içinde yaşar. Bir pazar günü tüm yalanları geride bırakır Tante Rosa:

"Bir mektup bıraktı Tante Rosa arkada, üç çocuk bıraktı, biri emzikte, kaz kızartması ve elma pastası yapmasını, yemek masası örtülerini kolalamasını, dolapları yerleştirmesini öğrettiği hizmetçi kızı bıraktı. Margarita ekili bir küçük bahçe, tahta merdivenli, yüksek tavanlı, çalar saatli bir ev bıraktı, her Pazar sabahı kiliseye giden, her Pazar öğleden sonra koynuna giren kocayı bıraktı, şapka giyen komşu kadınları, sümüklü çocuklarını bıraktı, onların kocalarını bıraktı, kiliseyi bıraktı, çan seslerini, org seslerini, Noel şarkılarını bıraktı, kiliseden dönen çocukların attığı kar topuyla delinen camı tıkadığı sol memesini, yüreğini yağ tabakasıyla örten sol memesini bıraktı." (Soysal, 2016:34).

Priska Furrer bu 'bırakma' eyleminin ardındaki gerekçeleri, şöyle açıklar:

"Tante Rosa 'da toplumsal ve ailevi mekanizma da incelenmiştir. Çünkü kitaptaki ilk iki öykü, Tante Rosa'nın yetişmiş olduğu, birbiriyle tam tezat halindeki faktörlerin hüküm sürdüğü atmosferi açıkça göstermektedir. Bunlar bir yanda Sizlerle Başbaşa dergisininin duygu ve rüyalar aleminin ortamı, diğer tarafta Tante Rosa'nın yetiştiği manastırda itaate, uyumlu olmaya ve sert ahlâki kurallara uymaya zorlamanın olduğu bir ortamdır. Ve Tante Rosa'nın yedi yıl sonra kaçtığı, hep aynı, küçük burjuvazi günlük yaşamın monotonluğu ve sınırlılığı öyle akılda kalacak şekilde anlatılmıştır ki, Tante Rosa gibi bir kadını kaçmaya zorlayan gerekçeler, okuyucuya bunun gerekli olduğunu göstermektedir. Tante Rosa belirli bir anlamda tamamen gerçekçi ve sosyal eleştirilerin yapıldığı bir kitaptır. Ancak gerçekçilik ve eleştiri yalnızca dolaylı olarak dikkati çekmekte ve tüm öykülerde süregelen acayıpliğin artmasıyla yabancılaşmaktadır." (Furrer, 2004:111).

Rosa, kendi durumunu değiştirmek için uğraş verse de başarılı olamaz. O, tutkuların insanı pek çok maceraya sürükleyebileceğini görür ve yaşar. Yaşlılığında bile genç kız gibi hareket eder. Komşularına aldırış etmeden şarkılar

söyler. Tante Rosa, eline aldığı gitarla kendine şarkı söylerken toplum dışılığını sevimli bir dalga geçiş haliyle sırtlanır:

"Tante Rosa, Tante Rosa, I Love You.'Kısık, aptal bir sesle söylüyordu şarkısını Rosa. Eskiciden ucuz kapattığı gitarını dımbırdatarak. Yalnız olmak, işsiz olmak, aşksız olmak, en kötüsü ölü bir noktada olmak durumu üzerinde pek düşünenlerden değildi o, durumunu değiştirmeyi bilemeyenlerdendi. Şimdi kendi için aşk şarkıları söylemeye çabalıyordu gitarıyla. 'Tante Rosa, Tante Rosa, I Love You!' Komşu kasiyer duvarı yumrukladı: 'Ne Love'ı be moruk, sen de! 'Şimdi ağlamalı mı? Anlaşılmamış bir ince yürekli olmalı? Gülmeli mi yoksa? Tante Rosa aşkı beceremediğini biliyordu. Bu alnyazısı değil, yeteneksizlik, salaklık, bu salaklığa da ancak gülünür. Her yeni aşka, yeni bir aptallıkla başlarsan sonunda orospudan beter olursun. O bile olamazsın, aşkı tadabilmek gibi satabilmek de beceri ister. Evde kalmış bir kız değil, ama evde kalmış bir kaltağım ben." (Soysal, 2016:65).

Rosa, insanı isteklerinin yönlendirdiğine inanır. Zaman içinde insanın değişebileceğine inanır. Hata yapmaktan korkmayan, düştüğü yerden kendisine gülererek kalkabilen Tante Rosa, farklılıklarını tıpkı en yoksul günlerinde eskiciden bulunduğu parlak, gösterişli gece kıyafetleri gibi gururla ve göstere göstere taşır. Hiçbir şeyden çekinmez. O, kadın ruhunun toplumsal normlara karşı isyanının temsilidir.

Sonuç olarak Tante Rosa, kendi hayatını kendi inandığı gibi şekillendirmeye çabalarken birey olarak kabul görmemesini bile önemsemez. Toplumsal düzenin içerisinde kendi düzenini sürdürmek için her türlü zorluğa katlanacak kadar kararlı ve cesur bir kadındır.

3.1.3.1.2. Çalışma Hayatı

Tutkularıyla hayata bağlanmış bir kadın olan Tante Rosa, insanın hayatta her işi yapabileceğini düşünür. *Sizlerle Başbaşa* dergisinin ilan sayfalarına inanarak girdiği her işte başarısız olur. Dergide anlatılanların doğru olmadığını bildiği hâlde, yine de onlara inanmaya devam eder. O, hayatta yaptığı yanlışlardan ders almaz. Rosa, randevu evindeki kadınların ahlaksızlığı ile ilgilenmez. Ona göre en temiz aile kadınları bile yosmalığa özenebilir.

Tante Rosa, birçok işte çalışır. Kocasını ve çocuğunu terk edince şehre yerleşir, evlenir ve gazete bayiliği yapmaya başlar. Daha sonraları kocası ölünce Tante Rosa, geçimini mezarlıkların bakımını yaparak sürdürür. Bu işinde yolunda gitmeyişi Tante Rosa'yı pes ettirmez. Mücadele etmeyi seven ve pratik çözümler üretebilen bir kadındır. Dergide gördüğü ilanda, bir erkeğin, çiftliğinde yalnızlığını paylaşacak bir kadın aradığını okur. Hemen bu ilana başvurur. Fakat

gittiği gibi kovulur. İş aramaktan vazgeçmez. Ticaret yapmaya yeltenir. Evini pansiyona çevirerek kiraya verir. Bu işten de umduğunu bulamayan Tante Rosa, para kazanmanın zor olduğunu anlar fakat parayı harcamaktan da çekinmez. Parasız kaldığı için vestiyer ilanını değerlendiren Tante Rosa, işe alınır. Vestiyer, kadınlar tuvaletinin yanındadır. Tante Rosa tuvaletin görevlisi olmadığı için tuvaleti de bekler. Bir müşteriyle tartışmasından dolayı işten ayrılır. Tante Rosa, kendisini işsiz ve yalnız hisseder. Daha sonra, gördüğü kasiyer aranyor ilanına başvurur. Burası, kadınların sermaye olarak pazarlandıkları bir yerdir ve işe başvuran Tante Rosa'yı da sermaye zannederler. Bu durumu anlayıp vazgeçen Tante Rosa, geri dönüp kasiyer olarak çalışmak istediğini söyler. İşe alınır fakat zaman geçtikçe burada çalışan kadınlara benzediğini düşünür. Tante Rosa'nın bu işi de sermaye olarak çalışan kadınlar tarafından dövülüp suçlanmasıyla son bulur. Bu işten sonra Tante Rosa para kazanmak için şişe toplayıp satar. Çalışmaktan ve çabalamaktan hiç vazgeçmez.

Kendi ayaklarının üzerinde durmak için her türlü işi yapmaktan çekinmeyen Tante Rosa, ölene dek mücadele eder. Erkeğe bağımlı olarak ekonomik özgürlüğü olamayan kadınlar gibi kabullenip yaşadıklarına seyirci kalmaz. Mücadeleci ve pratik zekâlı bir kadın olan Tante Rosa hayatı boyunca girişken ve çalışkan bir kadın olmuştur.

3.1.3.2. Toplumsal Sorunlar

3.1.3.2.1. Evlilik ve Cinsellik

Sevgi Soysal, insanın kendi iradesiyle karar verme hakkının olmamasından kaynaklanan sorunları diğer romanlarında olduğu gibi Tante Rosa'da da işlemiştir. Tante Rosa sevgilisiyle evlilik dışı birlikteliğinden hamile olduğunu öğrenir. İlk başlarda geleneksel yasalara uyan karakter, hamile kalınca "namusu kirlenmiş" bir kız olmamak ve "zavallı bir piç" dünyaya getirmek zorunda kalmamak için evlenmek durumunda kalır. Tante Rosa'nın da yaşadığı bu sorun; toplum tarafından, kadınlara yaşatılan temel sorunlardan biridir. Ahlak ve namus kadının cinsel tercihlerinden bağımsız düşünülür. Toplum, kadına özgürce yaşayacağı bir cinsel alan da vermez. Tante Rosa, evlendikten sonra kocasıyla istemeden

yatmanın verdiği mutsuzluğu çok derinde hissetmiş ve bundan kurtulmak için bir mektup bırakıp kaçmıştır.

Tante Rosa, toplumsal dayatmalardan kaçış niteliği taşıyan bir romandır. Kadının hem ataerkil düzen içinde yaşayıp hem de bizzat o düzenin iktidar kuran mekanizması tarafından, ikincil bir öteki ilan edilerek dışlanmasından kaynaklanan ve kadınların birçoğunun içinde bulunduğu bu ve benzer hayattan kurtulamayıp mutsuz bir yaşam sürmelerine Sevgi Soysal bu eserle de dikkat çekmiştir.

3.2. Yürümek Romanının İncelenmesi

3.2.1. Tanıtım ve Özet

Yürümek, Sevgi Soysal'ın ilk romanı ve üçüncü eseridir. Bu romanın ilk baskısı Sevgi Sabuncu adıyla, 1970'te Doğan Yayınevi tarafından yapılmıştır. Çalışmada incelenen baskı ise 2016'da İletişim Yayınları tarafından yapılmış olan on üçüncü baskısıdır.

Sevgi Soysal, *Yürümek* romanıyla 1970 TRT Roman Ödülleri Yarışması'nda Fakir Baykurt, Tarık Buğra, Abbas Sayar ve Oğuz Atay ile birlikte beşer bin liralık "Başarı Ödülü" kazananlar arasına girmiştir. Her ne kadar ödül almış bir roman da olsa; *Yürümek* romanı, müstehcen bulunduğu için 12 Mart döneminde toplatılmıştır. 1974 yılında ise romanın basımı mahkemece serbest bırakılmış ve ikinci baskısı yapılmaya başlanmıştır. Kitabın başında, Ankara Basın Toplu Asliye mahkemesinin serbest bırakma kararına ve romanın söz konusu maddeye muhalefet etmediğine dair bilirkişi raporuna yer verilmiştir.

Yürümek romanının iki ana kahramanı Elâ ve Memet' tir. Bu kahramanların gerçekte kim olduğuna dair değişik görüşler yürütülmüştür. Sevgi Soysal'ın yakın arkadaşı Elâ Güntekin'i anlattığını düşünenler olsa da Sevgi Soysal'ın kendisini anlattığını düşünenler de vardır. Bu konuda Sevgi Soysal'ın biyografisi üzerinde bir araştırma yapmış olan Erdal Doğan şunları söyler:

"... Ne var ki 1970'te *Yürümek* romanı çıktığında, buna en çok şaşırان Elâ oldu. Kendisine onca soru soran ve hayatının hemen her aşamasını bilen Sevgi, romanında iki kahraman yaratmış, üstelik bunlara 'Elâ' ile 'Mehmet' adlarını vermişti. İlginçtir, o tarihlerde Elâ'nın sonradan evleneceği tiyatrocusu bir sevgilisi vardır; Mehmet Keskinöğlü. Sevgi, kuşkusuz, arkadaşının

sevgilisi Mehmet'i de biliyor ve tanıyordu. Romandaki kahramanların adlarıyla, gerçek hayattaki dostların isimleri bir benzerlik taşıyınca, o dostlardan birine onlarca soru sorup ardından kitabı da yayımlayınca... Bir başka soru doğuyordu; acaba Sevgi, *Yürümek*'te onların hikâyesini mi anlatıyordu? " (Doğan, 2003:107).

Sevgi Soysal'ın yakın arkadaşı Adalet Ağaoğlu'nun bu konu hakkındaki görüşleri ise şöyledir:

"Sevgi'nin TRT yarışmasına gönderdiği *Yürümek* romanını sevdim. İlk romanı. Yazarı tanımak bazen çok iyi, bazen çok kötü. Tanıyınca, kitabı okurken: 'Aa, bence burada Başar'ı yazmış!' diyebiliyorsun. Başkişisinin adı Elâ. İsimiz dolayısıyla yakın arkadaşımız Elâ Güntekin'in adını kullanmış, ama ben durmadan: 'Hadi canım Sevgi, bu adın arkasına ne kadar saklansan nafîle, kendini anlatıyorsun işte' deyip durdum. Neyse ki Sevgi, yüzüne karşı kendisine 'egocentrique' dediğimi bilmekte. Bile bile dizime yatıp başını kaşıtmaya geliyor gidiyor. Yüzüme karşı değil de arımdan sağda solda bana 'Hürrem Sultan' adını taktığını itiraf ediyor. Ne hoş. Her şeyi karşılıklı açık seçik bilerek dostluk ne güzel" (Ağaoğlu, 2012:149).

Selim İleri de anı türündeki *Kar Yağıyor Hayatıma* isimli kitapta *Yürümek* romanının ilk baskısının kapağına yer vermiş ve "*Kapaktaki Sevgi Sabuncu (Soysal) mu yoksa Elâ mı romanın kahramanı?*" sorusunu sormuştur. Yine aynı eserde, *Yürümek* hakkındaki düşüncelerini de şöyle dile getirmiştir:

"*Yürümek* için vaktiyle şu bilgileri döktürmüşüm: '*Yürümek*'i çok sevmiş miydim? Şimdi açık seçik çıkaramıyorum. Büyükada bölümleri benlikti. Ancak oradaki insanların yaşamın akışındaki gelişmelerine, yol alışlarına biraz ülküselleştirilerek yaklaşıldığını seziyordum. Bu, gelişen yerli burjuvalar, belli bir siyasal edim içinde yer alır almaz arınıveriyorlardı. Ülküselleştirme tutumu, yer yer, Yenişehir'de Öğle Vakti'nde de sürer.' Hep böyle oluyor: Bir 'yabancı'nın yazısı! O zamanlar gerçekten bunlarımı düşünmüşüm. Sevgi'nin sol eğilimli roman kişilerini mi yapmacıklı bulmuşum? Hem, solda ve sağda, dünya görüşleri uğruna ölenler, ülkülerini hayatlarıyla ödemediler mi? *Yürümek*, bugün bana, sıcacık bir roman geliyor. Gençliğin ve gencecik bir romancının duruluğu, içtenliği saklı kalmış *Yürümek*'te." (İleri, 2010:249-250).

Yürümek, Samanpazarı tasviriyle başlar. Elâ ve Memet romanın başında tanıtılır. Eski Ankara'nın ticaret merkezi Samanpazarı, zamanla önemini yitirince yeni semtler kurulur. Bu semtlerden biri olan Yenişehir'in önem kazanmasıyla memurlar, bürokratlar buraya taşınır. Elâ da Yenişehir'de oturmaktadır. İlkokul öğrencisi olan Elâ'nın okuldan ve semtten arkadaşları vardır. Bunlar; Şükran, Ataç, Gürbüz, Atillâ ve Esin'dir. Şükran, çocukların en büyüğüdür. Elâ ve Şükran arasında gizli bir rekabet olduğu için ikisi de birbirini pek sevmez. Romanda Elâ'nın psikolojisi üzerinde en çok etki yaratan ilk olay, okulda yaşadığı bir olaydır. Sınıf arkadaşlarından Erol'un, ona "canımın içi"; başına vuran Aysel'e de "komşunun piçi" demesiyle başlayan kavgadan sonra Elâ, kendisine her "canım" dendiğinde "piçleri" düşünecektir.

Yenişehir'in çocukları ve gecekondu çocukları arasında kavgalar olur. Bu kavgalar günden güne artar ve bir gün Şükran'ın şikâyeti üzerine Gürbüz, Ataç,

Atilâ ve Cüneyt kapıcının oğlu Sümüklü Alişan'ı dövmek isterler. Elâ, bu durumu öğrenince onları Osman Bey'e şikâyet eder. Osman Bey, çocuklara kızar ve Alişan'ı dövülmekten kurtarır. Bu olaydan sonra Ataç ve arkadaşları Elâ'yı huzursuz ederler, korkuturlar. Elâ, bir hafta sonra apartmanın bodrum katında Alişan'la karşılaşınca Alişan, onu zorla öper. Fakat Elâ, bu durumu saklar ve olanlarla ilgili kimseye bir şey anlatmaz. Elâ, annesinin otoritesi altında büyüdüğü için bastırıldığı duyguları açığa çıkarmaktan korkar. Onun gözünde özellikle cinsellik ayıp ve kötüdür.

Romanın diğer önemli kişisi ise Memet'tir. Mühendis Necip Bey'in oğludur ve Tirebolu'da yaşar. Arkadaşı Nuri ile Memet'in genelev üzerine sohbetleri olur. Memet, babası evde yokken babasının aldığı oyuncak tabancayı alarak dışarı çıkar. Elindeki tabancayı bırakıp kedisiyle oynamaya dalar. Arkadaşı Nuri, duvarın üstündeki tabancayı alıp Memet'i korkutur. Ailesi Memet'in sokaktaki yaramaz çocuklarla oynamasını hiç istemez. Memet, Nuri'yi annesine şikâyet eder. O sırada okuldan arkadaşısı Rıfat'ın öğretmen annesi ve Memet'in annesi oturmaktadır. Memet'in annesi birden sert bir tepki verir ve bu tepkinin sebebi de Memet'in genelev ile ilgilendiğini öğrenmesidir. Annesinin tepkisine şaşırın Memet, ne yapacağını şaşırınca kendini savunmaya geçer. Babası Necip Bey, eve geldiğinde durumu öğrenip oğlunu döver. Bir süre sonra Tirebolu'dan İstanbul'a gelen Memet, Moda'da, Fransız Lisesinde öğrenime başlar. İstanbul'a uyum sağlamakta zorlanır. Tirebolu'yu ve genelevi düşünüp duran Memet, çareyi geneleve gitmekte bulur ama başarısız olur. Çocukluğunda arkadaşısı Nuri'nin karşısında duyduğu başarısızlıklar, Memet'te aşağılık duygusu oluşturur. Bu duyguyu bastırmanın tek yolu olarak da erkekliğini ispat etmeyi düşünür. Genelevde kendisini çok farklı hisseder. Genelevde sıra bekleyen kılıksız kişilerin karşısında da aşağılık duygusu hisseder. Memet'te, zamanla gitar öğrenme merakı başlayınca Niko Paleopulos'tan gitar dersleri alır. Birkaç şarkı öğrenir. Memet, bir gün arkadaşısı Demir'in evinde bir partiye gider ve orada uzun süre bir kızla dans eder. Danstan sonra kızı öpmek isteyince kız buna izin vermez ve Memet'i tokatlar.

Memet, balkonda gitar çaldığında gitarın sesini duyan alt kat komşusu Serpil Hanım yüksek sesle şarkı söylemeye başlar. Memet, Serpil Hanım'ın

davranışlarından hoşlanmaz. Gitarı bırakır ve odasına geçer. Ama kadın, Memet'in peşini bırakmaz. Evinde kimsenin olmadığı bir gün, Memet'i evine davet eder. Memet ve Serpil Hanım birlikte olur. Bu olayla Memet, geçmişte yaşadığı bütün kötü tecrübelerin üstesinden geldiğini hisseder. Erkekliğini ispat etmiştir. Serpil Hanım'ın evinden döndüğü sırada kapıda annesi ile karşılaşır ve annesi, ders çalışmadığı için oğluna kızar. Memet'in, Serpil Hanım'la birlikte olmasından sonra kendine güveni gelir. Yaşadığı genelev sendromundan kurtulur.

Fransız yatılı okul öğrencileri, bir akşam eğlence düzenlerler. Memet'in isteğiyle zamparalık hikâyeleri anlatılır. Sırayla her arkadaş bir hikâyeye anlatmaya başlayınca Memet de Serpil Hanım'la yaşadıklarını abartarak anlatır. Sıra arkadaşlarına anlattığı fıkralarla meşhur Cengiz'e gelince kendi yöresi, Söke'den eşekle ilgili müstehcen bir hikâyeye anlatır. Hikâyeyi dinleyen öğrenciler gülme krizine tutulsa da Memet, anlatılan bu hikâyeden kötü yönde etkilenir, midesi bulanır, kendini kapıya atar.

Bir süre sonra Serpil Hanım'dan, Memet'e bir telefon gelir ama Memet, onunla konuşmak istemez, hatta tersler. Memet'in bazı günler, takip ettiği bir kız vardır. Kız da Memet tarafından izlendiğinin farkındadır. Kitapçada karşılaştıkları bir gün Memet, cesaretini toplayarak kızla tanışır. Kız, aradığı ders kitabını bulamamıştır. Memet de Brigitte Bardot'un resminin olduğu *Playboy* dergisinin peşinde olsa da kızıdan çekindiği için *Playboy* dergilerinin bulunduğu rafa gitmek istemez. Memet, kitapçada kıza Rilke'nin bir şiir kitabını hediye edince kız, Memet'e teşekkür eder ve bir süre sonra da kitapçıdan ayrılır. Memet'in cebinde *Playboy* dergisini alacak para kalmayınca yavaş yavaş dergilerin olduğu tarafa yönelir. Çevresini kontrol ettikten sonra sessizce bir *Playboy* dergisini pardösüsünün içine gizler ve hızla kitapçıdan kaçar.

Ankara'da yaşayan Elâ, otoriter annesinin yasaklamasına rağmen sık sık arkadaşı Şenel'in, Selanik Caddesi'ndeki evine gider. Şenel'in babası yoktur ve annesi ise bakanlıkların birinde daktilo memurudur. Şenel, her istediğini yapan, Elâ'ya göre çok özgür bir kızdır. Oynadıkları, cinsellik barındıran oyunların neticesinde Elâ ve Şenel'in arkadaşlığı, lezbiyen ilişkiye dönüşür. Elâ'nın ailesi, yazları Büyükkada'ya köşke gider. Babası Hulûsi Şevket Bey, kızının Rum oğlanlarla arkadaşlık etmesini istemez; buna rağmen Elâ, Aleko adlı Rum gençle

gizlice arkadaşlık eder. Hulûsi Şevket Bey, yazlarını geçirmek için geldiği Büyükkada'da hayatını kaybeder. Elâ, babasının ölümünden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girer.

Elâ bir süre sonra, varlıklı avukat Hakkı Bey'le evlenir. Hakkı Bey'den bir kız çocuğu dünyaya getiren Elâ, çocuk sahibi olmasına rağmen evlilikle ilgili verdiği karardan emin değildir. Kocasını, arkadaşı Bülent'le aldatır. Elâ, eşinden ayrılmaya karar verir ve mahkemede şiddetli geçimsizlik nedeniyle avukat eşinden tek celsede boşanır. Ankara'da ayrı bir eve taşınan Elâ, kendini işine verir. Hep aynı işi yapmaktan canı sıkılan Elâ, iş yerinde olduğu bir gün gazetede Şenel adında bir Türk kızının, Amerikalı bir çavuş tarafından öldürüldüğünü okur. Amerikalı çavuş da bu olaydan sonra intihar etmiştir. Elâ, dikkatlice okuduğu bu haberdeki Şenel'in, eski arkadaşı olduğunu anlayınca Şenel'in annesinin "*Bu kızın sonu kötü olacak.*" sözünü hatırlar. Geçmiş gözünde bir film şeridi gibi canlanır.

Elâ, telefon etmek için postaneye gider. Arife günü olduğu için Yenişehir Postanesi çok kalabalıktır. Elâ, görevliden jeton ister ve para almak için çantasını açtığı sırada bir kadın ona çarpar. Çanta yere düşünce içindeki bütün eşyalar dışarı saçılır. Elâ, yere eğilip saçılan eşyaları toplamaya çalışırken Memet'in kucağındaki Otto 1 adındaki kedi eşyalarının üzerine atlar. Elâ, kediyi kucağına alıp severken Memet'le göz göze gelir. Elâ, kediyi Memet'e verir ve yere dökülen eşyaları beraber toplarlar. Memet ve Elâ, el ele postaneden çıkar ve o akşam birlikte olurlar. Aynı evi paylaşmaya başlarlar. Elâ ile Memet, tatil için on günlüğüne İmroz Adası'na giderler. Elâ, bugünlerde Memet'i daha iyi tanımaya çalışır. Bir gün İmroz'dan Yunan adalarına işaret verildiğine dair bir haber duyulur ve Türk çıkarma gemileri adaya gelir. İmroz'un bir bölümü yasak bölge ilan edilince Elâ ile Memet, tatili bitirip evlerine dönerler. Elâ, dağınık düşünceler içinde olduğu bir zamanda resim sergisine gider. Sergide alkol aldıkça renkleri ve resimleri birbirine karıştıran Elâ, yoğun sigara dumanları arasında sergiden dışarı çıkar. Bir süre yürüdüktan sonra üşüdüğünü fark eder ve vestiyere geri dönerek unuttuğu paltosunu alır. Arkasına hiç bakmadan devamlı yürümek isteğiyle sergiden ayrılır.

3.2.2. Kadın Roman Kişileri

Elâ

Romanın en önemli kadın karakteridir. Orta hâlli bir ailenin çocuğu olan Elâ, otoriter bir anne tarafından "hanım hanımcık" büyütülmüştür. Toplumda kadın olmanın gereklilikleri Elâ'nın omuzlarına bir yük gibi binmiştir. Toplumun, kadına yönelik ayıp olarak adlandırdığı şeyler Elâ'nın, bir kadın vücudu ile kendi vücudu arasındaki farkları sorgulamasına engel olmuş, çocuklukta kalıp oyunlar oynamak ile oturaklı bir kız gibi davranmak arasında kalmasına neden olmuştur. İçinden gelen, otoriteye karşı gelme isteğine bazen uysa da çoğunlukla annesinin yasaklarına, otoritesine uymamak Elâ'da büyük bir suçluluk duygusu oluşturmuştur. Büyüdüğü zaman da Elâ, baskın bir karakter olmuştur. Sürekli bir değişimin ve arayışın peşinden yürümüştür.

Şişko Aysel

Sidikli Erol'un, kendisine "komşunun piçi"; Elâ 'ya da "canımın içi" dediğini öğretmene söyleyen kişidir. Elâ'nın çocukluk arkadaşıdır.

Kitabevindeki satıcı kız

Memet'e kitabevinde üç kere ne aradığını sormuştur. Memet'in çaldığı dergiyi fark etmemiştir.

Memet'in bir ay boyunca takip ettiği kız

Memet'in, Rilke'nin kitabını hediye ettiği kızıdır.

Şükran

Elâ'nın çocukluk arkadaşlarından biridir. Kızlardan önce gelişip serpilen Şükran, yönetici bir kızıdır. Elâ'nın her davranışını ayıplar. Şükran, sürekli dudaklarını ıslatır, kaşlarını düzeltir.

Gönül

Elâ'nın çocukluk arkadaşlarından biridir ve Şükran'a hayranlık besler.

Esin

Esin de Gönül gibi Şükran'a hayran olan biridir. Elâ'nın çocukluk arkadaşısıdır.

Şenel

Elâ'nın mahallesinde, bodrum katta oturan annesiyle yaşayan bir kızdır. Şükran gibi yaşlılarından erken gelişmiş bir kız olan Şenel, göğüslerinin büyüklüğünü Elâ'ya gösterir. Elâ ile dergilerde gördüğü şeyleri taklit ederek oynar. Elâ'nın annesi, Şenel'i sevmez. Yıllar sonra gazetede, bir çavuş tarafından öldürüldüğünün haberi çıkar.

Etkafa Rıfat'ın öğretmen annesi

Memet'in, geneleve gittiğini Rıfat'a anlattığını öğrenerek Memet'in annesine söyleyen kadındır.

Sabiha Hanım

Elâ'nın yengesidir. Her yaz, Elâ'nın ailesinin yanına oğlu, gelini ve torunuyla gelen Sabiha Hanım; yalının sahibi gibi davranır. Hatta misafirlerini bile davet eder. Elâ'nın annesi bile ona, kendi evinin sahibi gibi davranır. Kötü niyetli ve kurnaz bir kadındır. Elâ'nın, Aleko ile birlikte Aya Yorgi'ye çıkacağını duyduğunda Elâ'ya kızar. Sabiha Hanım, çama çıkılarak koca bulunamayacağını söyler. Gelenekçi bir kadın olan Sabiha Hanım, baba ocağı görmemiş bir kızdan hanım çıkmayacağına inanan bir kadındır.

Madam Mado

Kocası bir ay önce beyin kanamasından ölmüş olan Madam Mado, Sabiha Hanım'ın Ermeni terzisidir. Sabiha Hanım, onu da Büyükada'ya çağırmıştır.

Madam Marika

Elâ'nın ailesinin Büyükada'daki komşusu Madam Marika, Sabiha Hanım'ın akıl vermeyi sevdiği kişilerden biridir. Amerikalı damadıyla kızı, kendisine yoksul bir akraba muamelesi yapan Madam Marika'nın erkek kardeşi, sekreteriyeye

metres hayatı yaşar. Bu duruma bozulan karısı Rita, biriyle çamlıkta yakalanmıştır. Bu durumun üzerine de erkek kardeş sekreteriyle evlenmiştir.

Ece

Lisede, okul tuvaletinde dudaklarını yalayan kızları görüp yalanmış dudakların daha çekici, öpülesi olduğunu düşünen bir kızdır. Kara kalemle uçlarını uzatarak gözlerini dayanılmayacak kadar güzel yaptığını sanar. Erkeklerin ısrarıyla şarkı söylemesiyle tanınır. Bu nedenle erkekler, Ece için "yattık" der gibi hafif alaylı, üstten "şarkı söyledik" derler.

Semra

Ece'nin, sesinin güzel olduğunu zanneden bir budala olduğunu düşünen kadındır.

Coğrafya öğrencisi bir kız

Ece, şarkı söylerken başlarının şişeceğini söyleyen kadındır.

Serpil Hanım

Memet'in alt kat komşusudur. Memet'e karşı ilgilidir. Annesinin evde olmadığı bir gün Memet'i, eve davet edip Memet'le beraber olmuştur. Fakat daha sonra Memet, kendisiyle görüşmemiştir.

Osman'ın annesi

Memet'in, yatılı okuldan arkadaşı Osman'ın annesidir. Her hafta, keten peçeteleri kolalayıp oğlunun çantasına koymaktadır.

Niko Paleopulos'un annesi

Elâ ve Memet için şarap yapan kadındır.

İsmet Hanım

Elâ'nın iş arkadaşlarından biridir.

Bilge

Elâ'nın arkadaşlarından biridir.

Ayhan Hanım

Elâ'nın iş arkadaşıdır.

Güler

Elâ boşandıktan sonra onu, aramama sebebi olarak aranmak istemeyeceğini düşündüğünü söyleyen arkadaşıdır.

Nesrin

Elâ'dan aşklı bir roman isteyen, yazlıktaki komşu kadındır.

Silva

Terzi Madam Mado'nun kızıdır. Nişantaşı'ndan annesine ev aldirmek isteyen Silva, her gün ev aramaktan bıkmıştır.

Rita

Madam Marika'nın erkek kardeşinin eşi olan Rita, eşi kendisini aldattığı için başkasıyla birlikte olur. Sabiha Hanım, onun babasız büyüdüğü için hanım olamayacağını düşünür.

Nefeli

Madam Marika'nın erkek kardeşinin ikinci eştir.

İris

Mano'nun karısıdır.

Madam Fofu

Madam Fofu'nun, Mano ile ilişkisi vardır.

Safiye

Sabiha Hanım'ın okuldan arkadaşıdır.

Madam Meli

Aleko'yu tanıyan Madam Meli, Elâ ile Aleko'ya ikramda bulunmuştur.

Elâ'nın annesi

Çok otoriter ve kontrolcü bir kadındır. Elâ, kendisinden çekinir. Bazı kızlara "sokak kızı" diyerek küçümser. Kızının, Şenel ile görüşmesine karşıdır. Neyin iyi ya da kötü olduğunu hep o bilir.

Memet'in annesi

Memet'in, kötü arkadaş edinmesini istemez. Derslerine çalışmasını söyler. Memet'in döktüğü yağları sesini bile çıkarmadan temizler.

Şenel'in annesi

Kızı Şenel'i sıkımsaz ve engellemez. Şenel'e para gerektirmeyen şeyler için kızımsaz ve onu özgür büyütür.

3.2.3. Kadın Sorunları

Sevgi Soysal'ın, eserlerinde kadın sorunlarına çok fazla yer veren bir yazar olduğuna değinmiştik. Belki de *Yürüme*, kadın sorunlarına yer vermesi bakımından yazarın en özel romanıdır. Baştan sona kadar kadının rolünü, etkin olan cinsiyetler arasındaki ilişki ve ahlakla ilgili sorunları ele alan bu roman; kadına belli rolleri biçen toplumsal düşüncelere doğrudan tepki göstermektedir.

Vedat Günyol, *Çalاکalem* isimli eserinde *Yürüme* romanıyla ilgili şunları söyler:

"Yürüme, bitmemiş bir kavganın romanıdır, yüzyıllarca sürmüş, belki de yüzyıllarca sürecek olan bir kavganın, kadın erkek ilişkisinde insanca, eşitçe yaşamının özlemine yansıtan bir kavganın. Sevgi Sabuncu'yu, Türk edebiyatında, kadın sorununu ilk defa bu açıdan ele alan ve onu bütün boyutlarıyla inceleyen kadın sanatçı olarak saygı ve sevgiyle selamlarız." (Günyol, 1999:121).

Yürüme romanındaki kadın sorunları; eğitim ve psikoloji, kadın-erkek eşitsizliği, cinsellik, sosyal çevrenin yarattığı sorunlar, evlilik, annelik, fizyolojik özellikler bakımından sorunlar başlıklarında ele alınmıştır.

3.2.3.1. Bireysel Sorunlar

3.2.3.1.1. Eğitim ve Psikoloji

Eğitim ve psikoloji bireyin sağlıklı bir kişilik edinmesinde önemli unsurlardır. Bu unsurlar çocukluktan itibaren, çevrenin etkisiyle bireyi şekillendirir. Çocukluk döneminde yaşanan olaylar, kişinin belleğinde derin şekilde yer eder ve yetişkin bir birey olduğu zaman bu olayların izleri yaşantısına yansır. Bu bilimsel gerçeğin, Sevgi Soysal tarafından roman karakteri Elâ üzerinden ortaya çıkarıldığı görülmektedir.

Roman karakteri Elâ'nın çocuk psikolojisini etkileyen ilk öge olarak sınıfta, arkadaşlarıyla yaşadığı bir olay anlatılır. Elâ'nın arkadaşı Erol, Elâ'ya "canımın içi"; Aysel'e de "sen de komşunun piçi!" der. Aysel, bu durumu öğretmenine şöyle şikayet eder: "Affedersiniz öğretmenim. Bana dedi ki, komşunun piçi, dedi, Elâ'ya da affedersiniz, canımın içi dedi" Bu olaydan sonra Erol, öğretmeni tarafından cezalandırılır. Ancak bütün yıl Elâ'nın sınıftaki arkadaşları, onunla "sidikli Erol'un canının içi" diyerek alay ederler ve o günden sonra Elâ, ona her "canım" dendiğinde bu olayı hatırlayarak piçleri düşünmekten kendini alamaz. (Soysal S. , 2016, s. 24) Bu olay; toplumda kadın ve erkek ilişkilerinin hemen hemen her yönden kısıtlanmasının uygun görüldüğü ve evlilikten önce kadın-erkek arasındaki her türlü ilişkinin yasak kabul edildiği, cinsellikle doğru dürüst ilgisi olmayan konuların ve eylemlerin bile katı ahlâk kurallarıyla sınırlandırılmış olmasına işaret etmektedir. Var olan düzene uyum sağlamaya çalışan çocuklar, toplumda sergilenen bütün bu davranışları "doğru" ve "olması gereken" olarak algırlarlar. Elâ da var olan düzene uyum sağlamaya çalışırken bir yandan da içinden gelen ses ile mücadele etmektedir. Toplum, özellikle de annesi tarafından öğretilen ya da öğretilmeye çalışılan kurallar ve iç sesi arasında kalacak olan Elâ, bundan kaynaklanan ikilemi çocukluğundan başlayarak hep yaşayacaktır. *Yürüme*'te, toplumun cinsel konulardaki tabu ve yaptırımlarının, çocukların kişiliğinin oluşumuna etkilerini gözler önüne seren Sevgi Soysal, olgun bireyin

sağlıklı bir psikolojiye ancak baskısız bir çocukluk dönemiyle ve doğru bir eğitimle sahip olabileceğini vurgulamıştır.

Kadın sorunlarının, Elâ üzerinden incelendiğinde; aslında küçük bir kız çocuğuyken ilk olarak aile içerisinde ve yakın çevresinde daha sonra toplumun her kesiminde baş gösteren bir mesele olduğunu görüyoruz. Kız çocuğu büyüdükçe bu sorunlar ve kendi iç dünyasındaki olayları, dengeleme mecburiyetine girmektedir. Bu mecburiyet, kişilerin hayatları boyunca savaşmak durumunda kalacakları kişisel sorunlara dönüşmektedir. Elâ'nın bütün sorunlarının, çocukluğundan başlayarak baskı altına alınan cinselliğinden ve toplumsal düzene uydurulmaya çalışılan ruhundan kaynaklandığı da söylenebilir.

Ramazan Gülendâ, *Türkiye'de Kadın Olmak* isimli eserinde, *Yürümek* romanıyla ilgili şunları söyler:

“Hemen hemen bütün eserlerinde kadınların bireysel ve toplumsal sorunlarına, bir birey olarak toplumdaki kısıtlanmışlıklarına değinen Sevgi Soysal'ın 1970 yılında yayımlanan Yürümek adlı romanının başkahramanı Elâ, toplumdaki dine ve geleneğe dayanan ahlâk anlayışına sıkı sıkıya bağlı küçük burjuva bir ailenin kızıdır. Elâ da incelediğimiz pek çok romandaki gibi geleneksel toplumsal normlara göre yetiştirilmiş bir genç kızdır. Kızını 'terbiyeli' büyütebilmek için ona her konuda katı kurallar koyan bir annenin baskısı altında yetişen Elâ, küçük yaşlardan başlayarak toplumun cinsel konulardaki yaptırımlarına anlam veremez ve bu yapıya ayak uydurmada zorlanır. 'Kadının cinselliğini' ve 'cinsellik' meselesini merkeze alan bu romandaki Elâ'nın, ergenlik dönemi oldukça sorunlu geçer. Elâ, bir yandan cinselliğe karşı yoğun bir ilgi beslerken bir yandan da bunun bir suç olduğunu düşünerek iç çatışmalar yaşayan bir genç kızdır.” (Güendâ, 2015:113).

Yürümek'te, ergenlik çağına girmeye başlayan kız çocuklarının hissettikleri, davranışları, istekleri yerinde saptamalarla tasvir edilmektedir. Her yönden gelişmekte olan ergenlik çağındaki çocuklar, cinsel kimliklerini de merak eder ve araştırır. Elâ da bu özellikleri taşıyan bir ergen olduğundan, kendisi için büyük bir merak ögesi olan cinsellikle ilgili bilgiler edinebilmek amacıyla çabalamaktadır. Fakat zihnine, ailesi -özellikle annesi- tarafından yerleştirilen katı yargılar ona kendisini suçlu hissettirir. Çareyi de kendisi için bu konuda otorite olarak gördüğü Şenel'le -onu hiç sevmemesine rağmen- arkadaşlık etmekte bulur. Şenel, annesinin dergilerinden öğrendiklerini Elâ'ya, hem teorik bilgi hem de uygulamalı yollarla anlatırken kendisiyle gurur duyar. Elâ bir yandan kendisine oldukça çekici gelen cinselliğe ilişkin meraklarını gidermekten zevk alır, bir yandan da büyük bir suçluluk duygusu içinde kıvrılır. Çünkü aklına sürekli annesinin bu konudaki katı yargıları ve söyledikleri gelir. Elâ hem annesinin bütün

söylediklerinin tartışmasız doğru olduğunu düşünür, hem de göğüslerinin hâlâ büyümemiş olmasının tek sorumlusu olarak yine annesini görür. Bu da gösteriyor ki Elâ, annesine duyduğu güveni ona inanarak; annesine duyduğu kızgınlığı da göğüslerinin hâlâ büyümemiş olmasının tek sorumlusu olarak yine annesini görmesiyle göstermektedir. Elâ'nın, Şenel'den "yıldızlar gibi davranma dersleri" alırken kapının birden açılmasıyla içini saran duygularının betimlendiği şu satırlar onun yaşadığı iç çatışmasının daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır:

"Kapı açıldığında bir titremeye gelen suçluluk duygusu anlamsızlaştı birden. Tam Diana Durbın olmuştum, Şenel'in anasının yüzünden, hayır hayır, annemin yüreğime saldı, ta beynime yerleştirdiği bir şeyler yüzünden küçük, sıska bir kız oldum yine. Elâ da bütün anaların, aynı şeylere kızdıklarını, aynı şeyleri söylediklerini sanıyordu; çünkü doğruydular, gerçektir, kesindi. Bütün çocuklar gibi, anasınca konan yasakların, dünyanın yasakları olduğunu sanıyordu, Tanrı yasakları olduğunu. Aynaya, göğüslerinin nice büyüdüğünü anlamak için bakarken yakalanmak, doktorculuk oynarken yakalanmak bütün çocuklar için çocukların aynı suçlardan korktuklarını, bütün çocukların aynı büyüklerden, aynı şeyleri önemseyen büyüklerden korktuklarını." (Soysal, 2016:36-37).

Ataerkil toplum yapısında, ailelerin yaygın olarak cinsellikle ilgili konuları çocuklardan saklanması gereken şeyler olarak göstermesi, toplumun yeni bireyleri olan çocukları bilgilendirmemeleri, çocukların cinselliği gözlerinde büyütme ve yanlış değerlendirme yapmalarına sebep olur. Bu yanıştan dönülmeden psikolojik açıdan sağlıklı bireylerin yetişebilmesi mümkün değildir. Çocukların cinsel konularda eğitim almaları ve özgür bırakılmaları onların, sağlıklı bir gelişim süreci geçirmeleri için çok önemlidir. İnsan psikolojisinde önemli bir unsur olan cinselliğin neden olabileceği rahatsızlıkları büyük ölçüde engelleyebilmek için bu önemli nokta üzerinde durulmalıdır.

Elâ'nın kendi kimliğine yabancılaşmasında ve yetişkinliğinde yaşadığı sorunlarda yanlış eğitimin ve baskıcı aile ortamının etkisi olmuştur. Çocukluktan itibaren bilinçaltına attığı sorunlar, Elâ'nın yetişkin bir kadın olduğunda mücadele edeceği sorunları doğurur.

3.2.3.1.2. Cinsellik

Bir yandan cinselliğe karşı yoğun bir ilgi beslerken diğer yandan da bunun bir suç olduğunu düşünen Elâ, kendi içinde çatışmalar yaşar. Cinsellik hakkında gerek bilgisizliği, gerekse yanlış bildikleri Elâ'nın gençlik döneminde karşısına çıkacak sorunlardandır. Öyle ki ilk sevgilisi Aleko ile öpüştüğü gün, babasının ölmüş olması cinselliğin suç olduğuna dair bilgilerin, Elâ'nın zihninde

sağlamlaşmasına sebep olur. Hatta öpüşmekle hamile kalılabileceğinden bile korkar. Bütün bunlar, toplumun cinsellikle ilgili tabu halini almış baskılarından, yargılarından kaynaklanmaktadır. Doğru cinsel eğitim alamayan bireyler, cinselliğin içerisinde korku ve suçluluk duygusunu da düşünürler.

Toplum tarafından kadınlara uygulanan cinsel baskı, kadınların özgürlüklerinin önündeki ciddi bir engeldir. Bu engelle karşı karşıya kalan kadın, yaşatılan bu baskıların ve yorgunluğun neticesinde cinsellikten de soğumaktadır. Bütün hayatı boyunca ataerkil toplum yapısını içselleştirerek yaşayan Elâ'nın ilk cinsel ilişkisini, kocası Hakkı'yla yaşamasına neden olan en güçlü etken de yine bu içselleştirilmiş olaylardır. Ancak kadın karakteri, cinsellikte de bir takım sorunlar beklemektedir. Elâ'nın çocukluğundan beri gördüğü baskılar, onu cinsellikten soğutmuştur. Elâ için sevişmek de bir zorunluluk hâline dönüşecektir.

Toplumsal düzenin, kadın için ilk beraberliği ancak evlilikle meşru görüyor olması Elâ'nın cinsel ilişki konusunda önyargılar oluşturmasına yol açmıştır. Hem toplum yapısının dışına çıkamayan, hem de bundan dolayı büyük bir iç çatışma yaşayan Elâ, sürekli olarak ilk deneyimini neden Aleko'yla ya da Bülent'le değil de eşi Hakkı'yla yaşadığını sorgular; kendini Hakkı'ya ait bir eşya gibi hisseder. Evliliğin kadını, kocasına ait bir eşya konumuna ittiğini düşünür. Elâ, evlilikten sonra başlayan zorunlu beraberlikten büyük bir sıkıntı duyar. Cinsellik, onun için katlanılmaz bir hâl alır. Öyle ki bir süre sonra, bu durumdan dolayı kendini suçlamaya başlar. Yaptığı evlilikle bunalımları daha da perçinlenen Elâ, cinsellikte hiçbir zaman mutluluğu bulamayacaktır.

Romanda, Elâ'nın cinsel ilişkilerinden oldukça yoğun bir şekilde söz edilmesine karşın hiçbir anlatımda, onun yaşadığı beraberliklerde mutlu olduğuna dair en ufak bir bölüm yer almamaktadır. Tam tersine kadın karakter, doyum sağlayamadığı cinsel ilişkilerinde kendini yıprattığını, hatta kullandığını düşünecektir.

3.2.3.1.3. Fizyolojik Özellikler Bakımından Sorunlar

Kadınların dış görünüşleri, fizyolojik özellikleri üzerine, erkekler tarafından ya da hemcinsleri tarafından yapılan yorumlar da romanda yer alan kadın sorunları içerisindedir. Elâ'nın arkadaşları; Ece, Esin, Gönül, Şükran ve Şenel

karakterleri de kadın sorunlarını bu yönüyle yansıtan karakterlerdendir. Şükran'ın kontrolcü kişiliği ve sürekli kaşlarını düzeltip dudaklarını yalaması diğer arkadaşlarının dikkatini çeker. Bunu hoş bulmayıp eleştirenler olduğu gibi özenenler de vardır. Esin ve Gönül, Şükran'ın bu yönünü dikkat çekici bulup özenirler. Şenel'in erken gelişmiş vücudu ve büyük göğüsleri de hem eleştirilmiş hem de hoş görülmüştür. Şenel'in bu özelliklerinden dolayı gelecekte başına iş açacağını düşünen annesi; aslında kadınların dikkat çekmelerinin kendileri için sorunlara yol açtığına inanmaktadır. Roman sonunda da Şenel'in öldürülmesiyle annesinin bu düşüncesi haklı gösterilmiş ve kadın cinayetlerine dikkat çekilmiştir.

Yürümek, kadın sorunlarını çok yönlü bir şekilde yansıtan romandır. Yukarıda da dikkat çekildiği gibi Sevgi Soysal'ın bu romanında görülen kadın sorunları, güncelliğini günümüzde bile yitirmemiştir.

3.2.3.2. Toplumsal Sorunlar

3.2.3.2.1. Kadın-Erkek Eşitsizliği

Yürümek romanında, kadın ve erkek toplum önünde farklı yaşayışlar sergiler. Kendi kararını verme yetkisi elinden alınan kadına karşılık erkek, kendi kararlarını alabilen konumdadır.

Cinselliğe bakış açısında da toplumun kadın ve erkeği değerlendirmesi farklıdır. *Yürümek*'te, Memet'in erkekliğini ispat etmesi, özgüvenini ortaya koyması demekken; Elâ'nın ise kendi vücuduna bile yabancılaştırılmaya çalışıldığını görmekteyiz. O kadar ki Elâ, anne ve babası kızacak diye göğüslerinin büyümediğine inanmıştır. Elâ, ailesinden ve toplumdan kadın vücudunun kötü bir şey olduğunu öğrenerek büyümüştür.

Serpil Hanım'la beraber olup cinsel yönden kendini ispat ettiğine inanan Memet, kadınların cinsel yönden erkeklerin arzuları için kullanılmaları sorununu gözler önüne sermektedir. Kendini tatmin eden Memet, Serpil Hanım'ın aramalarına cevap vermez ve onu yok sayar. Ayrıca Ece karakterinin, erkeklerin ısrarı üzerine şarkı söylemesi de erkekler tarafından arzularının tatmini ve büyülenme gibi algılandığı görülmektedir. Erkekler şarkı söyledikleri Ece ile

“yattık.” der gibi “şarkı söyledik.” diyerek övünürler. Bu durum da kadınların, erkekler tarafından kullanılmalarını örneklemektedir.

Romanda dikkat çekilen diğer bir kadın sorunu da baba otoritesinden yoksun büyüyen kadının, toplumun gözünde eksik ve sorunlu algılanmasıdır. Bu durum, Rita'nın babasız büyümesinden dolayı hanım olamayacağına inanan Sabiha Hanım'da görülür. Gelenekçi bir kadın olan Sabiha Hanım, baba ocağından mahrum kalan kadının eksik olduğuna inanır. Aynı durumda olan bir erkek ise toplum tarafından eksik ve sorunlu değil de güçlü ve iyi yetişmiş bir erkek olarak görülür. Babasının yokluğunda erkeğin baba rolünü üstlenip baba gibi güçlü yetişeceği düşünülürken kadının, eksik ve sorunlu, otoriteden yoksun yetişeceği düşünülür.

Kadın ve erkek arasındaki bu eşitsizlikler kadın sorunlarını doğurmuş ve romandaki kadın karakterler bu sorunların içerisinde sınırlanmak ve yaşamak için mücadele vermiştir.

3.2.3.2.2. Sosyal Çevrenin Yarattığı Sorunlar

Romanda "*Kadınlar; kadınlar serin köşelerde, gizlide. Kasabanın miskinliğinde ya da canlılığında yoktur payları.*" (Soysal, 2016:26) ve "*Baba ocağı görmemiş kızdaki hanım çıkmaz.*" (Soysal, 2016:50) gibi ifadelerle toplumun, sosyal hayatın içinde kadına biçtiği rolü görmekteyiz. Bir kadın olan roman kahramanı da bu rolden payına düşeni almaktadır.

Yetiştirilme şekliyle dolayısıyla özellikle cinsel yaşam konusunda, nasıl davranması gerektiğini tam olarak saptayamayan ve iç çatışmalar yaşayan Elâ karakteri, üniversiteden arkadaşı Bülent'in beraber olma önerisini reddettiği gece, kendi kendini sorgulayarak yaşadığı çatışmanın kaynağını saptamaya çalışır. Elâ, her ne kadar çocukluğundan başlayarak karşı koymak istese de ataerkil düzenin erkek egemen yapısını, ister istemez içselleştirmiş bir karakterdir. Çoğu zaman, bu yapının dayatmalarına yenik düşer ve otomatik olarak bu yolda kararlar verir.

Elâ topluma ayak uydurmakta çeşitli sorunlar yaşamış, birey olarak toplumda yerini bulamamış ve kimlik duygusunu oluşturamamış bir karakterdir. Kadına dair en önemli sorunlardan biri de toplum içinde, kendilerine yakışan bir

yer edinmemektir. Elâ, ataerkil düzenin erkek egemen yapısını ister istemez içselleştirmiş bir karakter olarak bütün harekete geçme denemelerine karşın kendi ve birlikte yaşadığı insanların yaşamını, monoton ve durgun olarak algılamaktadır.

Toplumun ahlak anlayışından dolayı içgüdüsel isteklerine gem vurmak zorunda kalan Elâ, güçsüz ve mutsuz bir kişilik yapısına bürünmüştür. Elâ, içinde bulunduğu gelenekçi zihniyete, aşka yabancı insanlara karşı kendi iç sesiyle kendini var eden bir kadın olmuştur. Yaşadıklarına karşı durduğu zaman da yer değiştirmeyi, kendinden de dışarı çıkmayı, mesafe almayı bilen bir kadın olmuştur. Kendi istediği yola çıkmaktan korkmamış ve bu yolu yalnız yürümüştür. Romanın sonunda arkasına bakmadan yürümesi de her şeyi geride bırakmanın arzusunu taşır. Romana adını da veren yürüme eylemi Elâ'nın yeni bir yaşam hayalini, o yaşama yürüyebilme hayalini temsil ediyor da olabilir.

Romandaki kadın sorunlarının toplumsal yönü daha çok ataerkil düzenden ortaya çıkmıştır. Kız çocuklarının ve erkek çocuklarının yetiştirilişinde bile ortaya çıkan bu sorunlar, geleneklerden beslenmiş ve kadınların yaşamlarında çeşitli zorluklara sebep olmuştur. Romandaki kadın kişiler de bu zorlukları yaşamış ve bu zorluklara karşı var olabilmeye çalışmışlardır.

3.2.3.2.3. Evlilik

Sevgi Soysal, evliliği *Yürüme* romanında gerçek niteliği sahte duygularla örtbas edilen bir kuruluş olarak gösterir. Nitekim Elâ da nasıl olduğunu bile anlamadan Hakkı ile evlenecektir. Bu evliliğin, kadının mülkiyetinin erkeğe verildiği bir kontrattan farkı yoktur.

"Elâ Hilton Oteli'nin standart eşyalarıyla döşenmiş odasının kapısını açtı. Yerde kalın, düz halı. İki geniş divan. Alçak çay masası. Pirinç lambalar. Bir iş adamının öbür iş adamlarını kabul edebileceği bir otel odası. Bu odada ancak kontrat imzalanır, diye düşündü Elâ. (...) Buraya niçin geldik? Sevişmeye. Öyle ya, balayı için bir otele gitmenin tek anlamı değil mi bu? Bir avukat yazıhanesine sevişmeye geldik. Her şeye mecbur olmak kötü olabilir ama sevişmeye mecbur olmak? Bir avukat yazıhanesinde sevişmek zorunda olmak. Her kapıyı açışında olduğu gibi, şimdi de bunları düşündü Elâ. (...) Kapıyı her açışında düşünüyordu: Buraya niçin geldim? Aleko'dan, Bülent'ten esirgediğimi Hakkı'ya vermek için mi? Bunu onlara beni Hilton'a getirmediği için mi vermedim? Nikâh ve Hilton'da balayıyla şartlanmış biriyim demek ki. Bunları düşünmeden olmuyordu. Balayında sevişmek nasıl kaçınılmazsa öyle... Aleko'yu, Bülent'i Hakkı'dan daha mı az sevmiştim? Boğaz'a bakan balkon açıktı. Hakkı'nın kat garsonuna verdiği buyruklarla bölmek istedi düşüncelerini. Hakkı ellerini çırpı. Elâ, arkası dönük, yüzünü görebiliyordu Hakkı'nın. Kontrat imzalamış bir iş adamı gibi. Memnun. Ya da bir oyuncağa sevinen bir çocuk gibi mi?" (Soysal, 2016:82-83).

Elâ, içinde bulunduğu psikolojik karmaşadan dolayı bir türlü kendini güçlü, mutlu hissedememektedir. Büyük bir boşlukta olması nedeniyle kendinden emin ve kararlı davranamaz, yaşadığı iç çatışmanın yoğunluğundan dolayı hayata istediği gibi uyum sağlayamaz. Kadın karakter, sürekli kendi kendini sorgulayıp irdelemekte ve bu durumdan dolayı huzursuz olmaktadır.

Ailesinin ve toplumun baskılarıyla hanım hanımcık bir çizgide yürütülen Elâ, bu çizginin sonunda boğulduğunu hisseder ve kendisiyle yüzleşmeye başlar. Evliliği bir bütünlenme, karşılıklı aşk olarak gördüğünü anlar. Kocasından ayrılınca Elâ, gerçek sevgiyi Memet'te arar. Fakat aradığını bulamaz. Memet'in sekse dönük dünyası; Elâ'nın sevgiye, aşka, duyguya dönük dünyasıyla çatışır. Memet'in, Elâ'yı öpmeye yeltendiği bir anda Elâ, düşüncelerini şöyle dile getirir:

"Profesyonel Romeo gibi durmadan sevişmek istiyorsun! Durmadan sevişmek, daha doğrusu aynı yerde durarak sevişmek, sevişmeyi yalnızca öpüşmek, dokunmak saymak yanlış bir şey. Bıktırıcı, usandırıcı, yorucu. Sevişmek yoran, bıktıran değil, bir şeyleri değiştiren, oluşturan, geliştiren bir şey olmalı. Bir alışveriş, öyle bir alışveriş ki sevinin başlamasıyla bitimi arasında hiç umulmadık, hiç beklenmedik, sevme dışında asla becerilmeyecek değişimler oluşsun... (...) Sevişmeden yalnızca dokunmayı, aşk sözleri söylemeyi anlamıyorum. Yeni sözler öğrenmek, yeni sözleri daha yenilerle değiştirmek, hep aynı, belenmiş aşk sözcüklerini söylemekten daha koparılmaz bir gerilim doğuramaz mı? İnanmak, bir şeyler yapmak, birlikte daha iyisini, daha güzelini yapmak, bunun için sevmek; çünkü bunlar sevgisiz olmaz." (Soysal, 2016:123).

Ataerkil toplum yapısına göre "kutsal" sayılan evliliklerde kadına, evliliğin sürdürülmesi için büyük görevler yüklenmiştir. Kadının evliliklerde edilgen ve fedakâr olması toplum tarafından kadından beklenendir. Kocaları her ne kadar evlilikte kendilerine düşen sorumluluğu yerine getirmiyorsa da kadınların, bunu telafi edip bu kutsal beraberliği sürdürmeye çalışması istenir. Erkek, bu sorumluluktan azat edilmiştir. Bütün yük, kadının omuzlarına ataerkil toplum tarafından yüklenmiştir. Hatta bu yükü kadınlara yükleyen hemcinsleri de çoktur. Elâ, Memet'le yaşadıkları eve gelen ve Hakkı'dan boşandıktan sonra kendisini aramayan arkadaşlarını, bu düşünceler etrafında şöyle eleştirir:

"Ben Hakkı'dan boşanıp Memet'le yaşayacağıma, Hakkı terk etseydi beni, şefkatli kollarınızı açarak üşüşürdünüz hemen; çok sevimli, çok aranır olurdum, acırdınız, anlardınız beni. Aslında benim acımdan gizli bir tat duyardınız, bırakılmışlığımdan, bundan beni aşağılayıcı bir şeyler çıkarırdınız. Bırakılmama yol açan nice kusurumu biliverirdiniz. Bir olay olmayagörsün can sıkıntılarının ortasında, bir hareket, bir değişim olmayagörsün, durgun beyinleriniz uyanır. Dünyanın bir köşesinde bir ihtilal olur, üç beş adam bir inanç adına hayatlarını tehlikeye atarlar, bir düzeni değiştirirler, yıkılmaz sanılanı bir anda yerle bir ederler, ardından dünyanın binlerce rahat koltuğunda, binlerce rahat insan bunun üstüne geviş getirirler. Eleştirirler, överler, ahkâm keserler..." (Soysal, 2016:128).

Elâ'nın düşündükleri ile yaşadıkları başkalaşmaya başlar. Sevişmekten başka bir şey düşünmeyen Memet ile de bütünleşemez. Onu, anlamayanlara karşı düşüncelerini hayata geçirecek adımlar atmak için yürür. Hayatının en önemli kararlarının ardından, nasıl olacağını düşünmeden yürür.

3.2.3.2.4. Annelik

Annelik duygusu açısından bakıldığında romanda kadın karakterin, çocuğuyla yeterince ilgilenmeyen bir anne olduğu karşımıza çıkmaktadır. Kadın karakterin doğum yaptığı günün anlatımı dışında çocuğundan (iki cümle dışında) bir daha hiç söz edilmez. Elâ'nın, doğumdan sonra kendini ziyarete gelen kişilerin doğum ve çocuk konusunda ona anlamsız gelen sözleri ve geleneksel kuralları dile getirmelerine oldukça sinirlendiği, çocuğunu boğup yok etmek istediği görülmektedir. Bu noktada Sevgi Soysal'ın, anneliğin içgüdüsel bir duygu değil kodlanmış bir göreve dönüşmesi fikrini, vurguladığını söyleyebiliriz.

Geleneksel annelik anlayışına tepkili olan Sevgi Soysal; Elâ'yı, bu tepkinin simgesi olarak göstermiştir. Hakkı ile evliliğinden çocuk sahibi olan Elâ, bu durumdan etkilenir ve mutlu olur. Fakat toplumun istekleri, annelik sıfatının içine yükledikleri Elâ'yı boğar. Annelik rolünün biyolojik ve doğal ortamın dışında, çoğunlukla sosyal kurallarla belirlendiğini görür. Elâ, eskiden beri sevmediği gelenekselliğin katı dünyasına, toplumun anneliğe yüklediği kuralları kabullenerek girmek istemez. Mutsuz evliliği ve istemediği bu hayat Elâ'nın kendince çözüm yolları bulmaya çalışmasına sebep olmuştur. Yaşamında var olan ve onu mutsuz eden şeyi bulup ondan kurtulmak isteyen Elâ, kendisini doyuracak bir yaşam kurabilmek amacıyla girişimlerde bulunur ve adeta bu yolda savaş verir gibi mücadele eder. Onun en büyük sorunu aslında kendisidir. Düşünceleri bütünüyle kendisinde ve anlamsızca sürüp giden hayatındadır.

"Çocuğunu getirdiler. Çocuğunu göğsünün üstüne yatırdı. Çocuk bilinçsizce emiyordu etini, neresi olursa olsun. Elâ bir çizginin dörtgene, beşgene ya da daireye kapandığını bildi. Şimdi bu yüzey daralsa da genişlese de bitimsiz alanlara yayılsa da arta kalan tek soluğun bu çocuğun soluğu olacağını, böyle olacağını... Uzun, haklı bir çılgılığı saldı o an. Çılgılığı çocuk ağlamalarına karıştı. Yüz binlerce kadın susmuş olmalıdır. O an susulur. O an tek kalınabilir. Kimse engellemez bunu.

Sonra çiçekler, ilk nazarlıklar, ilk geçmiş olsunlar, 'hayırlısı'lar, 'bağışlasın'lar, armağanlar, alışılmış bayağılıklara her zaman açık bırakılan kapılardan içeri süzülüler. Elâ o anı bir daha ele geçmemek üzere kaçırıldığını, şimdi geriye açık kapılardan sızan bayağılığa katlanmak kaldığını, artık hep katlanmak kaldığını düşündü. Katlanmaya dönüşen sevinç. Göreve

dönüşen soluk. ' Biz de büyüttük.', 'Biz de çektik.', 'Biz de kolay büyütmedik.', 'Canımız çıktı.', 'Burnumuzdan geldi canımız.'... cümlelerine bulaşan bir görev. Bebek bezleri, bebek banyosu, mama saatleri, bütün bunları yapmak nasıl doğalken, bu doğal görevleri yerine getirmenin, güzel olmayan yanlış bir çizgiyi sürdürmeye dönüşmesi. 'Çocuğun var, ona göre ayağını denk al.', 'Çocuklu yuva yıkılmaz.', 'Çocuk analı babalı büyümeli' cümlelerinin bu doğal görevi ağırlaştırdığını. O hiç unutamayacağı kadar güzel ilk ağlama sesinin kumbaralara atılacak paralar, bankada açılacak hesaplar, doğum günlerine katılacak akrabalarla uzaklaşacağını, uzaklaşacağını." (Soysal, 2016:94-95).

Kadının maruz kaldığı bu sosyal baskı, annelik görevini bile nasıl yapması gerektiğinin öğretilmesi içsel sorunlara yol açmaktadır. Sevgi Soysal'ın dikkat çektiği kadın sorunlarını yaşayan ve ezilen kadınlar, birçok toplumda mevcuttur. Sağlıksız, sevgisiz pek çok evlilik 'çocuk analı babalı büyümeli' baskısıyla devam etmektedir.

3.3. Yenişehir'de Bir Öğle Vakti Romanının İncelenmesi

3.3.1. Tanıtım ve Özet

İlk baskısı 1973'te Bilgi Yayınevi tarafından yapılmış olan *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanının ilk dokuz baskısı yine aynı yayınevi tarafından yapılmıştır. Çalışmamızda incelenen baskısı ise 2016'da İletişim Yayınları tarafından yapılmış olan on beşinci baskısıdır.

Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu'nda kaldığı sıralarda Sevgi Soysal, her gün sekiz sayfa yazma kuralıyla *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanını bitirmiştir. Bu eser; yazarın, içerden dışarıya bakışıdır. Üç kuşağın öyküsünü, başkent Ankara'da birbirine bağlar. Ama aslında iki kuşak arasındaki değişime duyulan isteği ve bu duruma karşı çıkmaların yarattığı gerilimin üstünde durulur. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanı, Sevgi Soysal'ın en fazla satan romanı olmuştur. 1974 yılında Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanmıştır. Erdal Doğan'ın *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanı için yorumu şöyledir:

"12 Mart, onu tutuklayarak bu uzaklığı yakınlığa, sol çevreyi ve sol ideolojiyi daha yakından tanımasına aracı olur. Hapishane deneyimiyle, Ankara'nın ardından ikinci öğretmenini bulan ve yeni öğretmeniyle beraber yazarlık serüvenini hayli etkileyecek farklı bir yolculuğa dâhil olan Sevgi, o yolculuktan '12 Mart Edebiyatı'nın en önemli isimlerinden biri olarak çıkar. Tutukluğunda başlayıp, özgürlüğünde bitirdiği ve yayınlandığında, kendisine toplumcu edebiyatçıların hayli önemseddiği ödüllerden birini kazandıran *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, bu süreçte yazılmasına rağmen 12 Mart döneminden öncesini konu edinmiş ve bir anlamda solcuları da anlamaya çalıştığı ilk kitabı olmuştur. Bir diğer anlamıysa, kitabın kimi bölümlerinin aile öykülerinden beslendiğidir." (Doğan, 2003:214).

Kitabın adından da belli olduğu gibi olaylar Ankara'nın modern ve merkezi yerlerinden olan Yenişehir'de, bir öğle vaktinde geçmektedir. Günün öğle vaktinde, bir evin bahçesindeki kurumuş, yaşlı kavak ağacı devrilmek ve caddeye düşmek üzeredir. Çevredeki insanlara, araçlara zarar gelmemesi için polis önlem alırken itfaiye de kavak ağacını halatlarla bağlar. İtfaiye ve polisin önlemlerine rağmen kavak ağacı büyük bir gürültüyle düşer ve önde duran evin kapıcısına çarparak öldürür. Romanın esas konusu da bu kavak ağacının ilk sallanmalarından düşmesine kadarki sürede karakterlerin başından geçenlerdir.

Kitabın ilk bölümünde, Ahmet ve Şükran'ın çevresinde gelişen olaylar anlatılmaktadır. Ahmet, zenginlik hayalleri kuran gururlu bir gençtir. İçinde bulunduğu orta hâlli aile durumdan kurtulmak, farklı görünmek için pahalı ve şık kıyafetler giyinir ve maaşının çoğunu kıyafete harcar. Şükran'a da kendisiyle yatmaya daha kolay ikna edeceği biri olduğunu düşündüğünden yakınlık duymaktadır. Ahmet, arkadaşı Şükran'la beraber olduğu bir gün onu Kızılay'daki Büyük Mağaza'nın bodrumuna götürür. Bodrumun bekçiliğini, mahalle arkadaşı Çetin yapar. Ahmet, bodrumda Şükran'ı elde etmek ister fakat beklemediği sert bir tepkiyle karşılaşır. Şükran, Ahmet'in kendisinden yararlanmasına izin vermez. Çünkü ailesi ve çevresi tarafından önemi öğretilmiş olan "namusunu" korumayı ister. Aslında Ahmet'e âşıktır ve Ahmet'in kendisiyle evlenmeyi düşünmemesi sebebiyle de Ahmet'e kızgındır.

İkinci bölümde, alışveriş yapan emekli öğretmen Hatice Hanım tanıtılır. Hatice Hanım, eski günlerini arayan ve her zaman haklı olduğunu düşünen bir kadındır. Eşi, Maliye Bakanlığında çalışır, evin bütün ihtiyaçlarını Hatice Hanım karşılar. Acelecidir. Hemen her şeyden şikâyet eder. Kendisine yeterince kibar davranmayan satıcıyı azarlamalarının onu, cezalandırmaya yetmediğini düşündüğünden marketten bir çay kaşığı takımını rahatlamak için çalar.

Üçüncü bölümde, Lozan'da öğrenim gördüğü ve İstanbul'da lüks bir dairede kaldığı zamanları özlemlerle hatırlayan Necip Bey anlatılmaktadır. Babasından kalan mirası tüketen Necip Bey, bankadaki son parasını çekmek üzeredir. Karısının boşanma davasında isteyeceği nafakaları ve oğlunun kendisi gibi asalaklardan dünyanın temizlenmesi gerektiğini söylediğini düşünerek umutsuzluğa kapılmaktadır.

Dördüncü bölümde, Necip Bey'in son parasını çekmek için gittiği bankada çalışan Mehtap anlatılmaktadır. Mehtap, Kafkasyalı bir göçmen ailesinin kızıdır. Çocukluğu, Konya'da yoksulluk içinde ağabeyi ile beraber ailesine ekonomik katkı sağlamak için Mevlana resimleri satmakla geçer. Akademi okumak için ailesiyle Ankara'ya gelir. Bir tanıdık vasıtasıyla bankaya, işe girer. Aile, Mehtap'ın kazandığı parayla geçimini sağlar. Mehtap, çocukken ailesini yoksulluktan kurtarmak için çok çalışmaya kendi kendine söz vermiştir.

Beşinci bölümde ise mobilya tüccarı olan Güngör tanıtılmaktadır. Muhasebeci olan babası, zimmetine para geçirmekten tutuklanır. Güngör, bir tesadüf sonucu Amerikalılarla tanışır. Az bir İngilizce ile onlarla dost olur ve ticarete atılır. Ankara'da ilk Amerikan pazarını açar, oturduğu apartman sahibinin kızı Gülsen'le evlenir, üç çocuğu olur. Kayınpederi kendisine birçok konuda yardım eder. Güngör, kısa zamanda ticarî hayatta parlar. Çankaya'da yeni bir mobilya mağazası açar. Kavaklıdere, Dr. Reşit Necip Bey'in tersine sıfırdan başlayarak çalışmış ve zengin kayınpederinin desteğiyle güçlenmiştir. Artık eşini beğenmemekte ve Melâhat ile evlenmeyi düşünmektedir.

Profesör Salih Bey ve karısı Mevhibe Hanım sırasıyla altıncı ve yedinci bölümlerde tanıtılır. Salih Bey'in çocukluğu, Samanpazarı'nda geçer. Babası, onun okumasını ister. Başarılarından dolayı liseyi yatılı, hukuk fakültesini de burslu okur. Genç yaşta profesörlüğe kadar yükselir. Trabzon milletvekili Doğan Bey'in kızı, Mevhibe Hanım'la evlenir. Mevhibe Hanım, Trabzonludur. Babası Doğan Bey, Atatürk döneminde Trabzon'dan Halk Partisi milletvekili seçilir, Cumhuriyet hükümetinde bakan olur. Doğan Bey, eşinden boşanmadan Ankara'da yeni bir evlilik yapar. Mevhibe Hanım, üvey annenin yanında büyür. Doğan Bey, kızı Mevhibe'yi Halk Partisi kadın kollarına yazdırır. Hükümet değişikliği nedeniyle bakanlık görevinden alınan Doğan Bey, eski itibarını ve saygınlığını yitirir ve bir süre sonra da ölür. Salih Bey'in Mevhibe Hanım'dan, Doğan ve Olcay adında iki çocuğu olur. Salih Bey, üniversite hocalığı ve serbest avukatlık yapar.

Bundan sonra on beşinci bölüme kadar Salih Bey ve Mevhibe Hanım'ın çocukları Olcay ve Doğan, onların arkadaşları Ali arasındaki ilişkiler anlatılır. Salih Bey, ceza hukuku profesörüdür ve yalnızca işiyle ilgilenir. Mevhibe Hanım

ise babasının otoriterliğini evinde de sürdürür. Doğan ve Olcay evdeki sıkı tutuma karşıdırlar. Olcay, sıkıcı ve sevgisiz bir aile ortamında büyür. Evdeki atmosferden kaçış yolunu, kendini dış dünyaya kapatmakta bulur. Evde, isteklerinin birçoğu yerine getirilmez. Babaannesinin sevgi ve ilgisi ona mutluluk verir. Büyük ve renkli balonlarla oynamayı sever. Balonlarla Kafdağı'nın arkasına gitme düşü kurur. Olcay, zaman içinde sessiz bir çocuk hâline gelir. Arkadaşları zayıf ve güçsüz olduğu için onu oyuna almazlar. Bu kötü ortamdan kurtulmak için kendini okumaya verir. Psikiyatrist önerisiyle Amerikan Koleji'ne gönderildikten sonra açılmaya, spor yapmaya, toplumsal çalışmalara katılmaya başlar. Olcay, kolejde korkaklığını yener, sosyalleşir ve olgunlaşır. Doğan ise anne ve babasının katılığını, çevresindeki her şey ile ilgilenererek kırmaya çalışır. Hobileri olan meraklı bir çocuktur. Önce ipek böcekçiliğiyle uğraşır sonra pul ve resim koleksiyonu yapar. Ortaokuldayken Türkçe öğretmeninın desteği ile duvar gazetesini yönetir. Doğan, izlediği bir film neticesinde füzelere merak salar, fizik dersine ilgi duyar. Çok başarılı bir öğrenci olduğundan atom fiziği okumak için burs kazanır. Paris'te, okula gitmek yerine arkadaşlarıyla tartışabileceği ve eğlenebileceği yerlerde zaman harcadığı için bursu kesilir, yurda dönmek zorunda kalır. Doğan, Paris'te sinemayla ilgilenir. Sinema ile ilgili kitaplar okur, filmler izler. Ailesinden gelen parayla Paris dönüşü bir de amatör sinema makinesi alır. Yurda dönen Doğan, ailesinin isteği üzerine üniversite sınavına girer ve hukuk fakültesini kazanır. Doğan kendisinin çevirdiği, konusu gecekonduda geçen filminin seansında Ali ile tanışır. Ali, bir işçi çocuğudur. Babası, gençliğinde sporla uğraşır, Balkan atletizm şampiyonu olur. Konya Valisinin yardımıyla Şükriye adında bir kızla evlenir. Ekonomik nedenlerden dolayı sporu bırakır, bir fabrikada iş bulur. Aile, zamanla büyük ekonomik sorunlar yaşar. Bu nedenle evde huzursuzluklar gün geçtikçe artar. Ali'nin ailesi, Konya'dan Ankara'ya göçer ve Altındağ'ın gecekondu semtine yerleşir. Ali, hukuk fakültesi öğrencisi olur. Ali ile arkadaşlıklarına daha sonra Olcay da katılır. Olcay'ın Ali ile ilişkisi; Doğan'ın, kardeşi Olcay ve Ali ile ikili ilişkilerinin değişmesine neden olur. Olcay, Ali ile ilişkisi ve ev yaşamı arasında bocalar ve Ali'den ayrılır.

Ali bazı grevcilerle birlikte emniyete alınır, orada Aysel'le tanışır. Aysel; babasının, kız kardeşini iğfal etmesinden doğar, kimliği yoktur. Ailesi tarafından sokağa atılmıştır ve çok kötü bir çocukluk dönemi geçirir. Aysel, on bir yaşında

hayat kadını olur, erkeklere pazarlanır. Gölbaşı Gazinosu'nda şarkı söylemeye başlar. Gazino, polisler tarafından basılınca yaşı küçük olduğundan emniyete götürülür. Emniyette Ali ile karşılaşır, ondan hoşlanır. Dayak yiyen Ali'nin yüzünü pansuman eder. Aysel, hayatını Ali'ye anlatır. Bırakıldığı gün, Ali ve Doğan buluşurlar. Kavak, devrilmek üzereyken Olcay da onlara katılır. Ali ile Doğan, kavağın yıkılması nedeniyle toplanan kalabalığın arasından geçerler. Ali, kavağın durumuyla Doğanların evi arasında bir ilişki kurar. Bu arada polis tarafından cadde boşaltılır. İtfaiye, kavağı devirmek için halat bağlar. Daha sonra boyacı Necmi, tanıtılır. Çingene Necmi, Piknik'in bahçesinde ayakkabı boyacılığı yapar. Çocukluğu, Konya'da geçer. Sakarya'nın bütün esnafı onu tanır. Necmi, kalabalıkta Ali'yi; Ali de Necmi'yi görür. Ali, Necmi'nin Konya'dan mahalle arkadaşıdır. Birlikte, kavağın devrilmesini izlerler.

Daha sonra ise Sakarya Caddesi'nin delisi ve Mevlût sırayla tanıtılırlar. Sakarya Caddesi'nin delisi, her gün aynı saatlerde Sakarya'dan bağıarak geçer. Mevhibe Hanım'ın apartmanının kapıcısı Mevlût, alışverişten geldikten sonra bahçedeki kavak ağacına asılmış çamaşırları görür, sözünü dinlemediği için eşine kızar. Aralarında sert tartışma yaşanır. Mevlût, Mevhibe Hanım'ın tepkisinden çekindiği için hemen alışveriş sepetiyle apartmana çıkar. Geç kaldığı için Mevhibe Hanım tarafından sert bir şekilde uyarılır. Mevlût, işine son verileceği korkusuna kapılır. Unuttuğu ekmeği almak için tekrar, hızla ve telaşla aşağı iner. Kavak devrilmek üzere olduğu için bahçeye itfaiye ve polis ekibi gelir. Mevlût'ün de bu sırada aklına, kavak ağacına asılan ipi almak gelir. Bu sırada itfaiyeciler, kavağın beline bağladıkları halatı caddeye doğru çekerler. Mevlût, boş gözlerle kalabalığa doğru bakar, hızla kavak ağacına yönelir, çamaşır ipine deli gibi asılır. Bu esnada bir itfaiyeci, Mevlût'e doğru koşarak uzaklaşmasını söyler. Uyarılar için artık çok geçtir. Kavak, Mevlût'ün üzerine devrilir ve kavağın altında kalan Mevlût ölür. Roman boyunca sallanan kavağın, apartmanının kapıcısı Mevlût'ün üzerine devrilmesiyle roman sona erer.

3.3.2. Kadın Roman Kişileri

Olcay

Salih Bey ve Mevhibe Hanım'ın iki çocuğundan biri olan Olcay'ın; çekik kara gözleri, hafif kemerli ve ince burnu, esmer solgun bir yüzü vardır. İçe dönük, yalnız bir kızdır. Olcay, eve girer girmez odasına kapanır, kitap okur. Yemekten yemeğe ailesinin yanına gider. Annesinin, her zaman sevdiği şeyleri engellediğini düşünür. Çocukluğunda, anne ve babasıyla geçirdiği zamanlarda onları soğuk bir çift olarak değerlendirir. Olcay'ın kurduğu hayaller, annesi tarafından küçümsenir, dünyayı değiştirmenin kendisine kalmadığı annesi tarafından empoze edilmeye çalışılır. Babaannesinin anlattığı masalları ve babaannesini sever, ona sığınır. Onun, namaz kılmasından etkilenen Olcay; namaz kılmaya çalışınca annesi, kızının aklını karıştırdığı için babaanneyi evden gönderir. Olcay çok üzülür. Haksızlıklara karşı sessiz kalamayan biridir. Kendisini, daha çok kapatır ve okur. Annesi tarafından engellenmeye çalışılan okuma sevgisi, tam tersi artar. Gözleri iyice bozulur. Sonunda bir ruh doktoruna götürülen Olcay, koleje verilir. Kolejde kendisini sevdirir ve önceki yıllardan kalan içe kapanıklığı geride kalır. Sosyal çalışmalara, spor etkinliklerine dâhil olur. Yabancı yazarlara karşı ilgisi artar. Abisinin arkadaşı, Ali'den etkilenir. Ali'yi tanıdıkça onu farklı bulur ve daha çok sever. Ali de Olcay'ı sevse de bu arkadaşlık çok uzun sürmez.

Yaşlı kadın

Amerika'ya gidecek oğlu için bavul alacağı sırada satıcıyla diyalog kuran kadındır.

Şükran

Kaşlarının ortası açık, kaba burunlu, kocaman dizleri olan Şükran; artistleri tanıyan, yeni şarkıları ezbere bilen, gelenekçi büyümüş bir kadındır. Haftanın belli günleri Spor Toto'da çalışır. Ahmet'le buluşan Şükran, onu sevse de namus kavramına takıldığı için uzak durur. Ama bir yandan da meraklıdır. Ahmet ile bir konuşması sırasında Günseli'nin, kız olup olmadığını merak ettiğini söyler. Kızlık zarı, ona göre çok önemlidir. Ahmet'in kendisiyle beraber olma isteğini reddettiği Büyük Mağaza'nın bodrumunda, Ahmet'e kendi kız kardeşini orada aynı

durumda gördüğünde ne yapacağını sorunca Ahmet'ten tokat yer. Kendisini birkaç kez sinemaya götüren, beş-on kez sandviç yediren Ahmet'in bunları ödetmek istediğini düşünür.

Günseli

Günseli'yi, Şükran'ın hatırladıklarından tanırız. Öğretmen okulunda parasız, yatılı okur. İki yıl öğretmenlik yapıp bir askerle nişanlanır fakat Spor Toto'daki işini ayarlattığı askerden de ayrılır. Kızlara, ara sıra öğretmenlik anılarını anlatır. Sıkılırsa, elinden birçok işin geldiğini ve birini yapacağını dile getirir.

Mine

Topuz yaptığı açık sarıya boyanmış saçları ve pahalı giyimi dikkat çeker. İngilizceyi önemli bulur. Konuşurken arada İngilizce kelimeler kullanır.

Mine'nin arkadaşı genç kadın

Gözlüklü, uzun boylu, iri yapılı ve Mine gibi yarı Türkçe yarı İngilizce konuşan bir kadındır. Giyim tarzından Amerika'da yaşadığı anlaşılmaktadır. Kolejde okuduğunu da belli eder.

Çöp tenekesi ve duvar kâğıdı almaya niyetli kadın

Manikürü ve pedikürü sever. Duvar kâğıtlarının içinden kuşlu ve menekşeli olanı seçmeye çalışır.

Döndü

Günseli'nin öğretmenlik yaptığı köyde, ağabeyinin kaynıyla, samanlıkta yakalanıp Günseli'nin çabasıyla ölmekten kurtulan ve köy heyetinin kararıyla köy meydanında taşlanan kadındır. Günseli, Döndü'yü Türkan Şoray'a benzemektedir. Döndü, Günseli'nin anlattığı kadarıyla tanıtılmaktadır.

Şükriye

Kırk yaşlarında, sarışın, mavi gözlü bir göçmen kadındır. Ali'nin annesidir. Yokluğu, yıkanmayan taşlıktan belli olacak kadar önemsiz gösterilir. İstedığı bir şey olmadığı zaman, Konya'ya babasının evine kaçar.

Evlatlık kız

Mevhibe Hanım'ın kardeşi Mahmut'un, tecavüzüne uğramıştır. Ev işleri yapmaktan güçlenen kollarıyla evlatlık kız, kendisini boğmaya çalışan Mahmut'un elinden kurtulmuştur. Mevhibe Hanım, bu olaydan sonra kıza ne olduğunu bilmez.

Olca'yın yengesi

Mevhibe Hanım'ın züppe ve sosyetik gördüğü biridir.

Giselle

Doğan'ın Fransa'daki kız arkadaşıdır.

Hatice Uzgören

Emekli öğretmen Hatice Hanım, her şeye acele eden biridir. Almanya'ya ve Alman halkına hayrandır. Onlara benzemenin, adam olmak olduğunu düşünür.

Fikriye

Hatice Hanım'ın öğrencilerinden biri olan Fikriye, Hatice Hanım'ın ev işlerini yapmak için evinde kalır.

Büyük Mağazada kasadaki kız

Hatice Hanım'a bezgin gözlerle bakıp cevap vermeyen kasiyer kızdır.

Albay Zeki Bey'in Eşi

Hatice Hanım'a, hasta olan Albay kocasının sonunda ayağa kalktığını ilk kez sokağa çıktığını anlatır.

Habibe Hanım

Necip Bey'in annesidir. Kocasının, oğlunu mirasından reddetmesini kocası ölünce unutmuş gibi davranır.

Necip Bey'in kızı

Babasının hatırladıkları ile tanıdığımız Necip Bey'in kızı, babasının hiçbir sorusuna cevap vermez. Babası, istemediği halde Hatice Hanım'ın kızıyla arkadaşlık eder.

Hatice Hanım'ın kızı

Necip Bey'in iç konuşmalarıyla tanıdığımız Hatice Hanım'ın kızı, Necip Bey'in kızıyla birlikte telefonda insanları rahatsız eder ve tenis oynamaya giden Necip Bey'le alay eder.

Carla

Necip Bey'in okurken kaldığı pansiyonun sahibinin kızıdır. Necip Bey'le her karşılaşmalarında gülümseyen, günaydını ve iyi akşamları eksik etmeyen biridir. Necip Bey, bir gece kedisini merdivende yakalayıp öptüğünde, yalnızca utanarak içini çeker hiçbir beklentiye kapılmaz.

Necip Bey'in karısı

Necip Bey'in bütün akrabalarını gezerek Necip Bey'i kötüler. Necip Bey'e göre apartmana göz koymuştur ve amacı boşanmak değildir.

Dilenci kadın

Kucağında, gözü kezzaptan kör olmuşa benzeyen bir çocuk taşıyarak dilenen kadındır. Hatice Hanım'ın rahatsızlık veren bakışlarından etkilenmez. Hatice Hanım, onu pişkin görür.

Mehtap

Ailesinin, kendisini okutacak durumda olmaması nedeniyle çocukken gördüğü zorluklardan kurtulmak için okumak zorunda olduğunu düşünerek büyür. Öğrenimini sürdürür ve bankacı olur. Çok çalışkandır.

Mehtap'ın annesi

Okula gitmeyen çocuklarını alfabe okuyarak oyalayan kadın, çocuklarının yokluk duygularını kapatabilmek için öyküler anlatır. Evini iyi idare eden bir kadın olarak gösterilir.

Güneş

Güngör ile aynı mahallede oturur.

Melahat

Güngör'ün nişanlısıdır. Süslenmeyi sever ve maddi şeylerden mutluluk duyar. Nişanlısını elinde tutmak için içinden gelmese bile ellerini tutup gözlerinin içine bakıp onu etkilemeye çalışır. Terk edilmekten korkar ve herkesi rakip olarak görür.

Mevhibe Hanım

Salih Bey'in eşi ve bir milletvekili kızıdır. Mevhibe Hanım, çok titiz ve cimridir. Evdeki işlerin tam vaktinde, tam istediği gibi yapılıp yapılmadığını büyük bir ciddiyetle kontrol eder ve çok otoriterdir. Sinirlendiğinde ya da sıkıldığında kendini yatak odasına kilitler.

Mevhibe Hanım'ın annesi

Toprak sahibi bir çiftçinin kızı olan Mevhibe Hanım'ın annesi, Doğan Bey'in ilk eşidir. Başı örtülü, köylü ve cahil bir kadın olarak anlatılır. Hayatını alınyazısı gibi görüp sürdürür. Eşi milletvekili olunca onunla birlikte Ankara'ya gitmez, köyde yaşamaya devam eder.

Mevhibe Hanım'ın üvey annesi

Milletvekili Doğan Bey'in, ikinci eşidir. Kocasının, kendisini umursamamasından duyduğu acıyı, Mevhibe'den ve diğer üvey çocuklarından çıkarır.

Nurten Hanım

Nurten Hanım, Mevhibe Hanım'ın evdeki hizmetçisidir. Mevhibe Hanım'ın, her işine karışması ve çok katı kurallar koyması onu yorar.

Aysel

Babası tarafından iğfal edilen bir kızıdan, dünyaya gelmiştir. Birçok zorluğu; şiddeti, yokluğu küçük yaşta öğrenmiştir. Aysel, her şey için abla-annesine yalvarmak zorunda kalmıştır. Abla-annesinin, on bir yaşındayken eve getirdiği erkeğin canını yakmasına, ilk defa yediği çikolatayı çok sevdiği için katlandı. Aysel, adamın kendisine daha fazla çikolata alacağını söylemesine kanarak onunla beraber gider ve adam tarafından başkalarına satılır, dövülür.

Aysel'in mahallesindeki kadın

Her akşam kocası tarafından dövülen kadın, polise haber verir. Her gün çağırılan polisten sonra da hiçbir şey değişmez.

Aysel'in anne-ablası

Babasının tecavüzüne uğradığı için annesi tarafından evden kovulmuştur. Pavyonda çalışır. Aysel'i aç bırakıp döver ve başka adamlara pazarlar.

Hatice

Mevlüt'ün karısıdır. Bildiğini sessizce yapmanın yolunu bulsa da kocasının şiddetine ara ara maruz kalır.

Gülşen

Güngör'ün oturduğu apartmanın sahibinin kızıdır. Güngör'le evlenir ve üç çocuk sahibi olur. Zamanla kocası tarafından beğenilmez.

3.3.3. Kadın Sorunları

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında Sevgi Soysal, kadın sorunlarına burjuvazi sorunları ve kentsel sorunlar etrafında bakmaktadır. Kadın sorunlarına

bu bakış; eski Ankara’da büyüyenlerin, yeni Ankara’ya uyum sağlamakta güçlük çekmesi üzerinden verilmiştir.

Yenişehir’de Bir Öğle Vakti romanında, diğer romanlarda da değinilen; kadının birey olamaması, ataerkil düzenin kurallarını benimsemek zorunda bırakılması, cinsel kimliğine saygı duyulmaması gibi sorunların aşılamadığı görülmektedir. Bu romanda, cinselliğin hâlâ büyük bir sorun olduğu görülmektedir.

Bu romandaki kadın sorunları; cinsellik, ensest ilişki ve tecavüz, namus ve töre cinayetleri, baskı altında büyüme, kadın-erkek eşitsizliği, evlilik, eğitimi ve emekçi kadın, takıntılı ve maddeci kadın başlıklarında incelenmiştir.

3.3.3.1. Bireysel Sorunlar

3.3.3.1.1. Evlilik

Sevgi Soysal, kadının medenî haklarını elde etmesini sağlayan kanunun bazı bölgelerde yeterince uygulanmamasını, evlilik kurumu ve Medeni Kanunda yer alan hükümlerin toplum tarafından kendi çıkarları amacıyla kullanılmasını *Yenişehir’de Bir Öğle Vakti* romanında da eleştirir. Kadın karakterlerin evlilik sorunları bu eleştirileri örneklemektedir.

Bir diğer kadın karakter Şükriye’nin yaşadıklarından da eğitimsiz kadının evlilikte karşılaştığı sorunlar ortaya serilmiştir. Kırk yaşlarında, sarışın, elmacık kemikleri çıkık, mavi gözlü tam bir göçmen kadını olan Şükriye, ailesinin Balkan şampiyonu damadın getirdiği bir kilo şekerden etkilenmesi nedeniyle hemen evlenmeyi kabul eder. Eşinden yirmi yaş küçüktür. Ev halkı eve gelinceye kadar saat başı taşlığı yıkayan kadın, istekleri olmayınca Konya’ya kaçar. Şükriye silik bir kadını temsil etmektedir. Evleneceği kişiye karar verme şekli, Şükriye’nin evlilik karşısındaki bilgisizliğini göstermektedir. Kadın, kendisinden yirmi yaş büyük olan kocasını ve evliliğini tam olarak idrak edememekte ve her sorun karşısında babasının evine kaçmaktadır. Bütün bunların yanında, ev halkı için de Şükriye, sadece saat başı taşlığı yıkayan silik bir kadındır. Öyle ki kadının, evde olmadığı bile yıkanmayan taşlıklardan anlaşılır.

Sevgi Soysal, Şükriye karakteriyle kadın sorunlarından; evleneceği kişiyi seçme bilinci, eşler arasındaki yaş farkı ve kadının birey olarak var olabilmesi üzerinde durmuştur. Şükriye, kendisinden yirmi yaş büyük biriyle sadece ailesini memnun etmesi nedeniyle evlenmiş bir kadındır. Kadının eşini seçebilecek bilince ulaşamamış olması evlilik hayatında hatalar yapmasına sebep olmuştur. Evlilik hakkındaki bilgisizliği nedeniyle istediği şeyler olmadığında babasının evine kaçan Şükriye, bilinçsiz bir kadındır. Kişiliğiyle aile içerisinde yer edinmemiştir. Bütün varlığı kapıdaki taşlığın yıkanmasıyla ölçülecek kadar değersizdir.

Herkesi iteleyen, hep önemli bir işi ve acelesi olan Hatice Hanım hiçbir şeyi, suçluları ve cezaları unutmaz. Hatice Hanım sert ve otoriter bir kadını temsil eder. Çocuklarının geleceği üzerine kurduğu hayaller bile onun, kadın sorunlarına ne kadar yabancı bir kadın karakter olduğunu göstermektedir:

"Hatice Hanım, kızını herkesten önce, herkeslerin oğlundan iyi okumuş, askerliğini yapmış, eli doğru dürüst ekmek tutan biriyle evlendirmeli; oğluna, kabul günlerine gelen gelin adaylarının en hanım hanımcığını, en bakiresini almalıdır bir an önce." (Soysal, 2016:39).

Hatice Hanım'ın kadına bakışını bu hayali üzerinden değerlendirdiğimiz de kızını, askerliğini yapmış ve eli ekmek tutan bir erkekle evlendirmek istemesinden kadını, edilgen bir birey olarak gördüğü çıkarılmaktadır. Kadına bir erkek tarafından bakılmasını uygun bulurken bu erkeğin askerliğini de yapmış olmasını gerekli görmektedir. Askerlik yapmayı, güç ile ilişkilendirmektedir. Ataerkil toplumda da askerliğini yapmamış erkeğe kız verilmediğini görmekteyiz. Evlilikte kadının yeri evin içindeki sorumluluklarıyla ölçülüyorken erkeğin, kadını geçindirebilecek bir gücünün olması da gerekli görülmektedir. Bu güç hem ekonomik hem de fizikidir. Askerlik fiziki anlamda bir gücü simgelemektedir.

3.3.3.1.2. Baskı

Sevgi Soysal, *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanında kadın sorunlarını, kadının özne olamaması ve nesneleştirilmeye çalışması yönüyle de ele almıştır. Baskı altında büyüyen kadın, geleneksel formların içerisinde tutulan bir birey olarak toplumsal ve hukuki haklarını kazanamamaktadır.

Romandaki bir diğer kadın karakter Olcay, Salih Bey ve Mevhibe Hanım'ın iki çocuğundan biridir. Olcay, kendisinden çok farklı olan annesi ile sorunlar yaşar. Annesinin, çevresindeki çoğu kişi gibi düzelmez ve konuşulmaz kişilerden

olduğuna inanmaktadır. Olcay, eve girer girmez odasına kapanan, yemekten yemeğe anne babasının yanına giden ve çok kitap okuyan bir kadındır. Her gece kapısını açıp bu kadar okumaktan gözlerinin bozulacağını söyleyen annesinin bu işi, sadece ve sadece dünyasını tedirgin etmek için yaptığına emindir. Annesinin hep sevdiği ve hoşlandığı Şeylerle arasına girmesi onu çok rahatsız eder. Ailesinin çok sevgisiz olduğuna inanan Olcay, aradığı sevgiyi babaannesinde bulur. Onun anlattığı masallarla hayal dünyasını geliştirir. Olcay, balonlarla ailesinde gördüğü bu sıkıntılı sevgisizlik duvarını açıp ötelere uçacağını sanır. Bir balon için saatlerce yalvardıktan sonra, genellikle annesinin yorgun ve sinirli olduğu zamanlarda, balon aldırılmayı başaran Olcay, en büyük suçlarından birini işleyip sokağa çıkar. Çünkü annesi, bunu suç olarak görür. Olcay, annesinin baskıcı ve müdahaleci tavrından dolayı sorunlu bir çocukluk dönemi geçirir.

Olcay, annesinin baskıcı ve otoriter tavrı sebebiyle hayal dünyasına daha çok yönelmiş bir kadındır. Sokakta gördüğü ilk yoksul çocuğa balonunu veren Olcay; çocuğu, babaannesinin anlattığı masallardaki uçan halıya bindirir gibi balonuyla Kafdağı'nın ardına uçurmayı ister. Yoksul ocukların neden yoksul olduğunu sorgular. Büyüdüğü zaman çok zengin olup dilenen yoksul çocuklar için mutfağı yiyeceklerle dolu bir ev yaptıracağını söyler. Annesinin verdiği; dünyanın böyle olduğu ve dünyayı değiştirmenin kendisine kalmadığı cevabı Olcay'ın, annesinin cimri olduğundan böyle konuştuğunu düşünmesine sebep olur.

Annesi tarafından baskı altında tutulan Olcay çocukluğunu da dilediğince yaşayamaz. Arkadaşı yoktur. Bu nedenle kendisini kitaplara vererek gözlerini de iyice bozunca annesi kitap okumasını da yasaklar. Annesi okumasını engellemeye çalıştığı daha fazla okuyan Olcay, sonunda bir ruh doktoruna götürülür. Baskıcı bir anne yüzünden çocukluğu sorunlar içerisinde geçen Olcay; büyüdüğü zaman da bu sorunların etkisini hisseder. Olcay'ın, annesinden dolayı yaşadığı sorunlarla Sevgi Soysal; kadın sorunlarının sadece erkekler tarafından ya da toplum tarafından oluşturulmadığını, eğitimsizliğin ve yetişme Őeklinin etkisiyle yanlış annelik yapan kadınların da kadın sorunlarına sebep olduğunu vurgular.

Olcay, kolejde okumaya başladıktan sonra sağlıksız çocukluğuna karşı sistemli bir savaş açmıştır. Son sınıftayken spor çalışmalarından sosyal

faaliyetlere, tiyatro faaliyetlerinden okul gazetesine kadar her şeye katılan bir kadın olur. İnsan sevgisine ve elde olmayan başarısızlığa bakış açısı nedeniyle Camus'u sever. *Yabancı*, seçilmemiş insan ilişkilerinin olumsuz alinyazısını, çocukluğunu, sağlıksızlığını, içinde yeniden uyandırır. Sartre'ın *Duvar* adlı kitabını, çok farklı şeylerden söz etmesine rağmen çocukluğunun karamsarlığını yeniden canlandırdığı, sevgisizlik duvarını büyüttüğü için sağlıksızlığa açtığı savaşa yenilmemek için okumaya ara verir. (Bakır, 2005:69).

Olca karakteri, güçlü kadın kimliğini sergiler. Çocukluğunda yaşadığı baskılara karşı kendine dönebilmiştir. Annesinin baskıcı tutumu karşısında direnen kadın kahraman, kendi gelişimini istediği gibi sürdürmeye çalışır. Fakat çocukluk yıllarından kalan korkularını da hayatı boyunca *Yürümek* romanındaki Elâ gibi üstünde taşır.

3.3.3.1.3. Maddiyat

Maddiyatçı kadınlar; kadın sorunlarının kadından kaynaklı yönünü ortaya çıkarmaktadır. Kendi gücünün ve donanımının farkında olmayan kadınlar, erkeği merkeze alıp nesnelere, maddiyata önem vermektedir.

Güngör'ün nişanlısı Melahat, erkeği merkeze alarak ve maddeye, nesneye önem vererek kadın sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Melahat, erkeği elinde tutabilmek için her türlü çabanın içine girebilen ve maddi şeylerden mutlu olan kadınları temsil eder. Melahat, vitrinde yeni bir şey görüp ona tutulana kadar başka şeylerin kendisiyle eşyası arasına girmesine izin vermez. Hoşa gitmek çabasıyla Güngör'ün gözlerinin içine uzun uzun bakarken nişanlısının ellerini sıkkan Melahat, bir erkeğin elini tuttuğunda onu, heyecanlandığına inanır. Güngör'ün konuşmalarından sıkılmasına rağmen elini onun elinden çekmekten, gözlerini başka yana çevirmekten Güngör'ün ne yapacağı belli olmadığı için korkar. Kadınların, erkeği merkeze alan bakışı, Melahat karakteriyle gösterilmektedir. Kendini tanımayan ve geliştirmeyen kadın, erkeği yanında tutmak için her türlü çabayı verir. Nesnelere ve maddiyata büyük anlamlar yükleyerek yaşama dair amaçlarını küçültür.

Maddiyatı önemseyen kadınlar, maddi zenginliği güç olarak görmekte ve kadınlıklarının bile önünde tutmaktadır. Sevgi Soysal; Melahat karakteriyle bu sorunu ele almıştır.

3.3.3.1.4. Takıntı

Takıntılı kadınlar, kadın sorunlarının kadından kaynaklanan yönünü ortaya çıkarmaktadır. Takıntılı kadınlar, yaptıkları her işte aşırıya kaçarak kendi hayatlarını ve çevresindeki kadınların hayatlarını zorlamaktadırlar.

Salih Bey'in eşi olan Mevhibe Hanım, milletvekili kızıdır. Takıntılı kadınları temsil eder. Bütün görevini evi çekip çevirmekmiş gibi algılar ve bu görevi insan ilişkilerinin bile daha da önünde tutar. Aşırı derecede takıntılı bir kadındır. Mevhibe Hanım, bulaşığı kendi kurallarına göre yıkatır, yemeği kendi kurallarına göre yaptırır, bunların dışına çıkılmasına izin vermez. Evde yapılan her şeyin hangi saatte nasıl yapılacağını mutfak dolabının yanına raptiyeleyen Mevhibe Hanım, işlerin tam vaktinde, tam istediği gibi yapılıp yapılmadığını büyük bir ciddiyetle kontrol eder. Mevhibe Hanım; lüksü sevmez, sadece evinin temiz, düzenli, iyi aileye yakışır biçimde olmasına özenir. Kadınların özelliği gibi görülen toplumsal bir önyargıya hizmet ederek evinde ayda bir, kabul günleri düzenler. Mevhibe Hanım'ın bu takıntılı kişiliği, aile içerisinde de iletişimsizliklere neden olur. Eşi ve çocukları ile sorunlar yaşar. Yanında çalışan hizmetçisi, Nurten Hanım'ı da çok yoran bir kadındır. Nurten Hanım, kendisini Mevhibe Hanım'ın yanında yer yer aşağı kalmış hisseder. Bu da onu mutsuz eder.

Takıntılı kadınların, yaşamı kendileri ve çevrelerindeki insanlar için zorlaştırdığı bu eserde görülmektedir. Kadınların takıntı sorunu hemcinslerine de yarattıkları sorunlardandır.

3.3.3.2. Toplumsal Sorunlar

3.3.3.2.1. Cinsellik

Romanda cinsellik, kadına yönelik bekâret algısı dikkat çeken kadın sorunlarından. Bu sorunlar sadece erkek karakterlerin oluşturduğu sorunlar değildir. Kadın karakterlerin de hemcinslerine karşı cinsellik ve bekâret konusunda erkekler gibi düşündüğü dikkat çekmektedir. Özellikle eğitilmiş kadının

bekâretinden kuşku duyulması, kadının eğitiminin kötü sonuçlar doğuracağı algısına sebep olmuştur.

Roman kahramanı Şükran, eğitim hayatını yarım bırakmış bir kadındır. Diğer bir taraftan Şükran'ın hatırladıklarıyla tanıdığımız Günseli öğretmen, okulunda parasız yatılı eğitim alan bir kadındır. Şükran tarafından aşağıdaki bölümde; aldığı eğitimin neticesinde bilinçli bir kadın oluşu, ayaklarının yere sağlam basışı ve özgürlüğünü elinde tutuşu gibi nedenlerden dolayı Günseli öğretmen bekâreti sorgulanarak kötü gösterilir:

"Kafası karışmıştı Şükran'ın.

'Ahmet?'

'Ne?'

'Günseli kız mı dersin?'

'Sana ne?'

'Canım merak ettim!'

'Beni merak etsen daha iyi edersin. Birkaç aydır dolaşıyoruz, bir kez olsun...'

'Kes... Terbiyesiz sen de!'

'Günseli senin gibi aptal mı? Boş kalmaz o. Kim bilir şimdiye kadar kaç kez?'

'Ne biliyorsun?'

'Biz bir kızın bakire olup olmadığını on metreden anlarız kızım.'

'Bakire değil mi yani?'

'Onun kızlığı çoktan devalüasyona uğramış.'

'O da ne demek?'

'Erkek lafı. Para bozulunca, devalüasyon oldu denir ya, işte öyle, bozulmuş demek.'

'Günseli neler anlatıyor bir bilsen... Bak, köyde, oğlanın biri, ormana çalı çırpı toplamaya çıkmış... Sonra iki köy delikanlısı da peşine takılmış, oğlanı bir güzel, anlarsın ya, işte sonracağıma köylüler delikanlıların peşine düşüp yakalamışlar, iyice bir dövdükten sonra, çırılçıplak soyup bir eşeğin üstüne bağlamışlar. Köy meydanında rezil etmişler oğlanları.'

'Beni şu Günseli'yle iyice bir tanıştırsana!'

'Niçin?'

'Anlattığı hikâyelere bakılırsa yollu galiba. '(...)' (Soysal, 2016:30-31).

Yukarıdaki bölümde görüldüğü gibi Günseli'nin bekâreti üzerine yapılan konuşmada Ahmet, erkeklerin kadın bekâreti üzerine bakışını temsil ederek, bu durumu tıpkı değerli bir araç olan paranın değer kaybetmesi ile ilişkilendirmektedir. Öte yandan Ahmet; Günseli'nin anlattığı olayı aktaran Şükran'a da anlatılanların, bir kadının ağızına yakışmayan şeyler olduğunu düşündüğü için Günseli hakkında "yollu" kelimesini kullanır. Bu durum; kadınların ağızından çıkan sözlerin, erkekler tarafından değerlendirilerek, kadına kötü bir etiket yapıştırıldığını göstermektedir. Bu kelime, TDK'nin sözlüğünde "kolayca elde edilen kadın" anlamına gelmektedir.

Romanda kadın sorunları açısından dikkat çeken bir bölüm de Ahmet'in cinsel arzularını tatmin etmek amacıyla Şükran'ı kandırarak çalıştığı mağazanın bodrum katına indirmesidir. Şükran; gelenekçi bir anlayışla yetişmiş, eğitimsiz ve toplumsal kurallara uyan bir kadın olduğundan evlilik dışındaki cinselliğe çok kötü bir şey gibi bakmaktadır. Ahmet'in kendisiyle gönül eğlendirdiğine inanır. Nitekim Ahmet de bu niyettedir. Hatta romanın aşağıdaki bölümünde Ahmet, üzerindeki pantolonu bile Şükran'dan daha önemli bulmaktadır.

"Ahmet Şükran'a bir tokat patlattı. Şükran ağlamaya başladı. Ahmet çok ileri gittiğini anladı ansızın. Canı sıkılmıştı. İşte yine her şeyi berbat ettik. Pantolonum da berbat oldu bu pis yerde. Eşek, eşek ne olacak. Bir ton para harcadım bu şıllığın gözünü boyayacağım diye. Şimdi ağzını havaya aç bakalım. Şu vitrinde gördüğüm mor kazağı alırdım o kadar parayla. Namus numarası yapıyor bize haspam. Daha çocukluğunda mahallesinde kırmadığı ceviz kalmamış. Murat ballandıra ballandıra anlattı o kadar. İnek. Alacağım mı sanıyor ne? Alınacak kız mısın sen ulan? Üç günlük sevgilisiyle Büyük Mağaza bodrumuna inen kızı alacak enayi suratı var mı bende?" (Soysal, 2016:34).

Hatice Hanım'ın, oğlu için kurduğu hayal de kadının cinsel kimliğinin bir kadın tarafından aşağılanmasıyla örneklendirir. Hatice Hanım, kabul günlerine gelen gelin adaylarının içerisinde en hanım ve en bakiresini oğluna seçmeyi hayal eder. Toplumdaki namus anlayışının bakirelikle ilişkilendirilmesine bir atıfta bulunan Sevgi Soysal, kadının cinsel kimliğinin yine bir kadın tarafından aşağılanışını gözler önüne sermektedir.

Kadının içinde bulunduğu cinsel sorunların hem ataerkil yapıdan hem de eğitim eksikliğinden kaynaklandığı romandan yola çıkılarak görülmektedir. Sevgi Soysal; cinsel kimliğinden dolayı aşağılanan, kendi bedenine yabancılaştırılan, zorlamalara maruz bırakılan kadınların sorunlarına bu romanında da dikkat çekmiştir.

3.3.3.2.2. Ensest ve Tecavüz

Cinsel şiddetin bir türü de aile içerisinde yaşanan ensest ilişki ve tecavüzlerdir. Soysal, aile içerisinde yaşanan ensest ilişkilerin kadının ticari bir meta olarak kullanılmasına ortam hazırladığını ifade eder. Sevgi Soysal toplumda yaşanan bu ensest ilişki ve tecavüz sorununu *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti* romanında çok yönlü olarak ele alır.

Romanda, kadınların yaşadığı istismara da Aysel karakteri ile değinilmiştir. Aysel; babasının, kız kardeşini iğfal etmesinden doğmuş, kimliği olmayan bir kadındır. Ailesi tarafından yaşanan ensest ilişki nedeniyle dünyaya gelmesinden ötürü sokağa atılmıştır. Soysal, bu tip ilişkilerin kadının ticari bir meta olarak kullanılmasına zemin hazırladığını ifade eder ve toplumda yaşanan bu ilişki türünü *Yenişehir'de Öğle Vakti* romanında çok yönlü olarak ele alır.

Aysel, ensest bir ilişki sonucu doğmuş ve zor bir hayat yaşamıştır. Bu romanda, birinci dereceden cinsel şiddete uğrayan "abla" dan ziyade; bu ilişki sonucu doğan Aysel'in trajedisi vurgulanır. Aysel, kendisine annelik yapmayan, onu aç bırakan bir abla-anne ile geçirdiği çocukluk nedeniyle kötü yola düşer. Ancak Sevgi Soysal, bu trajedinin gayri ahlaki durumunu eleştirisinin odak noktası haline getirmez. Onun vurguladığı nokta, devlete ait kurumların görevini gerektiği kadar yerine getirememesidir. Aysel, hüviyetsiz olduğu için emniyette sabahladığı gece Ali'yle tanışır. Soysal, devrimci kişiliğe sahip Ali vasıtasıyla "ahlaksız kapitalist sistem" in eleştirisini yapar. Sevgi Soysal'a göre, aile içinde baba, devlet ve onu pazarlayan erkekler, Aysel'i haklarından mahrum eden bir sistemin halkaları durumundadır. (Karlı ve Dinç, 2016:626-642).

Soysal, bu romanda Mevhibe Hanım'ın tımarhaneye kapatılan kardeşi Mahmut'un, evlatlık kıza uyguladığı cinsel ve fiziksel şiddetin zengin aileler içinde sıklıkla karşılaşılan bir durum olduğunu vurgular.

"Mahmut önce, evlatlık kızın ırzına geçmiş, sona onu boğmaya kalkmıştı. Güçlü kuvvetli bir kız olan evlatlık, halı silmekten çamaşır yıkamaktan daha da güçlendirdiği kollarıyla oğlanın bacağına yapışmayı başarmış, çekip yere düşürmüştü onu. Kızı elinden kaçırın Mahmut, korkunç çığlıklar kopararak, saçı başı dağılmış, yarı çıplak, evlatlık kızın peşinden koşuyordu." (Soysal, 2016:115).

Sevgi Soysal, evlat edinilmiş kızlara yönelik cinsel şiddetin cezasız kalmasını, "iyi ailelerin sırları olur" vurgusuyla eleştirmiştir. Besleme olarak evlat edinilen kızların maruz kaldığı cinsel şiddet, burjuvazinin çürüten yönleri arasında değerlendirilmiş ve erkeğe tanınan ayrıcalık bağlamında ele alınmıştır. Şiddete uğrayan bu kızların, haklarını aramaya imkân bulamadan yaşamlarını bu travma ile sürdürmeye çalışmaları bu romanda vurgulanan kadın sorunlarından biridir.

3.3.3.2.3. Namus ve Töre Cinayetleri

Namus ve töre cinayetlerinde daha çok kadınların şiddete uğradığı hatta öldürüldüğü görülmektedir. Bu sorunu Sevgi Soysal, Döndü karakteriyle vurgulamıştır.

Romanın bir bölümünde; Günseli'nin öğretmenlik yaptığı köyde, Döndü isimli güzel bir kızın, kayınıyla birlikte samanlıkta basılmasından sonra "murdar oldu" denilerek abisi ve babası tarafından öldürülmek istenmesi anlatılır. Romanda, devleti temsil eden muhtarın, bu suçun işlenmesi için teşvikte bulunduğu görülmektedir. Fakat Günseli öğretmenin yardım ve yataklıkla suçlanabileceğini söyleyerek ikna ettiği muhtar, babasını ve abisini kızını öldürme kararından vazgeçirir. Bu vazgeçirme de köy heyetinin taşlanma cezasına razı olmaları şeklinde gerçekleşir. Sonuç olarak da ceza sadece hiçbir suçu olmayan kadına; Döndü 'ye kesilir. *"Köyün muhtarı, ihtiyarı da, sanki memlekette kanun yokmuş gibi baba oğulun ağzının içine bakıyor. Bıraksam kızı yardan aşağı atıverecekler. Sabaha jandarma işe el koyacak, koyacak ya, kız çoktan ölmüş olacak."* (Soysal, 2016:28).

Köylülerin taş atma hevesleri, jandarmaların vaktinde yetişmesiyle kursaklarında kalmıştır. Namusunu korumak konusunda yükümlü tutulan bir tek kadın olmuştur. Erkek ise işlediği suçtan dolayı hiçbir ceza almamıştır. Bu durum neticesinde görüldüğü gibi bir erkekle işlenen suçun bedeli kadınlara daha ağır şekilde ödetilmektedir. Erkek ise suçlu bile görülmemektedir.

3.3.3.2.4. Kadın-Erkek Eşitsizliği

Erkek çocuklarının aile içerisinde daha değerli görülmesi de kadınlar için bir sorun oluşturmuştur. Olcay, annesi tarafından ağabeyinin her zaman daha önemli görülmesini içerler. Sadece erkek olmasından dolayı annesi tarafından şımartılan ağabeyine karşı da öfke besler.

"Anası sofraya adam başına iki köfteden fazla koymazdı. Ama oğlunun doyması için hizmetçinin hakkını hep oğluna verirdi. Olcay çok kızardı buna. Ağabeyi okuldan döndüğünde, buzdolabından, onun için sakladığı tatlı ya da meyveyi-bu ötekilerin hakkından kısıtlanmış olurdu-önüne sürerdi oğlunun. Oğluna olan sevgisi cimriliğini yenemediği için, bu sevgiyi başkalarına ödetirdi. Bir kış, kızının paltosu çok eskimiş olduğu halde ona palto diktirmemiş, kendi eski paltosunu bozdurup kızına yaptırmış, ama ilkbaharda paraya kayıp oğluna bisiklet almıştı." (Soysal, 2016:117).

Olcay, evlendikten sonra da ailesinin her davranışında, çocukluk dönemindeki baskıcı tutumları ve yaşadığı ayrımcılığı hatırlar. Olcay, içinde oluşan tüm nefret ve kine rağmen, ağabeyinin sırf erkek olduğu için her durumda daha önemli görülmesini içsel bir mesele haline getirmiştir.

"Olcay bu tavırda, çocukluğundan, 'ağabey haklarını' hatırlatan şeyler buluyor, eski cümleler geliyordu aklına:

'Olcay, ağabeyinin odasına girme!'

'o hem erkek, hem büyük, onun hakkı!'

'Ağabeyin haklı, o erkek!'

'o erkek ona gerekli, o erkek, o okumalı, o erkek, yapar, o erkek, alır...'

Çocukluk anılarının cümleleri uzayıp gidiyordu, böyle. Olcay bu cümlelere ne kadar kızsarsa da bunlarla şartlanmıştı. Şimdi de elinde olmadan Doğan'a karşı suçluluk duyuyordu." (Soysal, 2016:188).

Oğlunu kızı Olcay'dan daha üstün gören anne Mevhibe Hanım da çocukluğunda bu ayrıma maruz bırakılmış bir kadındır. Kendi yaşadığı kötü durumu kızına da yaşatmaktadır. Romanda Mevhibe Hanım'ın hisleri üzerinden de ailelerin erkek çocukları ve kız çocukları arasındaki ayrımı görülmektedir. Bu ayrımı Mevhibe Hanım da fazlasıyla hissetmiştir. *"Mevhibe Hanım korkmuştu. Kardeşi Mahmut geldi aklına. Babası onu bütün çocuklarından daha çok severdi."* (Soysal, 2016:115). Mevhibe Hanım'ın bu ayrımcılığı kendisinin de yapması kızı Olcay'ı, ağabeyinden ve ev ortamından uzaklaştırmıştır.

3.3.3.2.5. Eğitimli ve Emekçi Kadınların Sorunları

Eğitimli ve emekçi kadının sorunları, bankada çalışan ve ailesini geçindirmek için çabalayan Mehtap karakteriyle yansıtılmıştır. Küçük bir çocukken bile iyi oldukları halde bir türlü iyi gün görmediklerini düşündüğü ana-babası için bir şeyler yapmayı aklına koymuş ve bunun için çabalamış emekçi bir kadın olan Mehtap, bu iki iyi insanın yüzlerini güldürebilmek için çok çalışarak çok kara bir alın yazısını değiştirmeyi ummuştur.

Ailesinin, kendisini okutacak durumda olmamasına rağmen Mehtap, okumak zorunda olduğu bilinciyle çabalamış ve öğrenimini sürdürmüştür. Küçükken gördüğü bir karabasanda babası, iş yerinde vahşi bir saldırı sonucu öldürülür. Bunun üzerine Mehtap, babasını bu işten kurtarmaya yemin eder. Para kazanmak için ağabeyiyle birlikte bakır tabakların içine Mevlana resimleri çıkartıp boyayan Mehtap, kazandığı paraları biriktirip babasına Bursa bıçağı alır. Babasının, emekli olduktan sonra her gece içmesinin nedenini ağabeyinin evlenmesinde arayan Mehtap, bütün çalışmalarının boşuna olup olmadığını sorgular. Mehtap'a göre evlenen ağabeyi ya da birileri ihanet etmiştir. (Bakır, 2005) Mehtap, emekçi kadını temsil etmektedir. Ailesi için çalışan, uğraşan Mehtap, kendi hayatına bakacak fırsatı bulamamıştır. Ataerkil toplumun erkeğe yüklediği görevi, Mehtap üstlenmiştir. Bütün bu çabalarının sonucunda yorgun düşen Mehtap bankadaki zengin müşterisinin bütün varlığını yitirishi ve son parasını çekerken anlattıklarından sonra, çabalamanın çok da önemli olmadığını düşünür.

Bu roman, kadın sorunlarına toplumsal sorunlar ve kent sorunları penceresinden bakmaktadır. Kadının aile içerisinde, evliliğinde, toplum içerisinde yaşadığı sorunlar kadın karakterlerin yaşadıklarıyla örneklendirilmiştir. Kadın roman kişilerinin, toplumsal roller üstlenmiş kadınları, çoğu özelliğine göre temsil ettiği roman incelendiği zaman görülmektedir.

3.4. Şafak Romanının İncelenmesi

3.4.1. Tanıtım ve Özet

İlk baskısı 1975'te Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. Çalışmada kullanılan da romanın bu ilk baskısıdır.

Sevgi Soysal'ın en önemli eserlerinden biri olan *Şafak* için Semih Gümüş'ün yorumu şu şekildedir:

"Sevgi Soysal'ın, politik tarihimizin bir dönemi içinden çıkan romanı Şafak'ın iki önemli yanı var: İlki, 12 Mart gibi sıcak bir dönemin, öncesi ve yaşanan anlarıyla edebiyata yoğunlaştırılmış biçimde nasıl yansıtılabileceğini, büyük bir başarıyla içselleştirebilmiş olması. İkincisi de o dönemin içinden çıkan bireyleri kişilik ve kimlik sorunlarıyla birlikte yaratıcı biçimde yansıtabilmesi." (Gümüş, 2013:115).

Şafak romanında Sevgi Soysal, 12 Mart dönemini ve Adana'da sürgünde bulunan bir kadının başından geçen olayları konu edinir. 12 Mart dönemini eleştirir. 12 Mart Muhtırası'nın Türk siyasetine, sosyal hayatına çok önemli etkileri olmuştur. Hükümetin istifa etmesi ve birçok ilde ilan edilen sıkıyönetim Türkiye'de bir ara rejim dönemine sebep olmuştur. *Şafak* romanı da bu dönemi, somut varlığıyla doğrudan öne çıkarmasa da dolaylı etkilerini gerçekçi bir yaklaşımla vermiştir. Romanın editörlüğünü Attila İlhan üstlenmiştir. Bununla ilgili Erdal Doğan'ın ifadeleri şu şekildedir:

"Aslında kitabı editörü Attila İlhan'a vermiş, hatta o gün daha önce hiç söylemediği bir laf etmişti. 'Bak Attila, roman gibi bir roman yazmaya çalıştım,' demişti. (...) İlhan, Şafak romanını okuduğunda öncelikle Sevgi'nin gerçekten de iyi bir kitap yazmaya heveslendiğini düşündü. Çünkü meseleleri sosyal bir tabana oturtan ve bunun ekonomik-politik yorumunu yapmaya çalışan bir gayreti vardı. Yarattığı tipleri sınıfsal olarak tarif etmeyi amaçlayan bir çabaydı o. Ama öte taraftan, daktiloda yazılmış romanın, nerede, nasıl başladığı ve nasıl bittiği anlaşılıyordu. (...) 'Editör ile yazarı' bu kimliklerini bir kenara koyup, dostça Şafak romanını tekrar elden geçirmiş, bölümleri gerektiği gibi düzenlemişlerdi." (Doğan, 2003:222-223).

Romanın konusu, sıkıyönetim Adana'sında geçer. Romanın asıl üstünde durduğu, anlatmak istediği ise devrimci gençler ile egemen güçlerin çatışması, işçi ve patron çatışması, kadının cinsel bir nesne olarak algılanmasıdır. Zamanı somut olarak belirtilmese de 12 Mart 1971 Askeri Muhtıra sonrası, demokrasinin askıya alındığı dönemi kapsar. Roman, Baskın, Sorgu ve *Şafak* olmak üzere üç bölümden oluşmakta ve bir gece uzunluğu kadar zamanı kapsamaktadır. Romanın başkahramanı Oya, Adana'ya sürgün olarak gönderilmiş sosyalist bir kadındır.

Oya ve Mustafa romanın ana kahramanlarıdır. Onların geriye dönüşleri ve hatırladıklarıyla kendileri hakkında daha fazla bilgi edinilir.

Oya; Ankara'da yaşayan, evli, iki çocuklu ve sıkıyönetim döneminde siyasal nedenler yüzünden bir süre tutuklu kalıp Adana'ya sürgüne gönderilen, bir kadındır. Baskın bölümünde; Adana'ya sürgün olarak gelen Oya, insanlardan uzak yaşamaya çalışmasına karşılık sürgündeki yalnızlığa dayanamaz. Oya, bir tesadüf sonucu Adana'da solcu olarak bilinen Maraşlı Avukat Hüseyin ile tanışır. Hüseyin, onu dayısı Ali'nin evine, bir kutlama yemeğine davet eder. Oya, Avukat Hüseyin'in davetini kabul ederek bu akşam yemeğine gider. Oya bu yemeğe kadar son derece dikkatli davranmış, kimseyle görüşmemeye çalışmış ve her gün düzenli olarak karakola gitmiştir. Hüseyin'in cezaevinden yeni çıkmış akrabası Mustafa ile birlikte gittikleri bu yemekte polis, evi basar. Oya, Mustafa, Hüseyin, ev sahibi Ali, Zekeriya ve Ekrem gözaltına alınır.

Sorgu bölümünde; gözaltına alınan Mustafa, Hüseyin, Zekeriya ve Ekrem birlikte bir hücreye; Oya, ayrı bir hücreye koyulur. Oya, ev sahibi Ali'nin herkesten önce sorguya alındığını ve dövüldüğünü duyar. Adana Emniyeti Birinci Şube Müdürü Zekâi Bey, briç masasından kalkıp baskında yakalananları sorgulamaya gelir. Zekai Bey ve Abdullah dönemin yoğun baskı uygulamalarının temsilcisi konumundadır. Hücrede tek başına kalan Oya, endişe ve korku duyar. Oya, sorgusu sırasında bir tür iç hesaplamaya girer, kendisini sorgular. Baskının kendisi yüzünden yapıldığını düşünüp Ali ve ailesine karşı kendini suçlu hisseder. Oya, sorgusunda ve ifadesini yazması istendiğinde cezaevindeki günleri ve orada tanıdığı kişileri hatırlar. Sorgu sırasında sürekli kendi kimliğiyle, düzenle ve devrimci mücadeleyle hesaplaşır. Bu bölümde iç monologlar devreye girer. Sorgu odasındaki masada gördüğü cop onu, cezaevi günlerine, oradaki arkadaşlarına götürür. Copla tecavüze uğrayan arkadaşı Sema'yı anımsar. Sonrasında cezaevi sürecinde tanıdığı; siyasi, fahişelikten, kaçaklıktan, cinayetten tutuklu pek çok kadın anılarında belirir. Romanın bu bölümünde kadınların uğradığı şiddet ve işkence her boyutuyla anlatılır. Çok güçlü ve keskin biçimde kadınlık durumları betimlenir. Oya, savunmasını yazması için verilen kâğıda kocaman harflerle cop yazar. Oya gibi Mustafa da sorgusu sırasında cezaevindeki günlerini ve orada tanıdığı kişileri hatırlar. Fakat Oya'dan daha rahat ve kendinden emin görünerek,

susar. Bu bölümde baskını, evi tam olarak dinlemeden gerçekleştirdiklerini ve suç unsuru olabilecek hiçbir kanıtın olmadığı, baskını gerçekleştirenlerden biri olan polis Abdullah'tan öğrenilir.

Son bölüm olan Şafak, sabahın ilk saatlerinde Adana betimlemesiyle başlar. Adana'da yaşayan insanların betimlemeleriyle de devam eder. Betimlemelerde sınıfsal çelişkiler de vurgulanır. Polis Müdürü Zekai Bey, bu baskından sonuç çıkmamasına sinirlenir ve öfkesini Abdullah'tan çıkarır. Gözaltına alınanlar serbest bırakılır. Oya ve Mustafa'nın sorgulamaları, kendilerini bekleyen eski alışkanlıklardan sıyrılacakları yeni ve zor bir başlangıçtır. İkisi de huzursuzdur. Soğuk bir biçimde vedalaşırlar. Onları, yeni bir dönem beklemektedir. Oya'nın önünde ise Adana'da geçireceği kısa sürgünün ardından Ankara'ya, eşinin ve çocuklarının yanına dönüşüyle, farklı ve yeni bir yaşam vardır. Şafak burada başlangıcı göstermektedir.

3.4.2. Kadın Roman Kişileri

Oya

Romanın başkahramanı olan Oya Ertem, Yıldırım Bölge Koğuşu'nda komünizmi övmek suçundan iki ay tutuklu kaldıktan sonra Adana'ya sürgüne gönderilmiştir. Sürekli izlendiğini bilerek duruma uygun davranmıştır. Daha çok güzelliğe alıştırmış bir kadın olduğu için ben merkezli bir dünya kurmuştur. Oya, içinde bulunduğu ortamlarda merak ve analiz yetisiyle insanları incelemeyi, onlarla konuşup, onları anlamayı seven bir karakter olması yönüyle Sevgi Soysal'a benzemektedir. Kadın olmasından kaynaklı hakaretlere, sorgu sırasında maruz bırakılmıştır. Düşünen, sorgulayan, eleştiren bir kadındır.

Gülşah

Ali'nin karısı Gülşah, yemek yapıp sofraya kurar fakat erkeklerin önce yemesi gerektiğine inanır. Kadın olmanın gerekliliğinin bu olduğunu düşünür. Ona göre sofrada oturan Oya da erkektir.

Ziyet

Gülşah'ın kardeşi ve Ali'nin baldızıdır. Ablası ve eniştesi tarafından büyütülmüştür. Ablasının, kocasını Maraşlı olmadığı için hor gördüğünü düşünür.

Güler

Mustafa'nın hatırladıkları kadarıyla tanıdığımız Güler, üniversitede okurken erkek gibi davranan, erkekler tarafından saygı duyulup güvenilen, arkadaş canlısı bir kadındır. Fakülteyken, Mustafa'nın dâhil olduğu hareketin içinde olan Güler, üniversiteyi bitirmeden Mustafa ile evlenir. Mustafa, tutuklandığında Güler hamiledir.

Güler'in Annesi

Bankada memur olarak çalışan, Güler'in annesi kızını sıkıntılar içinde okutmuştur.

Hüsrev'in annesi

Hasan'la birlikte gitmek isteyen oğlu, Hüsrev'i kulağından tutarak eve götürür.

Muzaffer Bey'in karısı

Kocasını Muzaffer Bey'in gözünde; sevgisizce, her sabah aynı saatte, uykusuz gözlerle, günaydın bile demeden, alışıık köpekler misali kocasının sabah kahvesini getiren kadındır.

Ayça

Zekâi Bey'in hatırladıklarıyla tanıdığımız, kızıdır. Babası tarafından her istediğinin alınmasına alışmış bir kızıdır.

Zekâi Bey'in karısı

Zekâi Bey'in hatırladıklarıyla tanıdığımız karısının, Zekâi Bey'in gözünde ablak bir yüzü ve mora kaçan teni vardır. Durmadan bel ağrılarında şikâyet eder.

Yastığının üzerinde kara, kalın, yağlı saç telleri bırakan kadın, sabahları oflaya puflaya kalkar.

Zekâi Bey'in annesi

Zekâi Bey'i sevmediği kadınla, ailesindeki topraklara sahip olmak için evlendirmiştir.

Sema

Sema, Oya'nın cezaevinde tanıdığı bir tutukludur. Ağlayarak uyandığı bir gece, sorgulaması sırasında kendisine yapılan işkenceleri Oya'ya anlatır. Kendisine yapılan işkenceden sonra cinselliği, iğrenç bir şey gibi görmeye başladığını söyler. Sema, kadın olmasının kendisine en büyük ihanet gibi geldiğini düşünür. Sema'nın anlattıklarından dolayı Oya, sabaha kadar kusmuştur.

Menekşe

İdam mahkûmu bir kadındır. Menekşe, kocası ve kaynıyla birlikte iftira attığı sevgilisini öldürmüştür. Oya'ya, Deniz Gezmiş ile dost olup olmadığını ve askeriyede coplanıp coplanmadığını sorar. Alevi olan Menekşe, Kotan Ana'nın söylediğinden öğrendiğine göre bütün siyasi tutukluların Alevi olduklarını söyler. Deniz Gezmiş'in ön avluda asılması sırasında nasıl ağladığını anlatır.

Polis Zafer

Oya'ya göre askeri cezaevine yakışan tek kadındır.

Çiğdem

Askeri cezaevi tutuklularından biridir. İşkence sonrasında yarı bilinçsiz halde kendini pencereden atmıştır ve yaralanmıştır.

Asuman Yemez

Zinadan cezaevine düşmüştür. Tanıdıkları çok fazla olan Asuman, her işini bir yolunu bulup yaptıran bir kadındır. İnsanları kullanır.

Genel kadın Güllü

Avusturya'ya giden kocasından sonra kumasının, kocasının ailesi tarafından daha çok kollanması nedeniyle evinden ayrılır. Almanya'ya işçi olarak gider. Çalıştığı yerde kendisinden hoşlanmayan ustabaşına ilgi duyar. Ustabaşı Güllü'yü istemeyip itince Güllü, ustabaşını yaralar ve altı ay hapis yatar. Cezası bitip Türkiye'ye gönderilince Abdullah'la tanışır ve erkeklerle birlikte olarak para kazanmaya başlar. Kazancının bir kısmını dostu Abdullah'la paylaşan Güllü, Abdullah'ın başka bir kadına gitmesinden dolayı Abdullah'ı yaralar. Dostu Abdullah'ı yaralamaktan içerde yatar.

Ulviye

Asuman Yemez'in boynunu ovan, masaj yapan tutuklu kadındır.

Firdevs

İki oğlu olan Kürt bir kadındır. Oğlu Ali'ye hamileyken esrar taşımaktan yakalanır ve mahkûm edilir. Firdevs kendisini döven ve iki çocuğuyla beş parasız yirmi dört yıl tutuklu kalmasına sebep olan kocasına hakkını helal etmiştir. Tuvaletleri temizleyerek, diğer tutukluların çamaşırlarını yıkayarak para kazanır, çocuklarına bakar.

Şeker Karabacak

Ramiz'in karısıdır.

Şerife

Çadırdaki görevi göbek atan kadınlar soyunurken halkı coşturmak olan Şerife, saçları örgülü, sımsıkı bağladığı al poşusunun altında kâkülleri kıvrım kıvrım bir kadındır.

Fadime Kocakarı

Saçının örgüsünü yıllardır çözmemiştir. Çok iyi kızartma yaptığı söylenir.

Halil'in annesi

Oğlunun erkenden kalkıp bir şeyler çevirdiğini fark eder.

Ülkiye

Şerife'nin kocası, Rüşul'la birlikte olmaktadır.

Nurten Hanım

Muzaffer Bey'in eşidir.

Fadime Öğretmen

Mustafa'nın öğretmenidir.

Emsal'in annesi

Elişi kâğıdı alamadığı için ağlayan oğlunun kafasını, yumruklayan bir kadındır.

Zeynep

Mustafa'nın ilkokul arkadaşlarından biridir. Memur çocuğudur. Öğrencilerin kullandığı merdivenlerin çok pis olduğunu söyleyerek öğretmenlerle aynı merdiveni kullanmak için izin ister.

Feza

Oya'yı, elinde kalem; Gülay'ı, elinde dinamit olan hayalciler olarak görür.

Gülay

Oya'nın tutuklu kaldığı askeri cezaevinde tanıdığı tutuklulardan biri olan Gülay, hapishaneden kaçmaya çalışır fakat yakalanır.

Meral

Ziynet'in gittiği komşu kadındır.

3.4.3. Kadın Sorunları

Şafak, yazıldığı dönemde çok ses getiren ve Sevgi Soysal'ın tamamlayabildiği son romanıdır. Bu romanda kadın sorunları, biraz daha eğitilmiş ve siyasi yönü kuvvetli olan kadın karakterin üzerinden verilmiştir. Romanda, kadınların hem toplumun kendilerine çizdiği geleneksel, dar kalıplarla ezilip, hem de siyasi kimliklerinden dolayı bir kez daha ezildiği gerçeği irdelenmiştir. Roman, yakın döneme dair bir sorgulama ve hesaplaşmadır.

Şafak romanında kadın sorunları, toplumsal yapıyı eleştirmek için bir araca dönüşür. 12 Mart döneminin baskıcı tutumlarına, kadınların da maruz kaldığı görülür. Bu romanda, kadınların aynı tabakadan gelen veya aynı fikirde olan erkeklerle paylaştıkları siyasi ve toplumsal baskılara ek olarak, sadece cinsiyetleri nedeniyle aşağılandıkları ve kaba kuvvetin çok özel şekillerine maruz kaldıkları görülür.

Bu romandaki kadın sorunları; devrimci kadın, şiddet ve cinsellik, evlilik ve annelik, sosyal çevrenin yarattığı sorunlar başlıkları altında sorunları yansıtan kadın karakterler üzerinden incelenmiştir.

3.4.3.1. Bireysel Sorunlar

3.4.3.1.1. Evlilik ve Annelik

Sevgi Soysal'ın bu romanında evlilik ve annelik sorununu, daha önceki romanlarından farklı olarak kumalıkla ortaya koymaktadır. Güllü ve Güler karakterlerinin yaşadıklarından yola çıkarak evlilik ve annelik sorunlarını saptamaktayız.

Güllü, polis dostunu vurmaktan hapse düşmüş bir genel kadındır. Köylü bir kadın olan Güllü'nün kocası, Avusturya'ya işçi olarak gidince kocasının ailesi Güllü'yü istememiştir. Üstelik Güllü'nün kuması da vardır ve kocasının ailesi kumayı tutup Güllü'yü dışlar. Güllü de bebeği Menderes'i alıp yola düşer. Bu çetin mücadelenin ve yolun sonu geneleve çıkar. Yazar bu durumu eserde "beklenen son" olarak niteler. Güllü'nün koğuştta yaktığı şu ağıt aslında yaşadığı sorunları ortaya sermektedir:

"Avusturya'da ana

Yârimi attın

Giyecek köy derler

Çok işsiz yattım.

Gün açmadı bu yıl felek kışladı

Evlendi yârim beni boşladı

Zalim kaynım kapımızı taşladı

Irak yollarımız yakın olur mu?

Avusturya dağları aşip gitmedi

Giderken hiç emanet etmedi

Zalim kaynım bostan ne ekmedi.

Kayın da adama mühim mi olur

Yoğurdu harçlığını tiftiği sattım.

Sıkı bağla iskarpinin bağı

Dolan da Avusturya dağını

Kardeşin gayreti bu kadar olur

Zalim kaynım hazan koydu bağı

Avusturya dağları uzak diyorlar,

Uzattım saçımı tuzak diyorlar,

Altı ay gidene yazık diyorlar,

Sene ile giden sılaya döndü.

Giyeceğin suyu ne pek kuşular

Ayağında sarı çizme ışlar,

Sen niye ağlıyon Menderes oğlum

Avusturya'da seni baban karşılar." (Soysal, 1975:133-134).

Oya, aslında bu duyduğu ağıtın yanında Merkez Cezaevinde yakılmış sayısız ağıt bilmektedir. Oya'nın cezaevinde tanıdığı kişileri düşünmenin özgürlük isteğini azalttığını, düşündükçe özgürlüğün de suçsuzluğun da üstünde hak iddia edebileceği şeyler olmaktan çıktığını anladığını görüyoruz. Bu sebeple de Oya, kendini başka şeyler düşünmeye zorlar.

Bir diğer kadın karakter Güler üzerinden ele alınan kadın sorunlarına gelecek olursak sadece siyasi yönü ile uyuşan iki bireyin evliliğinden kaynaklanan, kadına yansıyan sorunları görürüz. Güler'in yetiştirme biçimiyle Mustafa'nın yetiştirme biçimi birbirinden çok farklı olduğu için bu iki farklı insanın ortak yönü yalnızca siyasi bakışlarıdır. Üstelik Mustafa'nın yakın çevresinin dikkat ettiği tek şey, Güler'in kocasına nasıl hizmet ettiğidir. Bu durum Güler tarafından şöyle ifade edilir:

"Urfa'ya yerleştikten sonra, ardı ardına sökün eden, ne zaman gelip ne zaman gidecekleri hiç belli olmayan Maraşlılardan artık eskisi gibi hoşlandığı söylenemezdi Güler'in. Daha evlerini bile doğru dürüst döşemeye imkân bulamadan. Doğru dürüst tenceresi, çatalı, bıçağı-Maraşlıları hiç ilgilendirmeyen şeylerdi bunlar-yokken. Sofra düzenine hiç aldırmayan Maraşlıların önem verdiği Güler'in kocasına nasıl hizmet ettiği. Saçımı süpürge edeyim, senin kölen olayım istiyorlar. Çok kızdığı bir gün, sen onları kullanmışsın ya, beni de aynen öyle kullanasın, sömüresin istiyorlar, bile demişti. Evet deyivermişti bunu." (Soysal, 1975:17-18).

Kadınların çoğunlukla erkek egemen toplumsal yapıdan dolayı maruz kaldığı bu durum romanda, Güler'i rahatsız etmiştir. O, ev hanımı olmanın sıkıntılarını yaşar, çocuk sahibi olmanın sorumluluğunu taşır. Kocasına hizmet etmesini bekleyen insanların bakışlarının verdiği ağırlığı taşır. Yaşadığı kente uyum sağlamakta zorlanır.

Güler, eşi Mustafa tutuklandığında hamiledir. Evde buldukları sırada kapı çalındığında, Mustafa'nın gelen kişileri bilmesine rağmen kapıyı hamile eşine açtırması da erkeğin, kadını kendisine siper edişinin bir örneği olabilir. Çünkü kapıyı açan Güler'i gören kişiler, Mustafa'yı tutuklamak isteyince Mustafa, eşinin hamile olduğunu söyler ve bunun ardına saklanmaya çalışır.

Evlilik ve annelik sorunlarında kadının, erkek zihniyeti ve erkek zihniyetine sahip kadınlar tarafından ezildiğini görmekteyiz. Evlilikte, kadına erkekten daha fazla yüklenen sorumluluk kadınların içsel sorunlar oluşturmasına sebep olmuştur. Bu içsel sorunlar Güler'i mutsuz etmiştir.

3.4.3.2. Toplumsal Sorunlar

3.4.3.2.1. Devrimci Kadın Sorunları

Romanda kadın sorunlarına bakışın daha çok Oya karakteri üzerinden olduğu görülmektedir. Oya, sol siyasi hareket içinde yer alan devrimci ve eğitilmiş bir kadını temsil eder. Fakat Oya'nın kendisi gibi siyasi hareketin içinde ve devrimci erkeklerden farklı olarak; cinsiyetinden dolayı küçümsenmesi, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalması ve siyasi bir kadın muamelesi görememesi gibi kadın olmasından kaynaklı sorunlarla karşılaştığı görülmektedir.

Cezaevindeki mahkûmların da Oya'ya bakışı farklıdır. Onlar bütün siyasi suç işlemiş kadınların, siyasi bir erkek ile birlikte olduğunu düşünürler. Kadını siyasi kimlikle değil de erkeğin yanındaki kimliğiyle değerlendirirler. Diğer mahkûmlar Oya'yı, dönemin siyasi suçlusu Deniz Gezmiş ile dost ilan ederler. Onlar için Deniz Gezmiş siyasilerin başı olduğundan, bütün siyasi suçlu kadınları onun dostu gibi görürler. Oya bu duruma tepki gösterir, bir sürü kadın siyasi olduğunu ve hiçbirinin de Deniz Gezmiş'in dostu olmadığını söyler. Hemcinslerinin bu tutumundan anlaşıldığı gibi kadının birey olarak kendi düşünceleriyle siyasette var olması alışılmış bir durum değildir. Kadın mahkûmlar, siyasi bir suç işlemiş kadının ancak siyasi suçlu bir erkeğin boyunduruğunda olduğunu düşünürler.

Devrimci kadının yaşadığı sorunları Soysal, Güler karakteriyle de yansıtmaktadır. Güler'in üniversiteden arkadaşı olan Mustafa'yla evlenmeden önce aynı siyasi hareketlerin içinde Mustafa'ya destek olmasına rağmen evlilik hayatıyla farklı bir yaşantıya geçtiği görülmektedir. Bu farklı yaşantıda Güler, eşi Mustafa'ya ve onun devrimci arkadaşlarına yemek yapan ev kadını rolünü istemeden üstlenir. Yazar, Güler üzerinden kendini geliştirmiş bir devrimci olarak görüp de evde geleneksel roldeki örneklerden herhangi biri gibi eş olan Mustafa'yı eleştirir. Çünkü öğrenciyken her türlü siyasal eylemde kendisine destek olan Güler'i, şimdi evde bekleyen, siyasal yoldaşlarına ve ona her zaman ve sorulmaksızın yemek hazırlayan ev kadını rolüne zorlar. Üstelik Güler'in tüm şikâyet ve suçlamalarını, politik savaşın o sıralar kişisel sorunlardan daha önemli

olduğu düşüncesiyle karşılamaktadır. Dışarıya karşı ilerici fakat kişisel olarak tutucu olan Mustafa, bu hatasını cezaevindeyken görüp kendini eleştirir.

Kadınların siyasi düşüncelerinin ve devrimci kişiliklerinin; ataerkil zihniyetin ve bazı kadınların baskısına, eleştirisine ve hakaretlerine maruz kaldığını gördüğümüz bu eserde kadınlar, bir fikre sahip olmanın sancısını çekmektedir. Bu engeller karşısında fikirlerinin savunucusu olmak için çabalayan kadınların yaşadığı siyasi ve devrimci kadın sorunlarına, cinsel kimliklerinden kaynaklı sorunlar da eklenir.

3.4.3.2.2. Şiddet ve Cinsellik

Dikkat çeken bir diğer kadın sorunu ise şiddet ve cinselliktir. Sevgi Soysal, bu romanında kadına şiddeti çeşitli kurumlarda ve cezaevlerinde işkencenin bin türlüünü gören kadınların sorunlarını gözlemci kadın karakter, Oya'nın üzerinden aktarır. Kadın sorunlarını yansıtan ana karakter Oya, herkesi seyrederek ancak özellikle kadınlar üzerindeki gözlemi daha dikkatlidir. Hapishanedeki, çevresindeki kadınların ne düşündüğüyle ve ne hissettiğiyle ilgilidir.

Oya, ifadesi alındıktan sonra Polis Abdullah'ın elindeki copu görür. Abdullah, Oya'ya ifadesini yazmak için bir kâğıt verir. Oya, kâğıda ne yazacağını bilemez ve kâğıda cop yazdığını görür. Cop ona, Sema'yı ve erkeklik organını çağırıştırır. Oya'nın aklına, Ankara Merkez Cezaevi'nde yaşadığı günler gelir. Cezaevinde Sema, başında geçen olayları Oya'ya anlatmıştır. Sema'nın üç polis tarafından zorla makatına cop sokulur. Polisler, bu durumu cinsellik gibi algılayarak kendilerinden geçerler. Sema, bu olaydan sonra cinsellikten nefret eder. Oya'nın, Sema'dan dinledikleri karşısında midesi bulanır ve kendisinin de böyle bir işkenceye maruz kalabileceği endişesine kapılır:

"Cop bir silah değil aslında. Adi, bayağı bir araç. Kötü bir araç. Gözlerinin önünde bayağı tiksindirici biçimler alıyor cop. Kötü, hasta beyinlerin aracı, olabilecek en iğrenç erkeklik organına dönüştürdüklerini anımsıyor. Doğayı bile en çirkine dönüştürebilen kafalar! Onların erkeklik organı. Olabilecek en çirkin, en adi biçimde. Cop...Onca acısının bir yana koyup copu anlatmıştı Sema.' Bak Oya... Aslında cinselliği doğal karşılarım ben. Yakın zamana dek bunu hiç büyütmedim mesele de yapmadım. Gereği kadar önem verdim bu konuya. Aşırı kapalı, şartlanmış da değilim. Ama üç herif, copu zorla makatıma sokmaya kalktıklarında, doğa da, cinsellik de korkunç şeyler olarak göründüler gözüme. Cinsellik insanın en bayağı yanıymış gibi..." (Soysal, 1975:110-111).

Oya'nın hatırladıklarıyla öğrenilen bu olay, kadın sorunlarından şiddetin en açık örneklerinden biridir. Kadının cinsel kimliğine, psikolojisine, fiziğine yönelik olan bu şiddet; polisler tarafından uygulandığı için toplumsal bir boyuta dönüşmüştür.

Oya, hapishanedeki diğer mahkûmları gözlemleyerek de kadın sorununa ışık tutar. Menekşe'yi, polis Zafer'i, Çiğdem'i, Merkez Cezaevi'ni, genel kadın Güllü'yü Asuman Yemez'i, Menderes'i, Firdevs'i, Firdevs'in çocukları Cevdet ve Ali'yi hatırlatır.

Menekşe, kocası ve kaynıyla birlikte; sevgilisi Halil'i öldürüp lahana tarlasına gömmüş bir kadın mahkûmdur. Oya, şehirde beş gün gezip tozduktan sonra yakalandıklarını anlatan Menekşe'ye gezerken Halil'i düşünüp düşünmediğini sorduğunda Menekşe, ölüyü sevmenin günah olduğunu söyler. Buradan da anlaşılacağı gibi eğitimsizlik kadınları inanılması güç şeylere dahi inanmaya itmiştir. Dört gün dayak yemesine rağmen polise hiçbir şey anlatmayan Menekşe, her şeyi anlatan kocasının önünde de dövülür. Menekşe de kurumların kadına uyguladığı şiddetten nasibini almıştır. Üstelik kocasının gözü önünde... O kadar şiddet görmüştür ki copu kendisinden başka kimsenin tatmadığını düşünmektedir.

Soysal, *Şafak* romanında kırsal kesimden gelen ve eğitimsiz kadın karakter Firdevs'in, erkekliği güçle, gücü de şiddetle tanımlayan hastalıklı "erkek" anlayışını eleştirir. "*İrkeğe sogri sorma dogri diyeldir... Benim Abdullah bir sogri için beş tokat patlatır, öyle erkek adamdır ki...*" (Soysal, 1975:141). Soysal, Firdevs'in kocasından gördüğü şiddeti, erkekliğinin ispatı gibi görmesine ve her şartta kocasına itaat etmeyi gerekli görmesine toplumun yaşamış olduğu kronik rahatsızlığın semptomları olarak dikkati çeker.

"Asuman Yemez, gazino sahibi, kaçak çalışan orospuların koruyucusu ve ekmek kapısı, Merkez Cezaevi'nde de adam kullanmanın yolunu bulmuş. Orospuluktan, zinadan içeri düşmüş ne kadar kadın kız varsa, hepsine meydancılık yaptırıyor. Onları biraz besleyerek, biraz kollayarak, çokça da kullanarak kurmuş dümenini." (Soysal, 1975:129).

Yukarıdaki sözlerle tanıtilen Asuman Yemez, kendini bırakmaya kalkan dostunu hileyle çağırıp Baraj yolunda vuran bir mahkûmdur. Gazinodaki garsonlarından, ordusu gibi bahseder ve diğer kadınların üzerinde bir otorite

kurmaya çalışır. Asuman Yemez karakteri üzerinden kadın eliyle oluşturulmuş kadın sorunlarına dikkat çekilmiştir.

Kadınların bakireliği üzerinden yapılan namus yorumlarına eleştiri olarak Ziynet'in yaşadıklarını verebiliriz. Ziynet'in kocası Zekeriya, cinsel ilişki dahi yaşamadan sadece bakireliğini kontrol etmek için Ziynet'le yatınca Ziynet, yaşadığı hayal kırıklığından dolayı hayatı boyunca cinselliği istediği gibi yaşayamayacaktır.

"İlk gece Ziynet'i soymamıştı bile Zekeriya. Önce orasını kabaca çimdiklemiş, sonra, zorlamasıyla boşalması bir olmuştu. Ardından , 'az yana çekil kız' diye Ziynet'i iteleyip çarşaftaki kanı incelemişti. Sevişme denen şeyin böyle başlayıp bitmiş olduğunu kavrayan Ziynet, apış arasının sızısıyla durmamıştı üstünde." (Soysal, 1975:69).

Kadının cinsel yönden aşağılanmasının en açık örneği bu olay olmuştur. Ziynet cinselliğin ne olduğunu dahi bilmeden kocasının yemek yiyişinden bile kendince cinsellik yönünde arzularını fark etmektedir. Aslında fark ettiği şeylerin kocasından kaynaklı olup olmadığını dahi bilmez.

"Ziynet, kocasının arkasında ayakta duruyor, güçlü çenesinin oynayışını seyrediyor. Yerken adamın kulakları da oynuyor hafiften. Eşşekler gibi, diye geçirdi aklından, nedense bu düşünceden heyecanlanıp gülüverdi. Aslında, Zekeriya yemek yerken, karnında toplanan bir istek duyar genellikle. Neden karnında ve neden yemek yerken? Ziynet gerçekten, istemeyi bilen bir kadın gibi istemiyor elbet Zekeriya'ya. Bunun nasıl olduğunu da bilmiyor. Sadece, olduk olmadık yerde ve durumda, karnında sıcak sıcak bir şeyler kaynıyor, bir kanama gibi. İçindeki bu ısınma ve kaynama belki Zekeriya olmasa da olacaktı? Bunu ne bilirsin? İçinde ne varsa Zekeriya hepsini yaratan. Öyle saniyor." (Soysal, 1975:66).

Kadınların, toplum içinde bilinçaltına işlenmek koşuluyla namus kavramını bekâretlerine yüklemeleri ve cinselliğe yabancı büyümeleri kadın sorunlarının en önemlilerine sebep olmaktadır. Yaygın olarak kabul gören bu anlayış erkek zihinlerinde var olduğu gibi kadın zihnine de yansımıştır. Kadın kendi cinsel kimliğinden habersiz yaşamak zorunda bırakılmıştır. Bilinçsiz ve bilgisiz büyütülmüş kadın için bilmek bile cinsellik söz konusu olduğunda ayıplanmıştır.

3.4.3.2.3. Sosyal Çevrenin Yarattığı Sorunlar

Sevgi Soysal, Oya'nın tutukluluğunda yaşadıklarından, gözlemlediklerinden, hatırladıklarından yola çıkarak kadına sosyal çevrenin yarattığı sorunlarını işlemiştir. Sosyal çevre tarafından kadından beklenenler ile kadının tercihlerinin çatışması sosyal çevrenin yol açtığı kadın sorunlarını doğurmaktadır.

Oya, hapisteki sorgusunda kendisiyle konuşan Zekai Bey'in hakarete varan soruları karşısında, kafasına sinmiş bir burjuva namus anlayışı ile savunmaya geçtiği için kendisine kızar. Zekai Bey, kendisine hakaret içeren sorular yöneltir ve onu suçlar. Evli bir kadının hem de çocuklu bir kadının, âlemin herifleriyle içmesini doğru bulmadığını söyler ve sonrasında Türk kızlarının, Oya gibi olmamasına şükreder. Hatta Zekai Bey, Oya'ya; "Türk kızlarının namuslarını size teslim etmeyeceğiz. Bütün o pezevenkleri temizleyeceğiz." diye bağırarak rencide edici konuşur ve tokat atar. Oya, Zekâi Bey'in karşısında diklenmenin doğru olup olmadığını düşünürken tokadın acısıyla istemeden gözlerinden akıttığı gözyaşlarına öfkelenir. Kendisini güçsüz bir kadın gibi hissedip sinirlenir. Bu olayda, aslında kadınların belirli toplumsal algıların içinde büyütülüp, daha sonra bu algılara karşı dahi olmaları durumunda suçluluk hissiyle kendilerini savunmalarına dikkat çekilmiştir. Kalabalık bir erkek grubu içerisinde sohbete katılmak ya da erkek işi gibi kabul gören işleri yapmak, kadınlar için her zaman tepki sebebi olmuştur. Adeta suç işlemiş gibi tepki görürler.

Polisteki sorgusu sırasında Oya'ya, "orospu" diye hakaret edilmesinde ya da polis copuyla zorla ırza geçme şeklindeki korkunç işkencede toplumu korumak için var olan bir kurumun, kadına yönelik sorunları toplumsallaştırdığı görülebilir. Emniyettekilerin gözünde kadın, bir fikri savunacak birey olarak görülmez; bir kadının erkeklerin içkili meclisinde bulunması, onun orospu damgası yemesine neden olur. Oya, emniyette siyasi bir kadın muamelesi görmez.

Başka bir kadın sorunu niteliği taşıyan olay da belinin ağrısıyla regl olmaktan korkan Oya'nın, rezil olmaktan çekinmesidir. Oya, her kadının böyle zamanlar için önlem aldığını, ancak kendisinin vücudunu unuttuğunu düşünür. Son bir buçuk yılda başına onca iş gelmesine karşılık, kendisini yine eskisi kadar tasasız, eski Oya olarak görür. Polis Abdullah'ın, kendisini almaya geldiği zaman ışığa çıktığında rezil olmaktan korktuğu için kapıyı yumruklamaya ve sesini duyurmaya çalışır. Fakat sesini duyurmak için kapıyı yumrukladıkça ve bunu yapmak için kendisini yordukça rezil olma korkusu giderek hafifler. Kapıyı yumruklamayı bıraktığında, kendisini bekleyen onca çirkinlik arasında regl olduğunun pantolonundan belli olmasına korktuğu için kendisine şaşırır ve yine kendisine kızar.

Kadınların regl olmasının utanılacak ve saklanılacak bir olay gibi görülmesini kadın sorunlarından sayan yazar, bu soruna dikkat çekmek için bu olayı anlatmış olabilir. Kadınların dikte edilen bu normları, içselleştirmesiyle kendi fiziki özelliklerini utanılacak bir şey gibi düşünmeye başlaması da sorunun yeni bir boyutunu oluşturur.

Bu romanda görüldüğü gibi yazar, kadın sorunlarına çok yönlü ve çoğunlukla eğitilmiş kimliklerin gözünden bakmıştır. Kadınların karşılaştıkları sorunlar bu romanda çeşitli kurumlar tarafından uygulanmıştır. Yazar, toplum sorunlarına dikkat çekerken kadın sorunlarını da bir araç olarak kullanmıştır.

3.5. Hoş Geldin Ölüm Romanının İncelenmesi

3.5.1. Tanıtım ve Özet

Romanın ilk baskısı, 1980 yılında Bilgi Yayınevi tarafından yapılmıştır. Çalışmada değerlendirilen baskısı ise 2014 yılında İletişim Yayınları tarafından çıkan, ikinci baskısıdır.

Hoş Geldin Ölüm romanı, Sevgi Soysal'ın üzerinde çalıştığı son romanıdır. Romanı tamamlayamadan ölmüştür. Kırk dokuz sayfası yazılmış olan romanın birçok bilgisi, belirsiz olarak kalmıştır. Karakterlerin okudukları bölümler, içinde buldukları örgütlere ilişkin detay ve olayların geçtiği zaman tam olarak bilinmemektedir. Edinilen bilgiler bağlamında, yazarın önceki romanlarında ele aldığı konuların işlendiği görülmektedir. Bu romanın kadınlık ve toplumsal düzen, değişim ve özgürlük, suçluluk duygusu, sorumluluk gibi konuları ele aldığı söylenebilir.

Roman kahramanı Sema'nın, geri dönüşlerle hatırladıkları bir sonbaharda salı günü gündeme gelmektedir. Romanın geçtiği zaman da bundan ibarettir. Romanda üç figür mevcuttur; Sema, Ömer ve Hasan. Başkişi Sema, Ankara'da yaşayan genç bir kadındır. Ankara'nın eski tüccarlarından olan dedesi Hüsrev Efendi, inançlı ve dininin gerektirdiğini yapan biridir. Zamanla, parasal işlerin inançla bir ilgisinin olmadığına inanan Hüsrev Efendi, Bentderesi'nde bir genelev olarak işletir. Hizmetçilik yapan Kevser ile tanışır ve evlenir. Süheyla adında bir kızları olur. İki defa evlenen Süheyla'nın ilk evliliğinden kızı Sema, diğer

evliliğinden ise iki oğlu olur. İkinci kocası, Sema'yı evinde istemeyince Sema, çocukluğunu Samanpazarı'nda, anneannesinin yanında geçirir. Üniversiteye gittiğinde eğitimini yurt dışında yapmış, asistan Ömer'le tanışır. Ömer, eğitilmiş ve kültürlü biridir. Solcu bir grubun yönetim kadrosundadır. Sema, fakültede geleceği parlak asistanlardan biri olarak kabul edilmiş Ömer'e âşık olur. Bir süre arkadaşlık etseler de politik çalışmalarının kendisini zorlamasından dolayı Ömer; Sema'yı çaresiz, tek başına ve evsiz bırakır. Sema'ya âşık olan Hasan da Sema'yı alıp anne ve babasının oturdukları eve götürür. Bir ay içinde evlenen Sema ve Hasan'ın Ali, adında bir çocukları olur. Sema eğitimini yarıda bırakır. Politik olaylardan dolayı bir süre hapse düşen Hasan'ı bırakan Sema, Ömer'le tekrar iletişim kurar ve Hasan'dan ayrılır. Çocuğunu da Hasan'ın annesine bırakır.

Hareketin lideri konumundaki Ömer'le evlenen Sema da tekrar örgüt içerisinde görev edinir. Dergi dağıtmaya ve örgüt için çalışmaya başlar. Fakat Sema, kendisini bu işlere pek fazla veremez. Kocası Ömer'i, gösterişli ve yapmacık bulmaktadır. Sema kendisini yorgun, isteksiz bulur ve bunun arkasında da yeni gerçekler bulur. Bu yeni gerçeklerin ne olduğuna dair, romanın var olan sayfalarından bilgi edinilememektedir. Fakat en belirgin olan şey, Sema'nın yaşamını sorgulamaya başlamış olmasıdır. Sema, Ömer'e hiçbir bilgi vermeden elindeki broşürleri yanlarındaki arkadaşına verip görevini bırakır ve gider. Bilmediği bir hisle hareket eden Sema, daha önce Hasan ve ailesi ile birlikte yaşadığı eve gider, fakat bir teselli bulmayı umduğu eski kayınvalidesini bulamaz. İki yaşında bir çocuk olarak babaannesine bıraktığı oğlu, Ali'yi görür fakat oğlundan bir yakınlık göremez. Ali, kendisiyle oynamak için evden çıkınca Sema yarı karanlık bir odada tek başına oturur, dalgınlaşır. Karşısında birden bir aninesini gören Sema, kendini çocukluğuna gitmiş hisseder. Sema, kendi çocukluğuna döndüğü sırada metin kesilir.

3.5.2. Kadın Roman Kişileri

Sema

Romandaki asıl kadın karakterdir. Olaylar onun etrafında şekillenir. Annesinin ikinci evliliğinde istenmemesinden dolayı anneanesi tarafından büyütülür. Okul döneminde siyasi olaylara dâhil olur. Annesi gibi o da iki kere

evlenir. Okulu yarıda bırakır. İlk evliliğinden doğan oğlu, Ali'yi terk eder. Babaannesi tarafından büyütülen çocuğuna, annelik yapacak kadar kendisini iyi hissetmez. Sema, kendisini çok yorgun hisseden bir kadındır. Hayatının anlamını arar ve değişim için adımlar atar.

Süheyla

Hüsrev Efendi'nin kızı ve Sema'nın annesidir. İki evlilik yapmıştır. İlk evliliğini yaptığı kişi, babasının iş arkadaşıdır. Bu evlilikten Sema dünyaya gelir. Daha sonraki eşi ise subaydır. Ondan da iki oğlu olur. Fakat eşi, Sema'yı istemediği için Sema, Hüsrev Efendi'nin yanında büyür.

Kevser

Hüsrev Efendi'nin Ermeni tüccarların tavsiyesiyle evlendiği kadındır. Hizmetçilik yaptığı evlerden öğrendiği yarım yamalak Fransızcasıyla kocasına hava atar. Süheyla'nın da annesidir.

Hayriye

Sema'nın çocuğunun babası Hasan'ın, annesidir. İyi ya da kötüden çok fayda ve zararı düşünen bir kadındır. Sema, Hayriye'yi sever. Onun yanında huzurlu olduğunu ayrıldıktan sonra anlar.

Nur

Örgütteki kadındır.

Gülsüm Hanım

Örgütteki Nur'un annesidir. Örgüttekilere sürekli yemekler yapar.

Ömer'in Kız Kardeşi

Hakkında pek fazla bilgi yoktur. Sadece Hasan hapisteyken Sema ile görüşmüştür. Sema bu görüşme sonrasında tekrar Ömer'le iletişime geçerek Hasan'dan ayrılmıştır.

3.5.3. Kadın Sorunları

Roman tamamlanmadığı için kısa bir metin ve kısır bir karakter kadrosu içerisinde başkişi Sema ve etrafındaki birkaç kadının üzerinden kadın sorunlarına bakılmaya çalışılmıştır. Kadın sorunlarının en çok, romanın ana karakteri olan Sema üzerinden verildiği söylenilebilir.

Bu romandaki kadın sorunları; kadın-erkek eşitsizliği, eğitim, sorumluluk, güven ve suçluluk duygusu başlıkları altında karakterler ile ilişkilendirilerek anlatılmıştır.

3.5.3.1. Bireysel Sorunlar

3.5.3.1.1 Sorumluluk

Yazarın üzerine bastığı kadın sorunlarından bir diğeri de kadına, erkeklerden daha fazla yüklenen sorumluluklardır. Kadının, her zaman evinin yükünü sırtında gezdiren bir canlıya dönüşmesi Sevgi Soysal'ın eserlerinde vurguladığı kadın sorunlarından biridir.

3.5.3.1.2. Güven ve Suçluluk Duygusu

Bir başka kadın sorunu ise yine romanın ana karakteri Sema'da gözlemlenen güven ve suçluluk duygusu ile verilmiştir. Sema, oturdukları evin polislerce bilinmemesine rağmen eşi Ömer'in tutuklandığını arkadaşlarından öğrenir. Ömer'in; oturdukları evi polise işkence sonucunda bile söyleyeceğini düşünmeyen Sema, eve döner. Daha sonrasında ise Sema, eşi tarafından eve dönmesi nedeniyle hep suçlanır. Oysa Ömer'in gördüğü işkencelere rağmen evin adresini polise söylemeyeceğine güvenmiş olan Sema'dır. Erkek kendisini kurtarmak için evin adresini söylerken suçsuzdur fakat kadın, erkeğe güvenerek hareket ettiği için suçludur. Ömer'e güvenen Sema'nın suçlu olması; toplum tarafından kadına yüklenen her zaman, her şeyi düşünmesi gerekliliği yönündeki sorumluluğudur. Fakat Sema'nın, Ömer'e duyduğu güven kaybı ya da hayal kırıklığı hiç önemsenmez. Ömer'in, Sema'yı suçlu göstermesi kendisini kurtarmasını sağlamıştır. Fakat Sema, içten içe kaybettiği güveninden dolayı Ömer'den her geçen gün uzaklaşmıştır.

3.5.3.2. Toplumsal Sorunlar

3.5.3.2.1. Kadın-Erkek Eşitsizliği

Sema'nın ilk kocası Ömer'le arasında geçen davranışlardan yola çıkarak Ömer'in fikir babası, lider rolü; Sema'nın ise söz dinleyen, aşağı görülen, iddialı olmayan işleri üstlenen bir rolü olduğu görülmektedir. Örnek olarak bir bölümde; Ömer, Sema'nın birden bire ortadan kaybolduğunu fark eder ama hiç endişelenmez. Sema'nın yüzü çok solgundur fakat Ömer farkına dahi varmamıştır. Ömer, karnı acıktığı için Sema'nın, ona ve grup arkadaşlarına yemek hazırlamak amacıyla gitmiş olacağını düşünür ve hiç de üzerinde durmaz. Bu görülen, tamamen geleneksel kadın ve erkek rolleridir. Burada, yemek hazırlamanın kadının asli göreviymiş gibi bir algı oluştuğu sezilmektedir. Toplum içerisinde de genellikle lider ve üst kimlik rolü erkeğe; yönetilen ve alt kimlik rolü ise kadına verilir.

3.5.3.2.2. Eğitim

Bir diğer kadın sorunu ise Sema'nın, gelişmek için Ömer'in önerdiği kitapları okuyan ve onun daktilo işlerini yapan bir öğrenci gibi gösterilişiyle yansıtılmıştır. Eğitim, kültür, okumak sanki hep erkek işi gibi görülmüş, kadınlarının bunlara uygun bir donanımı yok sayılmıştır. Erkek her zaman bu yönlerden de kadından üstün tutulmuştur.

Ülkemizde de kadının eğitim ve öğretim hayatının içerisinde özgürce yer alması erkeklerden çok daha sonraki tarihlere denk gelir. Kadının eğitim hakkının gasp edilmeye çalışılması ve eğitilmiş kadınlara kötü gözle bakılması bu romandaki kadın sorunlarından biridir. Bunu; romandaki kadın karakter Hayriye Hanım'da görmekteyiz. Hayriye Hanım, oğlunun üniversiteli bir kızla evliliğinin uzun sürmeyeceğini düşünür. Fakat yine de bu evliliğe karşı çıkmaz. Üniversite okumuş bir kadından ev kadını olmayacağını düşünür.

Romanın gerek yarım kalmış olması gerekse kadın ana karakter Sema'nın etrafında şekillenmiş olmasından dolayı diğer kadın karakterler üzerinden kadın sorunları pek yansıtılmamıştır. Sevgi Soysal, bu romanında da kadınların yaşamının erkek egemenliği ve toplumsal düzenin getirdiklerinden dolayı

zorlaşmasını eleştirmiştir. Bir kadının yaşadıklarından sonraki değişimi ve hisleri bu romanda dikkati çeken temel noktadır.

SONUÇ

Edebiyat, toplumsal yaşantıdan bağımsız olarak düşünülemez. Toplum da kadınlardan bağımsız olarak düşünülemez. Bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde, tarihsel süreç içerisinde Türk edebiyatında kadının nasıl ele alındığı üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ana konusu olan kadın sorunları Tanzimat, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Döneminin belli başlı romanları üzerinden irdelenmiştir. Edebiyatımızda kadın ve kadın sorunlarının ele alınışının tarihi Tanzimat'a kadar gitmekle birlikte asıl şeklini büyük ve önemli bir şekilde Cumhuriyet'le bulmuştur.

Tanzimat Dönemi romanlarında kadın sorunları dönemin sosyal yaşantısıyla şekillenmiştir. Romanlarda daha çok cariyelik, kölelik, kadınların eğitim durumları, evlilik ve aşk konuları işlenmiştir. Bu dönem romanlarında kadın sorunlarına dair en çok vurgulanan nokta ise kadının sosyal hayattaki yeri olmuştur. Servet-i Fünûn Dönemi romanlarında ise kadın sorunlarının, kadının birey olarak görülmeye başlanması açısından farklılaştığını söyleyebiliriz. Kadına ve kadın sorunlarına karşı kısmen daha duyarlı olunmuş ve romanlara bu duyarlılık yansıtılmıştır. Fecr-i Âtî Döneminde yazılan çok az sayıdaki romanda farklı bir tutumla karşılaşıyoruz. Bu dönemin kimi romanlarında kadının kötü duygularına ve hüznüne sebep olarak erkek davranışları gösterilmiştir. Millî Mücadele Dönemi romanlarında ise artık kadının, birey olarak sosyal ve siyasi olaylarda etkin bir rol aldığı görülmektedir. Bu dönemde içinde bulunulan sosyal ve siyasal ortam, kadın sorunlarına ve kadına bakışta farklılaşmaların en temel sebebi olmuştur. Son olarak ele alınan Cumhuriyet Dönemi romanlarında ise kadın sorunları, ciddi değişimler yaşamıştır. Kadına, Cumhuriyet'in ilanı ile kazandırılan haklar, kadın sorunlarının romanlardaki işlenişlerine de yansımıştır. Kadının toplumsal düzen içerisinde yer edinme sorunu, aydın ve çağdaş olmak için verdiği mücadele sonucu yaşanan sorunlar, kadın ve erkek ilişkilerinde kadının yaşadığı bireysel ve toplumsal sorunlar, kadının cinsel yönden uğradığı baskılar bu dönem eserlerinde ele alınan kadın sorunları arasındadır.

Cumhuriyet Dönemi romanlarında, kadın sorunlarına en çok yer veren yazarlardan biri de Sevgi Soysal olmuştur. Sevgi Soysal, 1960 sonrası Türk edebiyatının en tanınmış isimlerinden biridir. Hayatını yazmaya adanmış Soysal, eserlerine kendi hayatından esintiler de ekleyerek toplumsal değişimi, kadını, erkeğin kadına bakışını yansıtmıştır. Entelektüel bir aile ortamında yetişmiş olan Sevgi Soysal, hayatının her döneminde farklılığıyla dikkat çekmiş bir kadındır. Özellikle neşeli, aykırı ve özgürlüğüne düşkün bir kadın olması kaleminin gücüyle de birleşince ortaya aydın kesimin ilgi odağı olmayı başarmış bir insan çıkarmıştır.

Yazarlık hayatına öykü ile adım atmış olan Soysal, her zaman değişim ve gelişimden yana bir yazar olmuştur. Çağdaş dünya edebiyatını yakından izlemiş ve eserlerinde farklı anlatım tarzlarını denemiştir. 12 Mart'ta, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasal değişim sürecinde muhalif kimliği ve ironik tarzı nedeniyle tutuklanmış ve müthiş bir gözlem gücüne sahip olduğu için hapis hane izlenimlerini de eserlerine başarıyla yansıtmıştır.

Sevgi Soysal, romanlarında kadın sorunlarını geniş bir bakış açısıyla yansıtır ve kadının özgürlüğü üzerinde durur. Soysal, bütün çalışmalarında kadının özgürlüğü kavramını sadece cinsel özgürlük olarak görmeyi doğru bulmaz. Kadının özgürlüğünü; ekonomik, zihinsel ve sosyal bağımsızlığı kazanmış kadının özgürlüğü olarak algılayan Sevgi Soysal, bunu özellikle vurgulamaktadır. Kadının özgürlüğünü savunmaya, ünlenmek ve gösteriş yapmak amacıyla katılan kadınları çok sert bir şekilde yerer. Yergilerinde kimi zaman simgeselliğe kimi zaman da ironiye yer verir. Her eserinde kadına yönelik söylemlere yer veren Soysal; söylemlerini, yaşantısıyla destekleyen bir yazar olmuştur.

Sevgi Soysal'ın romanlarında kadın sorunları işlenirken sorunlar ilişkili oldukları alt başlıklarla sınıflandırılmıştır. Kadın sorunlarının incelenmesinde *Tante Rosa*'da; birey olarak kabul görme, çalışma hayatı, evlilik ve cinsellik sınıflandırması yapılmış ve kadın sorunları üç başlık altında karakterlerin yaşadıklarıyla ilişkili olarak anlatılmıştır. Sonrasında incelenen *Yürümek* romanında; eğitim ve psikoloji, kadın-erkek eşitsizliği, cinsellik, sosyal çevrenin yarattığı sorunlar, evlilik, annelik, fizyolojik özellikler bakımından sorunlar

şeklinde yedi başlık altında kadın sorunları işlenmiştir. *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*'nde; cinsellik, ensest ilişki ve tecavüz, namus ve töre cinayetleri, baskı altında büyüme, kadın- erkek eşitsizliği, evlilik, eğitimli ve emekçi kadın, takıntılı ve maddeci kadın başlıklarıyla kadın sorunları sekiz başlık altında incelenmiştir. *Şafak* romanında ise devrimci kadın, şiddet ve cinsellik, evlilik ve annelik, sosyal çevrenin yarattığı sorunlar olmak üzere kadın sorunları dört başlık altında toplanmıştır. Son olarak incelenen *Hoş Geldin Ölüm* romanı; kadın-erkek eşitsizliği, eğitim, sorumluluk, güven ve suçluluk duygusu şeklinde dört başlık altında değerlendirilmiştir.

İncelenen beş romanda kadın sorunları alt başlıklarının benzerlik ve farklılıkları mevcuttur. Romanlardan üç tanesinde kadın-erkek eşitsizliği alt başlığı görülmektedir. Evlilik ve cinsellik ise bir tek *Hoş Geldin Ölüm* romanındaki kadın sorunlarının içerisinde yer almamaktadır. Bu roman dışındaki bütün romanlarda yoğunluğu değişken olsa bile evlilik ve cinsellik sorununun işlendiği görülmektedir. Sevgi Soysal'ın romanlardaki kadın sorunları incelendiğinde; evlilik ve cinsellik, kadın-erkek eşitsizliği başlıklarının en çok işlenen sorunları oluşturduğu görülmektedir.

Tante Rosa, Sevgi Soysal'ın kadın sorunları yönünden mevcut duruma direnmeye başladığı ilk romanıdır. Çocukluklarından itibaren kadınların akıllarına yerleştirilen beyaz atlı prensler, evlenip çocuk doğurma ve annelik yapma düşünceleri *Tante Rosa*'da bırakılıp gidilen ve istenmeyen şeylere dönecektir. Toplumsal yaşantımızın içerisinde kadınların tercihine bırakılmaksızın üstlerine yüklenen bu sorumluluklar, kadınların hayatlarını istedikleri gibi yaşamalarını bir lükse dönüştürmektedir. *Tante Rosa* ise bu "lüksün" peşine düşüp hayatını istediği gibi yaşamının savaşını vermektedir. Çocukluğunu zorluklar içerisinde geçirirken elinden düşürmediği dergiye bakarak kendince hayaller kuran *Tante Rosa*, yaşadığı hayal kırıklıklarının bedelini öder. Bu hayal kırıklıklarından da bir çıkarımda bulunmaz. İnsanın istekleri tarafından yönlendirildiğini düşündüğü için istediği şeyleri yaşamaya yönelir. *Rosa*, kadın ruhunun genelleşmiş kurallara gösterdiği direncin adeta simgesi gibidir. Bu eserde Sevgi Soysal, gerçek ahlaksızlığı insanın kendi istediği gibi değil de başkalarının şekillendirdiği gibi davranması olarak gösterir.

Eserde, Tante Rosa hamile kaldığı için evlendirildiğinden dolayı kocasından ve yaşantısından kaçıp kurtulmak istemiştir. Bu kaçış aslında kadının cinsel kimliğine yapılmış saldırıdan da kaçışıdır. Toplumun dayattığı şeyleri yaşamak zorunda kalan kadının da kaçışıdır. Tante Rosa, kaçmayı istemediği şeylerle yaşamaya çalışsındı eğer kendisini gerçekten ahlaksız biri gibi görecekti. Çünkü ona göre ahlak, kendi kalbinde ve inandığı şeylerde gizliydi. Tante Rosa, kadının kendini görememesine, benliğinden çok topluma yönelmesine bir eleştiri olmuştur. Kendi şarkısını söyleyebilen bir kadın olan Tante Rosa, alışılmış kadınlar gibi kendisine şarkı söylenmesini beklemez. Aslında Tante Rosa, bir kadının aradığı şeyleri kendinde bulmasıdır. Kadının özgürlüğünün, söylenmesi biraz zor olan şarkısıdır.

Doğrudan kadına belli rolleri biçen topluma verilen tepkileri, kadına biçilen cinsel rolleri, kadının hayat içerisindeki ben olma mücadelesindeki erkek engelini *Yürümek* romanında görmekteyiz. Bu romanda Sevgi Soysal, sağlıklı bir birey olmanın çocukluk döneminde baskıya maruz kalmadan büyümekle mümkün olduğunun da altını çizmiştir. Çocuklukta erkeklere, cinselliği olması gereken bir şey gibi gösteren toplum; özellikle kızlara karşı cinselliğin yasaklı ve kötü bir şeymiş gibi gösterilmesine neden olmaktadır. Bu durum da cinselliğe çok farklı taraflardan bakan kadın ve erkeğin yetişmesini sağlamaktadır. Bu farklılıklar birlikte yaşama adımına yöneldikleri zaman da kadınlara sorun olarak yansıtılmıştır. Roman kahramanı Elâ, çocukluğundan itibaren içinde yetiştiği çevrenin etkisiyle ataerkil toplum yapısını içselleştirmiş, toplumun ahlak anlayışından dolayı içinden gelen isteklere kulaklarını tıkamak zorunda kalmış ve böylece de güçsüz ve mutsuz bir kadına dönüşmüştür. Elâ, kocasını aldattığı ilişkiyi aslında evliliğiyle aynı kefedede tutar. Çünkü erkeğin aldatması toplum tarafından ‘erkektir yapar’; kadının aldatması ise ‘ahlaksızlık’ sözleriyle değerlendirildiğinden Elâ, toplumunun düşüncesine tepkilidir.

Sevgi Soysal’a göre ataerkil toplumun erkeğe yönelik tutumu, erkeklerin cinselliğe hastalıklı bakmasına sebep olmuştur. Erkekler; kendilerinde, kadınlara karşı eğlenilecek ve evlenilecek kadın sınıflandırmasını yapma yetkisini bulmuşlardır. Bu durum da kadınların, cinselliği salt erkek dünyasına ait görmelerini sağlamıştır. Kadın kendisini cinsel hazzın sadece nesnesi olarak

hissetmiştir. Bu durumun, roman kadınlarının çoğunda hemcinslerinin yanında bile kendilerini yalnız hissetmelerini sağladığını görmekteyiz. Soysal'ın romanlarındaki ana kadın karakterler; çoğunlukla kendini bulma, hayatın gerçeğini arama ve dünyada kendi yerini belirtme amacındadır.

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti romanında, Sevgi Soysal kadın sorunlarına yönelik olarak diğer romanlarında da gördüğümüz, cinselliği büyük bir sorun olarak yansıtır. Roman kahramanı Ahmet, kadın roman kişinin bekâretini kaybetmesini, bir araç olan paranın değer kaybetmesiyle bir tutar. Ahmet'in üzerinden yansıtılan bu sorundan görüyoruz ki kadınların bekâreti erkekler açısından bakıldığında kadını bir araç haline getirmiştir. Bekâretini kaybetmiş bir kadın değerini de yitirmiş olarak görülür. Romanda babası tarafından istismara uğramış bir kadının üzerinden de kadın sorunlarını görmekteyiz. Babasının istismarına uğramış olan kadının kızı, Aysel; kimliksiz bir kadındır. Kendisine annelik yapmayan bir abla- anne tarafından büyütülmesi Aysel'in kötü yola düşmesine sebep olmuştur. Romanda gördüğümüz bu sorun toplumsal yaşamı tehdit eden en önemli kadın sorunlarından biridir. Aynı zamanda da erkek sorunu olarak da nitelendirilebilir. Çünkü erkeğin cehaleti, eğitimsizliği, çocukluktan itibaren erkek egemen bakışın içinde kalması bu tarz sorunlara sebep olmaktadır. Kadının bedenine, cinsel kimliğine, isteklerine, birey olarak toplumda yer edinmesine, özgürlüğüne saygı göstermeyi öğrenmeyen toplumlarda bu tarz olayların duyulması çok da şaşırtıcı olmamaktadır. Soysal, bütün bu sorunların sonucunda devlet kurumlarının görevini gerektiği gibi yapmasını beklemektedir. Sevgi Soysal'a göre ülkenin sorunlarıyla ilgili doğru değerlendirmeler yapılmadığından doğru çözümler de üretilmemektedir.

Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'nde yazarın dikkat çektiği diğer bir sorun da zengin ailelerin yanında çalışan evlatlık kızların uğradığı cinsel, psikolojik ve fiziksel saldırıdır. Evlatlık kıza tecavüz ederek onu boğmaya çalışan roman karakteri Mahmut'un, cezasız bırakılması da yazar tarafından eleştirilen noktalardandır. Soysal, cezasız bırakılan bu suçun erkeğe tanınan ayrıcalık olduğunu düşünür. Her türlü şiddete maruz bırakılan evlatlık kızların durumunu da burjuvazinin çürümüş yönleri içerisinde ele alır.

Bu romanda kadının uğradığı cinsel saldırıların, fiziksel ve psikolojik sorunları da beraberinde getirdiğini görüyoruz. Roman kahramanı Gülseli'nin öğretmenlik yaptığı yerde, tanık olduğu olayda cinsel saldırıya maruz kalan Döndü isimli bir kadındır. Kaynıyla birlikte basıldığı için abisi ve babası tarafından öldürülmeye çalışılmıştır. Abisi ve babasına göre Döndü, kirlenmiştir ve cezasını çekmelidir. Çevredekiler bu olaydan bir tek kadını sorumlu tutarlar. Çünkü kadın cinsellik ve namus konusunda en önde yarıştıran erkek objesi gibi görülmektedir.

Şafak romanında kadın sorunlarının, toplumsal olayların ve devlet kurumlarının paralelinde oluştuğunu söyleyebiliriz. 12 Mart dönemini anlatan romandaki kadın kişilerin, siyasal ve toplumsal baskılar karşısında yaşadıkları sorunların yanında; cinsel kimliklerinden dolayı aşağılandıkları, fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakıldıkları görülmektedir. Bu romanda erkeklerin en büyük sancısı, kadınların bir fikri savunacak yapıda olduğunu kabullenememesidir. *Şafak*, erkeğin egemen olduğu Türk toplumunda, ezilen kadının durumunu ortaya çıkaran bir romandır.

Romandaki kadın karakter Oya, yazar Sevgi Soysal'ın hayatından da izler taşır. Adana'ya sürgüne gönderilmiş olan Sevgi Soysal gibi Oya da Adana'da ve sürgündedir. Kadın sorunları da daha çok Oya karakteri üzerinden ve onun etrafındaki kişilerden saptanmaktadır. Oya'nın polis baskını sonucu gözaltına alınmasıyla sadece kadın olmasından dolayı hakaretlere maruz kalması; kadının toplumsal düzen içerisinde, namus konusunda en önde yürütülen bir bayrak gibi oluşunun yanında, işleyeceği en ufak bir suça bile hoş bakılmadığı, kadın olduğu için iki kat daha fazla cezalandırıldığı vurgulanmaktadır. Uğradığı haksızlığa, yanağına inen bir de tokadın acısı eklenince gözünden düşen yaşların bile suçluluğunu Oya duyar. Kendine kızmaktan başka bir şey yapamaz.

Sevgi Soysal, kadınların üstüne yüklenmiş ve sorun şekline dönüştürülmüş fakat doğal bir olay olan regli de Oya üzerinden yansıtır. Oya, hazırlıksız olarak regl olacağı için rezil olacağını düşünür. Kadınlara çocukluktan itibaren kendi vücudunu tanıma şansını bile vermeyen erkek egemen zihniyet, regl olmuş kadınların suçluluk, kirlilik ve kötü duygular hissetmesine sebep olmuştur.

Kadınlar, toplum tarafından dikte edilmiş bu durumu omuzlarına yüklenmiş bir sorun gibi görür.

Romandaki kadın karakterlerin içinde olduğu sorunlardan bir diğeri ise bazı devlet kurumları tarafından uygulanan şiddettir. Sevgi Soysal, *Şafak*'ta sistem nedeniyle ortaya çıkan kadın sorunlarını da ele almıştır. Bu sorunlar, hapisanedeki kadın karakter Oya'nın ve çevresindekilerin gördükleri fiziksel ve psikolojik şiddettir. Yazar, hapisaneyi ve oradaki görevlileri devlete ait gördüğü için bu sorunları da sistemden kaynaklı sayar. Şiddetin en uç örneğini, üç polis tarafından makatına cop sokulan Sema karakterinde görmekteyiz. Cinsellikten nefret etmeye başlayan Sema'nın durumu, Oya'yı da etkilemiştir. Oya da aynı şeyleri yaşamaktan korkmaya başlamıştır.

Bir başka kadın karakter Melahat, kocası ve kayınıyla birlikte; katlettiği sevgilisi Halil'i bir tarlaya gömmüştür. Günlerce, polis tarafından copla dövülmüş fakat olayı itiraf etmemiştir. Buna rağmen polise her şeyi anlatan kocasının gözü önünde de dövülmüştür. Kadının, fiziksel olarak çektiği acıya, bir de eşinin gözünün önünde dövülmesiyle psikolojik acı eklenmiştir. Yazara göre devlet kurumunda yaşanan bu olay, kadın sorunlarına sistemin yaklaşımını da acı bir şekilde gözler önüne sermiştir.

Romandaki kadın sorunlarından bir diğeri de eğitimsizlikten dolayı kadınların kendilerine yaşattığı sorunlardır. Örnek olarak; Melahat sevgilisinin ölümünden sonra onu düşünüp düşünmediğini soran Oya'ya, ölüyü sevmenin günah olduğunu söyler. Eğitimsizliği inanılması zor şeylere bile inanmasına sebep olmuştur. Bir diğer kadın karakter Firdevs de erkekliği güçle bağlantılı görüp gücü de şiddete dayandırması nedeniyle kocası tarafından dövülmeyi erkeklik göstergesi sayar. Eğitimsizlik, kadınların hem kendilerine hem de hemcinslerine karşı saplantılı ve yanlış düşüncelere düşmesine sebep olmuştur. Öğretilmiş bir aşâğılık duygusu içerisindeki kadınlar, etrafındaki diğer kadınlara ve kendilerine tıpkı erkek egemen zihniyetin verdiği zararı fark etmeden vermektedir. Bu durumun farkına varmalarını da şüphesiz ki eğitim sağlayacaktır.

Sevgi Soysal'ın son romanı olan *Hoş Geldin Ölüm*, yarım kalmış bir eser olmasından dolayı kadın sorunlarını kısmen ana karakter Sema üzerinden ele almıştır. Bu eserde de kadının edilgen, erkeğin ise etken bir rolü olduğu Sema ve Ömer'in evliliğinde görülmektedir. Sema'nın eğitimi ve gelişimi bile eşi Ömer'in tavsiye ettiği kitapları okumasıyladır. Eğitimin erkek işi gibi gösterilmesi ve kadının eğitim ortamında erkekten geri kalması da kadın sorunlarının en önemlileri arasında gösterilebilir. Eserde, örneğini Hayriye Hanım üzerinden gördüğümüz; üniversite okumuş kadından ev kadını olmaz düşüncesi, kadınların evlerini bir kaplumbağa gibi sırtlarında gezdirmelerine neden olur. Çünkü ev işleri dendiği zaman akla gelen ilk kişi kadındır.

Romanın ana karakteri Sema'da görülen annelik görevinden kaçma durumu Tante Rosa'da da görülen bir durumdur. Kadına, annelik yönüyle yüklenen sorumlulukların ağırlığı da kadınlara yeni sorunlar yükler. Anne olan kadın, babadan daha önemli gibi görülse de evdeki ataerkil zihniyette yine babanın dediği önemsenir. Kadını görev ve sorumluluk arasında bırakıp kendisini unutmasını bekleyecek kadar anne olması, toplumun istediğidir. Hem Sema hem de Tante Rosa bu duruma karşı çıkmıştır.

Sevgi Soysal'ın romanlarında, erkeklerin yetişme şeklinden kaynaklanan kadın sorunu olarak birden fazla kadınla, aynı zamanda yaşamayı doğal bir hak gibi görmeleri söylenebilir. Kadınların aldatılma ve şiddet karşısındaki çaresizliği, Sevgi Soysal'ın romanlarında sorgulanır. Bu sorgulamanın sonucunu da ataerkil toplum yapısıyla açıklar. Ataerkil toplum yapısında; kadınların geleceği, yaşam tarzı kendi beklentilerinden çok erkeklerin insafına kalmıştır.

Kızların; anneleri tarafından küçük yaşlardan itibaren ev işlerini yapmak, erkeğin beklentisini karşılamak üzere eğitilmeleri kadınların kendi içlerinde bölünmelerine neden olmuştur. Bir grup kadın ataerkil düzeni benimserken diğer grup reddetmek ister. Bu durum sonucunda da ya bu düzene teslim olan ya da düzene karşı çıkıp gitmeyi isteyen kadın roman kişileri Sevgi Soysal'da görülmektedir. Soysal'ın romanlarındaki ana kadın karakterler, ataerkil toplumun bütün baskılarına rağmen kendi kimliğini ve toplumdaki yerini bulmaya çalışır. Elâ, Oya, Olcay, Sema ve Tante Rosa her zaman olgunlaşma, kimlik bulma ve toplumsallaşma çabası içindedir. Bu çaba içerisindeki kadın kahramanların hepsi,

yalnızlık yaşamaktadır. Oya, hapisten yalnız çıkar, Tante Rosa, yaşadığı şeylerin sonunda hep yalnız kalır, Elâ tek başına yürür. Kendi kimliğini bulan kadın adeta yalnızlığa mahkûm gibidir. Sevgi Soysal'a göre kadın; ancak toplumsal düzene karşı çıkmadığı zaman toplum tarafından kabul edilir yoksa yalnız kalır.

Sevgi Soysal, Türk romancılığında kadın sorunlarının yer bulması için emek vermiş bir yazardır. Onun sahip olduğu gözlem gücü, duyarlılığı, ironik ve cesur ifade biçimi romanlarına başarıyla yansımıştır. Romanlarında yer verdiği kadın sorunları bugün de sosyal hayatın içerisinde önemli derecede hissedilmektedir. Genç sayılabilecek bir yaşta, kırk yaşındayken, hayata veda eden Sevgi Soysal, romanlarında kendi hayatından yola çıkarak toplumsal değişim sürecinde, kadının birey olabilme çabasını yansıtmıştır. Ona göre eğitime ve öğretime önem veren, sağlıklı bir toplumun geleceği kadınların elindedir. Soysal; bir kadın olarak hayatını kadınlara adanmış ve onların haklarının farkında, özgürlüklerinin kıymetini bilen, birey olabilmeyi başarmış kişiler olması için çabalamıştır. Yazar; her fırsatta, kadınların bilinçlenmesi gerektiğini ve kadının erkekle aynı çatı altında beraber mücadele etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Sonuç olarak, Sevgi Soysal Türk edebiyatında kadınların en önde gelen temsilcilerinden biri olmuştur. 12 Mart Edebiyatı'nı eserlerinde ustalıkla işleyen yazar; kadın sorunlarının her dönemde fark edilmesi için çabalamıştır. *Tutkulu Perçem* ile başlayan yazarlık hayatına *Hoş Geldin Ölüm* ile genç yaşta nokta koyan yazar; kendi yaşamından yola çıkarak Türk toplumu içerisinde, kadının birey olma macerasını ustalıkla işlemiştir.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Adalet (2012); *Damla Damla Günler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Ahmet, Mithat, Efendi (2000); *Acâyib-i Âlem*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ahmet, Mihhat, Efendi (2000); *Hayret*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Akın, Gülten (1977); "Sevgi'yle," *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi*, Cilt 35, Sayı 304, s. 13-14.
- Aktaş, Gül (2013); "Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği:Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak," *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s. 53-72.
- Aktaş, Şerif (1998); *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akyüz, Kenan (1995); *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Altınkaynak, Yasemin (2004); "Millî Mücadele Romanlarında Kadın Tipleri," Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alver, Ahmet (2012); "12 Mart Romanlarında Kadın Tanımlamaları". *Turkish Studies Dergisi*, s.773-781.
- Argunşah, Hülya (2016); *Kadın ve Edebiyat "Babasının Kızı Olmak..."*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Ayverdi, İhsan (2011); *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.
- Bakır, Yasemin (2005); *Sevgi Soysal'ın Romanlarında Kadın Kahramanlar Üzerine Taksonomik Bir İnceleme*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

- Balcı, Nurgül (1994); *İzzet Melih Devrim'in Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri Üzerinde Bir İnceleme*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Bayram, Sibel (2011); "Tarih Boyunca Kadın ve Türk Edebiyatında Değişen Kadın İmgesi," *Köprü Dergisi*, Sayı 113.
- Beauvoir, Simone De (1969); *Kadınlığının Hikâyesi*. (Çev.: E. Tokatlı), Payel Yayınevi, İstanbul.
- Belge, Murat (1970); *Mehmet Rauf'un Yapıtı Edebiyatımızın İlk Psikolojik Romanı 'Eylül'*, İstanbul Şehir Üniversitesi Taha Toros Arşivi, İstanbul.
- Berkes, Niyazi (1978); *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul.
- Berksoy, Berkiz (2003); *Fecr-i Âtî Yazarlarından Cemil Süleyman Alyanakoğlu'nun Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Eserlerinin Feminist Eleştirel İncelemesi*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büker, Elif (2008); *Leylâ Erbil'in Romanlarında Kadın ve Kadın Sorunları*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Canbaz, Firdevs (2005); *Fatma Aliye Hanım'ın Romanlarında Kadın Sorunu*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Caporal, Bernard (1982); *Kemalizm'de ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Çeri, Bahriye (1992); *1923-1938 Dönemi Türk Romanında Kadın*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çeri, Bahriye ve Didem Ardalı Büyükarman (2009); *Yeni Türk Edebiyatı Alanında Yapılmış Tezler Bibliyografyası (1942-2007)*, Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Çetin, Nurullah (2009); *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara.

- Çitçi, Sinan (2006); İntibâh Romanında Ele Alınan İki Kadın Tipi, *Turkish Studies Dergisi*, Sayı 1.
- Doğan , Erdal (2003); *Sevgi Soysal: Yaşasaydı Aşık Olurdum*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Emre, İsmet (2004); *Postmodernizm ve Edebiyat*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Enginün, İnci (2001); *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Enginün, İnci (2015); *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e (1839-1925)*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Enginün, İnci (2015); *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 16.baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Finn, Robert (1984); *The Early Turkish Novel 1872-1900*, The Isis Press, İstanbul.
- Forster, E.M. (1985); *Roman Sanatı*, Adam Yayınları, İstanbul.
- Furrer, Priska (2004); *Sevgi Soysal Bireysellikten Toplumsallığa*, 1.baskı, Papirüs Yayınları, İstanbul.
- Gören, Duygu (2008); *Adalet Ağaoğlu'nun Roman ve Tiyatrolarında Kadın ve Kadın Eğitimi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gülendam, Ramazan (2006); *Türk Romanında Kadın Kimliği (1946-1960)*, Salkımsöğüt Yayınları, Konya.
- Gülendam, Ramazan (2015); *Türkiye'de Kadın Olmak Cumhuriyet Devri Türk Romanında Kadın Kimliği: 1960-1980*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Gümüş , Semih (2013); "Şafak ve Politik Bireyin Sancısı," *Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz" Sevgi Soysal İçin Yazılar*, (Der.: Seval Şahin), İletişim Yayınları, İstanbul.

- Günaydın, Ayşegül Utku (2012); *Cumhuriyet Öncesi Kadın Yazarların Romanlarında Toplumsal Cinsiyet Ve Kimlik Sorunsalı (1877-1923)*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ankara
- Günay Erkol, Çimen (2011); "Osmanlı -Türk Romanından Çağdaş Türk Romanına Kadınlık: Değişim ve Dönüşüm," *Türkiyat Mecmuası*, Cilt 21.
- Güneş, Mehmet (2014); "Osmanlı Dönemi Nüfus Sayımları Ve Bu Sayımları İçeren Kayıtların Tahlili," *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, s. 221-240.
- Günyol, Vedat (1999); *Çalاکalem*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- İdil, Ahmet Mümtaz (1990); *Bir Sevgi'nin Öyküsü*, Kavram Yayınları, İstanbul
- İleri, Selim (1977); "Sevgi Soysal Üzerine," *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi*, Cilt 35, Sayı 304, s. 6.
- İleri, Selim (2010); *Kar Yağıyor Hayatıma*, 4.baskı, Everest Yayınları, İstanbul.
- İlhan, Attilâ (1977); "Sevgi'yle Bazı Günler". *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi*, Cilt 35, Sayı 304, s.1-4.
- İrzık, Sibel ve Jale Parla (2014); *Kadınlar Dile Düşünce*, 5.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Işık, İhsan (1998); *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul.
- Işın, Ekrem (1998); Tanzimat, Kadın ve Gündelik Hayat, *Tarih ve Toplum Dergisi*, Cilt 9, Sayı 51, s.22.
- Kaplan, Mehmet (2014); *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1.*, 11.baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Karabulut, Mustafa (2013); "Tanzimat Dönemi Türk Romanında Kadın," *Erdem Dergisi*, Sayı 64, s. 51.

- Karaca, Şahika (Güz,2011); "Fatma Aliye Hanım'ın Türk Kadın Haklarının Düşünsel Temellerine Katkıları," *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31, s. 93-110.
- Karakaşlı, Karın (2010); *Avangard ve Toplum dışı Roman Kadınları:Sevgi Soysal'ın Tante Rosa'sı ile Jean Rhys'in Günaydın Gece Yarısı Romanının Karşılaştırmalı Okuması*, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakaşlı, Karın (2013); Hep Yürüyen Bir Hayat Eşlikçisi: Sevgi Soysal, "*Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz!*" *Sevgi Soysal İçin Yazılar*, (Der.: Seval Şahin), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Karataş, Evren (2009); Türkiye'de Kadın Hareketleri ve Edebiyatımızda Kadın Sesleri, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature*, s. 1652-1673.
- Karlı, Elçin ve Ayşe Dinç (2016); "Sevgi Soysal'ın Eserlerinde Kadına Şiddet Bağlamında Kadın Hakları İhlalleri," *The Journal Of Academic Social Science*, Sayı 37, s. 626-642.
- Kazmaoğlu, Mine (1997); *Öznel Bir Biyografi Denemesi*, YK Kitaplık, İstanbul.
- Kerman, Zeynep (1998); *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kırtıl, Ogün (2012); "Türk Romanında Kadın ve Bir Tereddüdün Romanı," *Kadın Araştırmaları Dergisi*, s. 127-142.
- Koç, Cansel (2006); *Sevgi Soysal'ın "Şafak" ve Julia Alvarez'in "Kelebekler Zamanında" Romanlarındaki Kadın Figürlerin Tipolojik Karşılaştırılması*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Korkmaz, Ramazan (2007); *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, 4.baskı, Grafiker Yayınları, Ankara.

- Kurnaz, Şefika (1990); *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları Bilim Serisi, Ankara.
- Küçükırsoy, Dila (2016); *Türk Toplumunda "Kadın" Algısı Ve Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Majidi, Ramyar (2017); *Kadın Meselesi Bağlamında Sevgi Soysal Ve Simin Danişver'in Romanlarında Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mardin, Şerif (1991); *Türk Modernleşmesi Makaleler 4.*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moran, Berna (2003); *Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış 3. Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya*, 8.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moran, Berna (2004); *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan (2015); *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, 5.baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Okay, Orhan (1991); *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Olpak Koç, Canan (2012); "Sevgi Soysal ve Cezaevi Günleri: Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu Romanında Birey ve Grup Psikolojisinin Doğurduğu Çatışmalar ve Uyum," *Turkish Studies Dergisi*, s. 807-819.
- Öcal, Oğuz (2011); "Gündeliklik-Tarihsellik Kavramları ve Yenişehir'de Bir Öğle Vakti Romanı," *Turkish Studies Dergisi*, s. 1477-1486.
- Önertoy, Olcay (1984); *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman Ve Öyküsü*, 1.baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Özbalcı, Mustafa (1994); "Mehmet Rauf ve Eylül Romanı Üzerine," *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, s. 171-201.

- Özdemir, Mehmet ve Aysun Eroğlu (2016); "Fatma Aliye Hanım'ın Romanlarında Kız Çocuklarının Eğitimi," *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 32, s. 70-84.
- Özkan Yıldırım, Sima (2013-2014); "Sevgi Soysal ve Doğa," *Notos Dergi*, Sayı 43, s. 102-107.
- Özkırımlı, Atilla (1977); "Tutkulu Perçem'den Şafak'a Sevgi Soysal'ın Yazarlık Çizgisi," *Birikim Dergisi*, Sayı 23, s. 7-15.
- Özkırımlı, Atilla (1994); *Romanların Dünyasında*, Ümit Yayıncılık, Ankara.
- Parla, Jale (2010); *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, 10.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Parla, Jale (2014); *Babalar ve Oğullar: Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*, 11.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Somuncuoğlu, Gamze (2002); *Sevgi Soysal'ın Yapıtlarında Kadın Kimliği (Tutkulu Perçem, Tante Rosa, Yürümek)*, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Soysal, Funda (2016); Tante Rosa'dan Sevgi Soysal'a Yolculuk, *Tante Rosa*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Sevgi (1975); *Şafak*, 1.baskı, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Soysal, Sevgi (2014); *Türkiye'nin Kalbi, Kabul Günleri*. (Der.: İpek Şahbenderoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Sevgi (2016a); *Bakmak*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Sevgi (2016b); *Tante Rosa*, 19.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Sevgi (2016c); *Tutkulu Perçem*, 6.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Sevgi (2016d); *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti*, 15.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

- Soysal, Sevgi (2016e); *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu*, 7.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Soysal, Sevgi (2016f); *Yürümek*, 13.baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Süphandağ, Güzel Zeynep (2017); *Sevgi Soysal'ın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Şahin, Öznur (2007); *Yenişehir'de Bir Öğle Vakti, Kırk Yedi'liler ve Bir Düğün Gecesi'nde Kemalist Anneler, Solcu Kızlar*, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Şeker, Aziz (2017); "Türk Romanında Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadın Temsillerine Yönelik Sosyolojik Bir Çözümleme," *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Sayı 54, s. 641-652.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2013); *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 21.baskı, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Timuroğlu Bozkurt, Senem (2013); Dişil Kahkahanın Devrimci Gücü: Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu, (Der.: Seval Şahin), *"Ne Güzel Suçluyuz Biz Hepimiz!" Sevgi Soysal İçin Yazılar*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 145.
- Tutumlu, Reyhan (2015), *Ela'nın Yürüyüşü, İsyankar Neşe*, (Der.: İ. Şahbenderoğlu ve Seval Şahin), İletişim Yayınları, İstanbul, s.145.
- Türker, Yıldırım (2016); *Sadece Bakmaya Karşı, Bakmak*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 7-8.
- Uğurlu, Seyit Battal (2008); "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'nde Yapı, Tema ve Metafor," *Bilig Dergi*, Sayı 46, s. 153-178.
- Uşaklıgil, Halid Ziya (2009); *Aşk-ı Memnu*, 20.baskı, Özgür Yayınları, İstanbul.
- Uyguner, Muzaffer (2002); *Sevgi Soysal Yaşamı Sanatı Yapıtlarından Seçmeler*, 1.baskı, (Der.: Muzaffer Uyguner), Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Varlık (2012); "Kadına Yönelik Şiddet,"<https://varlikyayinlari.files.wordpress.com/2012/11/mailling1.jpg>, (Erişim Tarihi: 19.10.2017).

Yalçın, Alemdar (2005); *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*, 2.baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Yavuz, Hilmi (1977); *Roman Kavramı ve Türk Romanı*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

Yüce, Sefa (2007); *Sevgi Soysal'ın Hayatı ve Edebî Eserleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yüce, Sefa (2010); "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti," *Turkish Studies Dergisi*, s. 1405-1433.

Zariç, Mahfuz (2017); "Akademik Eleştiri Bağlamında Mehmet Rauf'un Eylül Adlı Romanı," *Turkish Studies Dergisi*, s. 529-558.

Zümray, Diran (2011); *Halid Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Kadın Hakları*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs, Gazimağusa.

EKLER

Ek 1: Tezde İncelenen Romanlardaki Kadın Kişiler Tablosu

Tablo 1: Tante Rosa'daki Kadın Roman Kişileri Tablosu

1	Tante Rosa
2	Tante Rosa'nın annesi
3	Tante Rosa'nın anneannesi
4	Sizlerle Başbaşa dergisine ilan veren adamın annesi
5	Schwester Maria
6	Üçüncü sınıf lokantada Rosa'ya iş veren kadın
7	Ev- kulüpte Rosa'yı kapıda karşılayan işveren kadın
8	Kızlar
9	Oksijenli madam
10	Rosa'nın kızı
11	Frau Liebewein
12	Frau Fuchs

Tablo 2: Yürümek'teki Kadın Roman Kişileri Tablosu

1	Elâ
2	Şişko Aysel
3	Kitabevindeki satıcı kız
4	Memet'in bir ay boyunca takip ettiği kız
5	Şükran
6	Gönül
7	Esin
8	Şenel
9	Etkafa Rıfat'ın öğretmen annesi
10	Sabiha Hanım
11	Madam Mado
12	Madam Marika
13	Ece
14	Semra
15	Coğrafya öğrencisi bir kız
16	Serpil Hanım
17	Osman'ın annesi
18	Niko Paleopulos'un annesi

19	İsmet Hanım
20	Bilge
21	Ayhan Hanım
22	Güler
23	Nesrin
24	Silva
25	Rita
26	Nefeli
27	İris
28	Madam Fofu
29	Safiye
30	Madam Meli
31	Elâ'nın annesi
32	Memet'in annesi
33	Şenel'in annesi

Tablo 3: Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'ndeki Kadın Roman Kişileri Tablosu

1	Olca
2	Yaşlı kadın
3	Şükran
4	Günseli
5	Mine
6	Mine'nin arkadaşı genç kadın
7	Çöp tenekesi ve duvar kağıdı almaya niyetli kadın
8	Döndü
9	Şükriye
10	Evlalık kız
11	Olca'nın yengesi
12	Giselle
13	Hatice Uzgören
14	Fikriye
15	Büyük Mağazada kasadaki kız
16	Albay Zeki Bey'in Eşi
17	Habibe Hanım
18	Necip Bey'in kızı
19	Hatice Hanım'ın kızı

20	Carla
21	Necip Bey'in karısı
22	Dilenci kadın
23	Mehtap
24	Mehtap'ın annesi
25	Güneş
26	Melahat
27	Mevhibe Hanım
28	Mevhibe Hanım'ın annesi
29	Mevhibe Hanım'ın üvey annesi
30	Nurten Hanım
31	Aysel
32	Aysel'in mahallesindeki kadın
33	Aysel'in anne-ablası
34	Hatice
35	Gülşen

Tablo 4: Şafak'taki Kadın Roman Kişileri Tablosu

1	Oya
2	Gülşah
3	Ziyet
4	Güler
5	Güler'in Annesi
6	Hüsrev'in annesi
7	Muzaffer Bey'in karısı
8	Ayça
9	Zekâi Bey'in karısı
10	Zekâi Bey'in annesi
11	Sema
12	Menekşe
13	Polis Zafer
14	Çiğdem
15	Asuman Yemez
16	Genel kadın Güllü
17	Ulviye
18	Firdevs

19	Şeker Karabacak
20	Şerife
21	Fadime Kocakarı
22	Halil'in annesi
23	Ülkiye
24	Nurten Hanım
25	Fadime Öğretmen
26	Emsal'in annesi
27	Zeynep
28	Feza
29	Gülay
30	Meral

Tablo 5: Hoş Geldin Ölüm'deki Kadın Roman Kişileri Tablosu

1	Sema
2	Süheyla
3	Kevser
4	Hayriye
5	Nur
6	Gülsüm Hanım
7	Ömer'in Kız Kardeşi

ÖZ GEÇMİŞ

Şenay Meral Zeytin 1988 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2008 yılında lisans eğitimine Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde başlayarak 2012 yılında bu bölümden mezun oldu. İstanbul'da çeşitli özel kurumlarda öğretmenlik yaptı. 2014 yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Gaziantep'e atandı. İki yıl Gaziantep'te Türkçe öğretmenliği görevinin ardından İstanbul'a tayin oldu. 2018 yılında Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. İkinci üniversite kapsamında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü son sınıf öğrencisidir. 2016'dan beri İstanbul'da Türkçe öğretmenliği görevini sürdürmektedir.